

קובץ גליונות

פרשת תזריע-מצורע

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ישראל אלי' וינטרויב זצוק"ל
הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל
הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן שליט"א
מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א
מרן פוסק הדור
הגר"נ קרליץ שליט"א
מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א
מרן המשגיח
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שייה
כאיל תערוג
פרי חיים
נשייה בחוקיך
גאון יעקב
דברי אמת
פניני דעת
דיובב שפתיים
נפשו גחלים תלהט
פנינים משולחן רבינו
שלמים מציון
דרכי החיזוק

ניתן לשלם על הקובץ גליונות במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

ברכת מזל טוב
לידידינו החשוב
הר"ר יואל שוורץ שליט"א
מנהל חנות גל פז – סניף בני ברק
המסייע רבות בהפצת הקובץ
לרגל שמחת ארוסי בתו שתחי'
בשעטו"מ
יהי רצון שיוזכו להקים בית נאמן
בישראל על אדני התורה והיראה
בברכה
מערכת 'קובץ גליונות'

ברכת מזל טוב
לידידינו החשוב
הר"ר יעקב קוליץ שליט"א
עורך העלון 'פניני דעת'
לרגל חנוכה בנו יצחק נ"י
לעול תורה ומצוות
יהי רצון שתזכו לרווחת ממנו
ומכל יוצ"ח רב נחת
בברכה
מערכת 'קובץ גליונות'

מדור תיובתא – חג הפסח

יישר כח גדול לכל התלמידי חכמים על שליחת התשובות.
ההגדרה תעריך אי"ה בר"ח אייר.
הזוכים יקבלו הודעה.
שמות הזוכים יופיעו אי"ה ב"קובץ גליונות" בשבוע הבא.

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900

ניתן לתרום במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש קובץ גליונות
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311

נדרים	עקב	כ' אב		קרח	ל' סיון		אחריות קדושים	י' אייר
	ראה	כ"ז אב	נדרים	חוקת	ז' תמוז	נדרים	אמור	י"ז אייר
	שופטים	ד' אלול		בלק	י"ד תמוז	נדרים	בהר בחוקותי	כ"ד אייר
	כי תצא	י"א אלול		פנחס	כ"א תמוז	נדרים	במדבר - שבועות - נשא	ב' סיון
	כי תבא	י"ח אלול	נדרים	מטות מסעי	כ"ח תמוז	נדרים	בהעלותך	ט"ז סיון
	נעבים וילך	כ"ה אלול		דברים	ו' אב	נדרים	שלח	כ"ג סיון
			נדרים	ואתחנן	י"ג אב			

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 202 | שנה ד' | פרשת תזריע - מצורע | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

טבילת הבגדים במצורע

"וכבס המטהר את בגדיו" (מצורע יד, ח) אף שהכתוב מתייחס אליו "המכבס", יתכן שלא חייב בעצמו ואפשר גם על ידי אחרים. ויל"ע, האם יש מצוה לטבול הבגדים גם אם אינו רוצה ללבשם, ופשוט שזה לא מעכב טהרת הבעלים. ומש"כ בהמשך: וטהר, לאו דוקא לאחר הכיבוס.

איסור גילוח כל שערו

"וגלח את כל שערו" בניזיר נח: איתא, המעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה. ובתוס' יבמות מח. ד"ה לא עשה רגליו, המגלח את כל גופו, לא עובר על איסור. ותדע, דלא משתמיט בשום דוכתא גבי מצורע שיהא עשה דוחה לאו דלא ילבש גבר.

ולכאורה זה רק במגלח כל גופו מתחילה, אבל התחיל מקומות אלו ואח"כ כל גופו לא יועיל לתקן הלאו. וצ"ע. (והעירו לעיין בניזיר נח. כיון דאילו גלחיה בחד זימנא לא מחייב...).

מקום האסור לו לישב

"וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים" פרש"י, מלמד שאסור בתה"מ (ועיין שפ"ח). בתרגום יוב"ע, אסור ליכנס לביתו. וכך מפורש באליהו רבה (נגעים יד, ב) די שב חוץ לביתו וגם חוץ לביתו אסור בתה"מ. והנה, אם שכירות קניא (ב"מ נו: ע"ז טו) א"כ גם שכירות בית, זהו ביתו. והיכן יהיה? אולי אסור בכל מה שנקרא ביתו ע"פ דין, ויוכל להתארח בבית אחרים.

גדר כהן המטהר

והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה'. (מצורע יד, יא) פרש"י בשער נקור ולא בעזרה עצמה לפי שהוא מחוסר כיפורים. משמע בפסוק שהאיש וקרבתו יעמדו במקום אחד. והנה למצורע אסור ליכנס, אבל לקרבתו מותר. ועיין רש"י זבחים לג. ד"ה שהיתה, שהיו מוציאים לו את האשם למקום שעומד וסומך עליו.

הגר"ז לומד, שאין דין כהן במראה נגעים כדין כהן בטהרת המצורע. ונפק"מ אם נתחלל מעבודה שבדיעבד עבודתו כשרה, אבל למצורע יהא פסול, כי אין דין-הכשר הנלמד מהכתוב: ברח' ה' חילו. וקשה למ"ד בפסחים עב: עבודתו פסולה, למה כתוב כאן: המטהר? (עיין אוה"ח). אולי הכתוב מדבר בכהן שבזה צריך שיידע שעוסק בטהרת המצורע עם-ידיעה שלו ולא רק של החכם שמלמדנו.

ה' עושה נס, למצוא מטמוניות

"ונתתי נגע צרעת" (מצורע יד, לד) פרש"י: בשורה היא להם, שהנגעים באים עליהם. לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר (והנה הרי הם חששו שבני-ישראל יהרגו, וברשותם לא רצו שישראל יהנו ממנום על אף שהם ימותו, ולכן הטמינום) ועל ידי הנגע, נותן הבית ומוצאן. וצ"ל, שהמטמון שווה יותר מהבית, דאל"כ, מה הבשורה לנתון בית?

נגעי בתים אינם באים בדרך-הטבע (רמב"ם סוף הל' צרעת), נמצא שה' עושה "נס" בכדי שימצאו מטמוניות. חינוך: על אף שה' יכול להודיעם זאת על ידי נביא בלא נגע, ידוע הדבר, שה' יעשה ניסים לבני אדם דרך סתר. ועדיין צ"ב הרי אפשר למצוא מטמוניות דרך הטבע? ברש"י כאן משמע, שנגעי בתים אינם באים על חטא. כי לא יתכן

שכיון שדיבר לשון הרע, יזכה למצוא מטמוניות. אמנם בגמ' יומא יא: ערכין טז. משמע שבאין על חטא. והקשה מושב-זקנים, הרי במשנה נגעים יב, כתוב על נגעי בתים, אוי לרשע אוי לשכנו?

האם החוטא בלשון-הרע, יקבל מטמוניות? הרבה דרכים למקום יל"ע, א' יתכן כאלו שהם על חטא, ויתכן כאלו שאינם על חטא, אלא לבשורת גילוי מטמוניות. ב' על אף שבא על חטא, יהיה גם לטובה. ומי שלא חטא, יקבל המטמוניות בדרכים אחרות. (עיין מדרש יז, ג נגעי בתים באים על עין רעה. ובהמשך אות ו' כתוב דברי רש"י שזה בשורה טובה. ובפירוש יפה תואר כתב, ופליג אהא דאמר לעיל, אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה, דלדבריו הם עונש).

ולפי מש"כ תוס' ב"מ כו. ד"ה דשתיק, שאין חצרו של אדם קונה לו בדבר שיכול להיות שלא ימצאו לעולם, א"כ, כשינתון הבית לא בהכרח יזכה בעל-החצר, אלא מי שיוזכה תחילה. ובפנים יפות כתב, שהתורה גילתה שהאמוריים הטמינו כדי שיתכוונו לזכות בהם בקנין חצר.

שם, "זלא יטמא כל אשר בבית" פרש"י שאם לא יפנהו ... ועל מה חסה תורה, אם על כלי שטף, מטבילים ויטהרו. (כי זה רק טירחא ולא הפסד ממון) ואם על אוכלים יאכלם בימי טומאתו (ואם הנגע בבית כהן, חסה התורה על התרומה), הא לא חסה אלא על כלי חרס שאין להם תקנה. מקשה הראב"ד בתו"כ, הרי על הבית החביב לא חסה התורה לנתצו? התם, אחר ג' שבועות שהיה לו לחזור בתשובה ולא חזה, ינתן ביתו.

לכאורה י"ל, מה שעל פי דין צריך לנתון, לא שייך לומר חסה התורה. אבל על הכלים שאינם בדין הצרעת, על זה שייך חסה התורה.

יל"ע, במי שאינו מפנה בטרם בא הכהן אם עובר בכל תשחית? כי זהו בשב ואל תעשה. ואפשר להשתמש בכלים בדברים

שאינם מקבלים טומאה.

הגרעק"א (חולין פ"א מ"א) כתב, שיש בל תשחית בניבול בהמה טהורה, על אף שראויה לעכ"ם ולכלבים. (מל"מ הל' טומאת צרעת פ"ד ה"ד) לדעת ר"מ... שהטעם מפני שהתורה חסה על ממנום של ישראל, אינו מחויב מן הדין לפנות. דלא מצינו בשום מקום שהיא האדם מוזהר שלא לטמא כליו.

האך שייך דין חזקה על חולי ודבר פלא?

"ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית" (מצורע יד, לח). בחולין י: לומדים דין חזקה מכאן. שהרי בצאתו מן הבית יכול להיות שכבר נתמעט הנגע. דעת הרמב"ם פט"ז הל' טומאת צרעת ה"י. והרמב"ן כאן שנגעי בית הם אות ופלא, וזה חידוש שגם בדבר כזה יש דין חזקה? הרי זה תלוי בחטא? גם בנגעי בני אדם יש דין חזקה אם בהרת קדמה לשער לבן. ולכאורה הרי זה בא בסיבת חטא, ואין יש ללמוד מזה חזקת שינוי בגוף?

ואף שכל חולי בא מחטא, ולפעמים מעונש אבותיו, ולפעמים זכותם מונעים כל מיני עונשין. אבל נגע תלוי בסיבת חטא שזה ענין רוחני, ומכל מקום תולים את הימצאותו בדין חזקה.

ובאילת השחר סנהדרין עא. הערנו לשיטת הרמב"ם במה שאמרו שם, בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות. כי צריך כב' גריסין על ב' אבנים. ובשלמא אם זה בדרך-הטבע, זה לא יתכן. אבל בסיבת החטא שלא כדרך הטבע, מה נפק"מ להקב"ה לעשות אות ומופת, ויסודר מהש"ת שיהיה בצורה שיטמא את הבית.

פרקי אבות

פרק ב'

טוב כמו מיני פורעניות בגיהנום, או משום דזה יגרום לחטוא ולהיות בגיהנום, עכ"פ לכאורה משמע דס"ל דמה דאסור כעס הוא משום דגורם לאיסור, וכן מבואר באגרת הרמב"ן להיזהר מכעס שזה מדה רעה להחטיא בני אדם.

העונש לביזוי חכמים

שנשיכתן נשיכת שועל (שם) הלשון משמע שהם נושכים, אמנם הכונה שנענשין משמים.

צ"ע מדברי התו"ט

וכל דבריהם נכחלי אש (שם)
בתו"ט כתב אף קלות שבקלות כי פורץ גדר של חכמים כגון יחוד של פניה וכו' עכ"ל. וצ"ב דהא העובר על תקנות חכמים עובר בלאו דלא תסור.

לקרוא ק"ש בעונתה

רבי שמעון אומר הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה (ב י"ג)
ברע"ב מפרש בקרית שמע לקרותו בעונתו וכן בתפלה להתפלל כל תפלה ותפלה בעונתה.

צ"ב דהא מי שאינו קורא ק"ש בעונתה ביטל המצוה ומה המיוחד להזהיר שלא לבטל מצוה זו יותר מכל מ"ע, דבמשניות כאן לא כתוב זיורו לקיים את כל המצוות המפורשות להדיא, משמע שיש דברים דאע"פ שהם מ"ע צריכים לעורר עליהם כי הרבה נכשלים בזה.

ליזהר מתפילת קבע

אל תעש תפלתך קבע (שם)
ברע"ב כתב א"נ קבע כאדם שקבוע לו לקרא אחד פרשה אחת שאומר אותה בקריאה בעלמא ואינו אומרה בלשון תחנונים כאדם שמבקש רחמים.

והנה המדבר ואינו מתכוין במה שאומר הרי זה כלום, דאינו נקרא קבע ובודאי שאינו תחנונים, ואם מתכוין במה שאומר א"כ מה זה גרוע וכי צ"ל בניגון של תחנונים.

ומש"כ שנאמר כי קל חנון ורחום הוא וגו', צ"ב דאה"נ שם כתוב שהקב"ה קל רחום וחנון ומנ"ל ללמוד מזה שכך צריך להתפלל, ובאמת דמסבא מובן שצריך להתפלל בלשון תחנונים ולא בלשון תביעה, אבל אם מצריך על זה פסוק צ"ב מהיכן ההוכחה, ועוד צ"ב למה צריך להביא מפסוק זה שכתוב ביזאל ולא מביא מהפסוק שכתוב בתורה בפרשת כי תשא (ל"ד ו) קל רחום וחנון.

הגדר שלא יהיה רשע בעיני עצמו

וקשה איך בלשון השבועה אומרים לו היה בעיניך כרשע והרי בפרקי אבות פרק ב' משנה י"ג כתוב אל תהי רשע בפני עצמך.
והסביר רבנו: שהגדר הנכון הוא אל תהי רשע בפני עצמך, ומה שכתוב במסכת נדה פירושו הוא שהדברים שאומרים עליך אל תתרשם מהם אל תתן להם להשפיע עליך ושלא תזוח דעתך אלא חשוב על עצמך כבראשונה כפי שאתה מעריך את עצמך בלי דברים אלו עיין רבינו יונה במסכת אבות שם. (מזקנים אתבונן)

ללמוד בשביל להשיב

רבי אליעזר אומר הוי שקוד ללמוד תורה (ב, יד)
רבינו יונה מפרש שיקבע עצמו ללמוד תורה כדי שידע להשיב על דברי האפיקורוס שאם לא ישיבוהו כפי טענותיו ושקרו ילמדו העולם מהם וישתו מים הרעים וכו'.
צ"ב וכי רק משום טעם זה צריך להיות שקוד ללמוד תורה.

ללמוד לקבל שכר

ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך (שם)
והנה גם לולא זה צריך לקיים את ציווי ה'; וכנראה דטבע בני אדם שצריכים לשמוע שיקבלו שכר, ומ"מ לכאורה זה לא הדרגה הגבוהה שצריך להיות.

נותנים שכר גדול

ואם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה (ב, טז)
צ"ב מאי קמ"ל דאם לומד הרבה יקבל שכר הרבה, דבודאי כפי שמרבה בעשיית המצוה אז שכרו יותר גדול וי"ל.

ליזהר מהרשות

הוו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן (ב ג)
לכאורה קאי על ישראל, דעל עכו"ם זה פשיטא דהא פיהם דיבר שוא, ואומרים בשם הגרי"ז דברמב"ם מבואר שזה גם בישראל.

יכול לדחות בשביל תורה

ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה (ב ד)
ברע"ב מפרש לכשאפנה מעסקי אעסוק בתורה. והנה פשיטא שצריך ללמוד תורה, וא"כ הכונה דאפי' כשצריך לעשות איזה דבר אלא שיכול לדחות ולעשות אח"כ, על זה אומר דתחילה ילמד ואל יאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה [ושמעתי דהגרי"ז צ"ל כשהי צריך לעשות איזה דבר והי אפשרות לעשות אח"כ, הי אומר דהא ת"ת כנגד כולם ממילא עכשיו צריך ללמוד, וכשיהא מוכרח יעשה את הדבר שצריך לעשות].

ריבוי חיים

מרבה תורה מרבה חיים (ב ז)
ברע"ב מפרש דכתיב כי היא חיין ואורך ימין. יתכן דקאי ג"כ על המסייע בממונו להרבות תורה שגם הוא מרבה חיים. [א"ה, ויל"ע מקרא דאורך ימים בימינה ושמאלה עושר וכבוד]

ריבוי ישיבה

מרבה ישיבה מרבה חכמה (שם)
ברע"ב מפרש מי שמרבה בתלמידים התלמידים מחדדין אותו ומרביין ומוסיפין על חכמתו, וכן אמרו ומתלמידי יותר מכולם. והנה אע"פ שהתלמידים לא מדברים בחכמה כמו רבותי, מ"מ ע"י כמה ששואלים אפילו דברים שאינם בחכמה מגיעים יותר לבירור הסברה הנכונה, דע"י זה מתברר יותר מה שאינו נכון, ולכן מתלמידי יותר מכולם.

שמעתי על הגר"ח מוולוז'ין צ"ל דכשתלמידי היו באים להיפרד ממנו כשהלכו מיישיבתו הי אומר לכל אחד איזה דבר שהי מועיל להם לכל ימי חייהם, ודבריו היו ממש כדברי נבואה, והי אחד שעמד ללכת להיות רב באיזה מקום, וכשהגיע להגר"ח להיפרד אמר לו שאם לומדים עם תלמידים אפילו הכי גרועים יש בזה תועלת, והתלמיד לא הבין למה אומר לו כך שהרי עמד ללכת להיות רב ולא להיות מלמד או ראש ישיבה.

ולמעשה לאחר תקופה הוצרך לעזוב את מקום הרבנות, ודברי הגר"ח שאמר לו דאפי' מלימוד עם תלמידים גרועים יש תועלת, הי נוגע לו למעשה ואז הבין למה אמר לו כך.

לשון צאו

אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה וכו' (ב ט)
הלשון צאו י"ל שזה לשון המעורר להתבונן, ועיין במפרשים.

לזהר ואינו משלם

ר' שמעון אומר הלזה ואינו משלם (שם)
לכאורה זה לא רק מידה שאינה טובה אלא שייך לגזל?
ומש"כ צדיק חונן ונותן, פי הרע"ב הקב"ה שהוא צדיקו של עולם חונן ונותן למלוה מה שלוה זה ממנו ולא פרע לו, נמצא הלזה נשאר חייב למקום. ומ"מ אין אדם יכול לפטור את עצמו מתשלום על פי טענה זו שהקב"ה ישלם.

מה נכתב במסכת אבות

יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך (ב י)
לכאורה דינים המפורשים בפסוק אין צריך לכתוב במסכת אבות, ובפרשת קדושים (י"ט י"ח) כתוב ואהבת לרעך כמוך, אמנם הרמב"ן שם מפרש דא"א שיאהב את חברו ממש כמותו, וחז"ל מפרשים (עי' שבת ל"א א') דהיינו מאי דעלך סני לחברך לא תעביד, וכאן כתוב יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך וזה לא מפורש בפסוק.
וכן מה דאמר ואל תהי נוח לכעוס, אם לכעוס זה עבירה ממש צ"ב מאי קמ"ל?

ובאמת יש מקומות דמשמע שכעס זה דבר גרוע כיון שיכול להביא לידי חטא אבל זה עצמו עדיין לא חטא, ועמש"כ באילה"ש נדרים (כ"ב א') על הגמ' כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו, ומבואר בר"ן משום שיבואו לכפור בעיקר, והרא"ש ביאר או דהכונה דזה לגופו לא

אינו יכול לאסור את הפתח

סיפר לי רד"ב ה"י שפעם הלך עם רבנו ובפתח ביהכ"נ היה שם אחד שעמד בתפילה אצל הפתח ונעצר [המספר הנ"ל] כדי לא לעבור לפני המתפלל, אבל רבנו המשיך בדרכו ואמר לאו כל כמיני לאסור עלי את הפתח. [א"ה וכדברי המהרש"ם בדעת תורה סימן ק"ב וראה בהליכות שלמה תפילה עמוד קט"ו, וכן מקובל בישיבות בשם הגר"ס צ"ל] (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

צירוף למנין

נשאל רבנו שליט"א על ביכ"נ שבו מתפללים במנין - האם כשיש בעז"נ פחות ממנין נקרא שהללו בעז"נ מצטרפים ומתפללים בציבור. והשיב: שאם יש חלון בצד שאליו מתפללים [מזרח] שדרכו רואים את ביהכ"נ - מצטרפים.

ונשאל על מקום שבו העז"נ לא במערב הביכ"נ רק בצידו, בדרומו - ואמר ששם הלא זה בכלל פתוח.

ושאלו את רבינו דאמנם כן אבל יש עמודים ומחיצות? ואמר שלענין דיני מחיצה יש לדון ולראות אם יש לחי וקורה וכו', אבל לענין תפילה מסתמא חשיב כפתוח [ומצטרף בכל ענין].

עוד בענין הנץ הנראה

סיפר רבנו שהיתה הצעה לאחד את המנין שלו עם מנין ביהכ"נ הסמוך שם מתפללים בזמן "הנץ הנראה" אלא שהם תובעים שיתפללו ב"הנץ הנראה". ואמר בשם הגאון ר' שריה דבליצקי ששאל את החזו"א והשיב: שאפשר כך ואפשר כך.

כפי הנראה, הוסיף, לא היתה לחזו"א הכרעה בענין הזה, ולפי שממילא אי אפשר לכוון בצמצום, ובוודאי בזמנים קדומים - שלא היו שעונים - היו משערים בערך את זמן הנץ החמה, ממילא אפשר כך ואפשר כך.

וכל הזמן שבינתיים נקרא "הנץ החמה". אני - סיכם רבנו - לי לא אכפת, הייתי מוכן להתפלל כמה דקות יותר מאוחר, אבל יש כנראה כאלה שלא רוצים [א"ה בשנים מאוחרות יותר שהתפלל רבנו במנין בביתו תמיד התפלל לפי הנץ הנראה]

והנה שחרית בבית רבנו התפללו לפי "הנץ הנראה", אבל לא בדקדוק גדול, ופעמים שהתחילו כדקה לפני הנץ הנראה. כמו כן לא דקדקו לומר ק"ש לפני הנץ המישורי, ובדרכי הספיקו לומר רק פרשה ראשונה של ק"ש לפני הנץ המישורי, ופעמים שאמרו שמע ישראל אחרי הנץ המישורי.

תפילה ביחידות

סיפר רבנו שבשבת היה גשם חזק והרחוב היה מוצף ולא יכול לחצות אותו ולהגיע לביהכ"נ "הלפרן" שבו אנו מתפללים באופן קבוע. "אמנם לביהכ"נ "דברי שיר" היתה אפשרות להגיע, אבל שם אין מנין "ותיקין" לכן התפלל כוותיקין ביחיד וכמ"ש הביאור הלכה בס' נ"ח ד"ה והמצוה. ואחרי זמן שמע קריאת התורה ב"דברי שיר".

קרא מלעיל

נשאל רבנו באם קרא בק"ש מלעיל מלרע או להיפך האם יצא, במקום שיש חילוקי משמעות כגון ואהבת שזה צווי ואם קורא מלרע זה לשון עבר.

והשיב רבנו בכת"י: אם קרא מה שצ"ל מלרע, מלעיל או להיפך יצא בדיעבד [א"ה ועי' ערוך השולחן סי' ס"ג סעי' א וסעי' ב] ורבנו שליט"א מקפיד בזה ע"ע ולא רק בק"ש אלא בכל התפילה.

לענות איש"ר בק"ש

אמר רבנו שאם נמצא אדם באמצע ברכת שמע קולינו ומותר לבקש שם בקשות אבל מ"מ אסור לענות שם איש"ר וקדושה. וכידוע שהגאון ר' זאב פרנק זצ"ל בס' תולדות זאב ברכות כא, ב רצה להתיר דבר זה, אמנם הפוסקים חלקו ע"ז וכן דעת רבנו שליט"א. (דולה ומשקה עמ' פא)

להפסיק לענות אמן

יל"ד אם א' אוחו באמצע פסוקי דזמרה וא' מברך ברכה שאינו בשבוע הבא א"ה נסיים לכתוב על משנ"ב חלק א' ועל כן אנו פונים ומבקשים למי שיש בידו הערות הארות והוספות מרבנו שליט"א על ענינים אלו שישלח לנו בהקדם לזיכוי הרבים.

שייך שם הרי מותר לענות אמן. אבל יש לעיין אם זה נכון להגיד ברכה כיון שהשני יהי' מותר להפסיק ולומר אמן, או דלמא אינו נכון להפסיקו אע"ג דלהמתפלל יהא מותר לענות אמן ויאמר בלחש בלי שההוא ישמע.

ועוד הסתפקו אם להתחיל ברוך שאמר קודם שהש"ץ אמר הקדיש דרבנן לאחר הקרבנות, או לא.

ובמ"ב בסי' ס"ו סק"ד כת' בשם הרשב"א דהשואל בשלום חברו מותר לו לכתחילה לשאול, אף שחברו יצטרך לענות לו, ולכא' ראי' דאף לכתחילה אפשר לענות, אלא דיש קצת לדחות דאולי שאני אמירת שלום דהוי ענין גדול להרבות אחוה ושלום בין איש לרעהו שהתירו אף לכתחילה.

אמנם נראה דדוקא בשאלת שלום הוצרך המ"ב להדגיש דין זה דמותר אף לכתחילה לשאול בשלום, כיון דהוא גורם ישירות שההוא יענה לו, ואפי' הכי זה מותר. ומזה נוכל ללמוד דק"ו היכי דאחד אומר ברכה ורק שהשני עונה לו אמן דזה ודאי מותר [נדבכה"ג הא אינו מדבר לשני, כמו בשאלת שלום] ועושה כהוגן דהא מותר לו לברך, ולהעונה מותר לענות, א"כ ה"נ לענין קדיש, הא ודאי שלש"ץ מותר לומר הקדיש, וכן למי שנמצא באמצע פסד"ז מותר לענות ע"ז וכן נמי מותר לכתחילה להתחיל ברכות השחר אף שיודע שיצטרך לענות באמצע על הקדיש, ונחשב שעושה כהוגן. (כ' צדיק כתמר יפרח)

ש"ץ שעומד מתפלל אחריו

שאלו את רבנו, ש"ץ שאינו יכול לפסוע לאחוריו היות שאחד עומד ומתפלל מאחוריו וצריך להתחיל חזרתו מה עליו לעשות?

ואמר שיש לפסוע לצדו שלא יראה כתפילה אריכתא.

והוסיף דכך הורה מרן הגרי"ז דאין להתפלל חזרת הש"ץ מבלי לפסוע כלל וכמבואר ברמב"ם פ"ט מתפילה ה"ג 'ואחר שיפסע שליח ציבור שלש פסיעות לאחוריו ויעמוד מתחיל ומתפלל בקול רם'. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' עד)

לשים בושם

פ"א בישב"ק היה ריח רע מאיזה מקום, והורה רבנו שליט"א שישמו בושם על המקום ההוא ואפשר להתפלל כרגיל. (מפי הגר"י גנס שליט"א) [א"ה וראה באשי ישראל פרק נ"ב הערה ס"א].

להסתובב באמירת זה אל זה

נשאל רבנו האם צריך להסתובב כשאומרים זה אל זה בקדושה? ופתח רבנו שליט"א את המשנ"ב והראה לשואל שדבר זה אינו מוזכר שם, ולכן אמר שאינו צריך לעשות דבר זה.

מתוך סידור

שח עד ראייה הרה"ג רי"ג שליט"א: דרכו של רבנו להתפלל בתוך הסידור, ומתי שמדפדף בסידור להפוך דף, מפסיק בדיבורו ורק אחרי שרואה שוב בסידור ממשיך הלאה.

סיום ברכת השבח

במשנ"ב בבית"ל סקי"ט דן גבי האומר ברכת קיבוץ גלויות ולא הזכיר עיקר הברכה שזה ענין 'קיבוץ גלויות' וחתם המקבץ נדחי עמו ישראל די"ל לפמ"ש"כ (עי' משנ"ב סי' נ"ט סקי"ח וסק"ט) לענין ברכת יוצר אור שאפי' שבכל הברכה לא בירך כדיון כיון דהחתימה התם כדיון סגי בחתימה ולפי"ז ה"ה במקבץ נדחי עמו ישראל דאהני החתימה שהחתימה כדיון היא. אמנם צ"ע הדימוי דהתם מיירי בברכות, בשבח ומשו"ה בחתימה לחודא סגי, אבל הכא גבי קיבוץ גלויות שזה בקשה והתפילה עיקרה בקשה וא"כ כיצד יוצא בחתימה שהיא רק שבח.

ואמר רבנו שיש ברכות שעיקרים השבח והשבח הוא כמו בקשה. והוכיח מדברי הגמ' ב"מ פ"ה ע"ב גבי ר' חייא ובניו כשאמרו משיב הרוח ומוריד הגשם ירדו גשמים ואם היו אומרים מחיה מתים הי' תחיית המתים ועי"ש, ואע"פ דהתם הוא רק שבח ולא בקשה, וא"כ ה"נ י"ל בהא דהחתימה היא שבח, אבל השבח הוא גם בקשה. (הרה"ג רפ"ס שליט"א בשם הרה"ג רש"י ברמן שליט"א).

בשבוע הבא א"ה נסיים לכתוב על משנ"ב חלק א' ועל כן אנו פונים ומבקשים למי שיש בידו הערות הארות והוספות מרבנו שליט"א על ענינים אלו שישלח לנו בהקדם לזיכוי הרבים.

עולם הישיבות

ישיבת חכמת שלמה

הישיבה הוקמה בשנת תשנ"א ע"י הגאון רבי יהושע נויבירט זצ"ל וראש הישיבה הוא הגאון רבי בנימין דרייפוס שליט"א. בט"ז סיון תשס"ו הגיע רבנו למסור שיחה בישיבה ואמר בתוך דבריו: הגמ' בסוף ברכות אומרת שאם ערב אחד לא קרא זה חסר כיון דמצות ק"ש זה קבלת עול מלכות שמים. ולכן צריך ב' פעמים לקרוא ק"ש ולא מספיק פעם א' ביום צריך לחדש את הקבלה. והאריך בענין זה. וסיים בברכה שנוכח לאושר הרוחנית שזה תכלית כל האדם.

ישיבת חכמת שלמה

ישיבת חכמה ודעת הוקמה בשנת תשס"א ע"י הגאון רבי יצחק גרדנוביץ שליט"א בראשות הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א. ורבנו שליט"א חתם על מגילת היסוד של הישיבה.

דברי רבנו שליט"א שנאמרו בהיכל הישיבה ברחובות אור לכ"ו אייר תשס"ג מעט מן האור הבוקע ממקום תורה דוחה הרבה מן החושך מקום תורה מאיר על סביבתו אמרו חז"ל "מעט מן האור דוחה הרבה

במלאות השבעה להגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצ"ל ראש ישיבת פונבז' לצעירים נלב"ע כ"ג ניסן תשע"ז

דבוק היה עשרות בשנים עם יבחל"טא מרן רבנו שליט"א. עוד בהיותו נער פליט הגיע עם אחיו זצ"ל לשוויץ לישיבת 'עץ חיים' במונטריי ושם כבר קיבל מתורתו של רבנו שליט"א והתבטא הגר"ש שבתקופה ההיא הסתיר רבנו בכשרון רב את גאונותו, ורק אחרי תקופה הצליח הגר"ש לגלות עומקו וגדלותו. וכשנכנס הגר"ש לכהן כר"מ בישיבת פונבז' לצעירים היה דרכו לחזור יחד עם רבנו שליט"א מהישיבה ולדון בסוגיות שלמדו בישיבה [ורבנו התבטא כמה פעמים שהרבה תועלת היו לו מהמשא ומתן עם הרמ"ם ביישוב].

סיפר הגר"ש שרגא שטיינמן שליט"א שבזכות הגר"ש יצא לאור כל ספרי אילת השחר של מרן שליט"א, כי כידוע שימש רבנו בצוותא חדא עם מרן שליט"א בעבודת הקודש בישיבה קטנה שנים רבות והיו דבוקים זה בזה, ובשנים ההם רשם מרן שליט"א כתביו הרבים במחברות אבל לא הדפיס, והגר"ש הפציר בו שידפיס ולא רצה, פעם אחת הציע רבינו למרן שליט"א הואיל והוא מדפיס כמה תשו' רע"א כתב יד יכניס בסוף הספר כמה שטיקלאך תורה שלו, [הערות שלו על הרעק"א] והסכים מרן שליט"א ואכן רבינו הדפיס בעילום שם "אגלי צפון" [שרמוז בו ר"ת א"ל בן נח צבי וגטל פיגא] בעניני כיבוד אב ואם, ומאז קיבל מרן שליט"א "חשק" להדפיס את כל חידושיו והתחיל להדפיס סידרת הספרים אילת השחר עד היום הזה תל"ת. ואמר הגר"ש שמכיון שרבנו ביקש ממנו שזה יהיה בעילום שם מעולם לא סיפר לאיש מי כתב קו' זה, רק אחרים סיפרו ומכך התפרסם הענין. וכשהגיע הספר כתב חותם לרבנו שליט"א כתב רבנו על העמ' הראשון "אודה ואברך לה' יתברך על חסדו כי היטיב, וחיתי כ"ה שבט תשל"ה באור הגדול. א"ל שטיינמן". רבנו שליט"א אמר שהרבה מה שיש באילת השחר זה בזכותו. שהגר"ש היה מביא לו הרבה ידיעות בסוגיא [ורגיל הגר"ש לומר לתלמידו שהפשט בסוגיא תמיד הוא כמו האילת השחר].

רבנו תמיד ציין בהתפעלות את נקיות הדת של הגר"ש והיה מכנה אותו מריה דרבי עקיבא איגה, עקב שעסק רבות להוציא מכתביו הרעק"א באופן המתוקן והמעולה ביותר. והרבה פעמים היה רבנו שולח לברר אצל הגר"ש היכן נמצא רעק"א מסויים שהיה זקוק לו בעת לימודו. וכשהיה מגיע לרבנו שליט"א היה רבנו קם לפניו, וכמה פעמים שיבח אותו על כך שהוציא את הרעק"א, והגר"ש בענותו לא הסכים לספר מה רבנו אמר לו. והרבה פעמים שהתחדשו להגר"ש חידושים בסוגיות מסוימות היה מציע את זה לרבנו שליט"א, וכשהיה מסכים אם זה, היה אומר לתלמידו הנה הלכנו בדרך הישרה שגם רבנו שליט"א מסכים לזה. והיה תקופה שלמד רבנו עם הגר"ש חברותא בס' חידושי רבי חיים הלוי על הרמב"ם שטיקל אחד אחרי השני. כשלמדו בני רבנו אצל הגר"ש אמר להם שאם הוא היה הבן של רבנו היה שוכב תחת מקום מושבו ויונק כל הגה וסברא מתורתו, ופעם שמע הגר"ש שיש שיחה מרבנו ביישוב"ק ונסע מיד עם מונית לישיבה ולא הספיק ופגש את רבנו בחוץ, ונענע לו בראשו לשלום, ושאלו נכדו אמאי לא נתן לו את ידו שלום, ואמר "יראתי להטריח את הגרא"ל בלחיצת יד, ואין לתאר גדול המורא והערכה של הגר"ש לרבנו שליט"א. [הנאה מרובה היתה לו להגר"ש מגליון 'כאיל תערוג' והיה קורא בזה מידי שבת בשבתו, ופ"א שלח הארה].

רבינו היה מצטרף מידי שנה להתרת נדרים באחד הימים שקודם ר"ה אחר תפילת מנחה בישיבה קטנה בחדר שיעורים עם הגרא"ל שליט"א, ונשאל הגר"ש איזה חידושים היו בהתרת נדרים של מרן שליט"א, והשיב: א' שהשמיט תיבת מומחים, ואמר רק שמעו נא רבותי הדיינים, והב' שהשמיט תיבות ואפילו מזירות שמשון [ובשמיטה היו עושים זל"ז פרחובל].

פ"א דיבר עם רבנו על איזה אדם א' לתועלת מסיומת, ואמר הגר"ש שהוא חיבר ספר וענה לו רבנו "איך אתה אומר שיש לו שכל הרי הגאון נחלת לו מאף". בחורף תשע"ה שנחלש הגר"ש רצה להפסיק במסירת השיעורים והגיע להתיעץ עם רבנו שליט"א על כך, ורבנו הורה לו שימשיך במסירת השיעורים, אך בחורף תשע"ו כבר לא יכול היה יותר למסור והגיע לרבנו שליט"א ואז הפסיק במסירת השיעורים.

היה אומר על רבנו שהוא 'איש חלק אגלטער מענשט'. ואמר הגר"ש בצדקתו שאני יר"ש תמים, אבל רבנו הוא יר"ש פיקח. והיה רבנו רגיל לקרוא עליו 'אגורסער ירא שמים'. והתבטא עליו שהראש שלו חודר, היינו שחודר לכל נקודה בעיקר הסוגיא.

ופ"א הגיע להתלונן שיש חסרון בתפילה בישיבה והרגיעו רבנו שהעיקר שלא יהיה יותר גרוע, ואמר שיעשו חיזוק רק לשבוע שכך יחזקו. סיפר הגר"ש שאחרי שהגיע חתנו של רבנו רבי זאב ברלין שליט"א לשבת הראשונה לרבנו, וסיפר אחרי השבת רבנו להגר"ש שהוא מודה לה' שהוא זכה לחתן שידוע את המערכות והחידושים, אבל הוא התפעל ממנו "שידוע לברך המוציא", [היינו שראה שידוע את ההלכות עמו שצריך].

נביא כאן הערה א' שהביא רבנו שליט"א בשם הגר"ש בספרו. בשו"ע יו"ד (סימן של"א סעיף נ"ב) נפסק שבזמן הזה שהתרומה הולכת לאיבוד מפני הטומאה אין להקפיד להפריש מן היפה דוקא, ואפשר להפריש מן הרע על היפה. והגר"ש איינשטיין (שליט"א) הראה שהרמב"ן בסה"מ בהשטות (ל"ת ז) ס"ל שזה נאמר אפי' בתרומה טמאה שאינה ראויה לכהן עי"ש, וכנראה שזה מצוה כלפי שמיא שצריך להפריש מן היפה, וא"כ גם בזה"ז צריך להיות הדין שלא להפריש מן הרע על היפה. ובעל הקהלות יעקב זצ"ל אמר לו שהלכה כשו"ע והרוצה להחמיר לעצמו יחמיר [בצנעא]. [ועי' דרך אמונה הל' תרומות פ"ה בציון ההלכה ס"ק י"ט] [אילת השחר פר' קרח יח, לב] [ומטעם זה רבנו מחמיר ע"ע שלא לעשות שליח להפרשת תרומה דאולי הוי שליח לד"ע כשמפריש מן הרע. ועי' בגליון שלמים מציון פר' קרח (מס' 23) מה שתירץ הגר"צ פלמן זצ"ל על זה ומה שהעיר על כך רבנו שליט"א]

וכן בס' אילת השחר כתובות (צ"ו ע"א ד"ה אי נמי) שמביא רבנו בשם הרה"ג המגיה של הכתב וחותם - שהוא הגר"ש זצ"ל. וכשהראו להגר"ש דבר זה בערוב ימיו אמר אבל מה יאמרו על זה בעולם הבא.

גליון זה יוצא

לעילוי נשמת

ר' אשר זאב ב"ר אבא לוריא זצ"ל

תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

והובא אל אהרן הכהן וגו' (יג, ב)

אמרו בזה"ק תזריע מ"ח א' כל הרואה נגע באדם חייב להביאו אל הכהן. ויל"ע למה בכל טמא אין דין שחייבין להביאו לת"ח שיאמר לו שהוא טמא. ויל"ע שבכל הטמאים הוא טמא אע"ג שלא טימאוהו וע"כ יבא לשאול אם הוא טמא או לא, אבל בנגעים שהדין שאע"פ שיש בו נגע טמא כ"ז שלא טימאוהו הכהן אינו טמא בודאי לא ירצה לבא לכהן שיטמאוהו וירצה לישראל כך לכן חייבה תורה לכל הרואה שיביאנו לכהן.

"וטמא טמא יקרא" (יג, מה)

בב"ק צ"ב א' למדו מזה דבתר עניא אזלא עניותא, ויל"ע דזה חלק מכפרתו שאם סיפר לה"ר על חברו שהוא רע חייב להכריז על עצמו שהוא רע ויתרחקו ממנו ובזה מתקן העברה ובערכין ט"ז ב' הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו ולפיכך אמרה תורה בדרך ישוב ועל"ז ושב ורפא לו.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"למה לא הסכים רבינו לברך את הנער"

בשבוע הזה, ראש חודש אייר הבא עלינו לטובה, ישובו רבבות בני הישיבות עמלי ושוקדי התורה בכל אתר ואתר, להיכלי הישיבות הקדושות, בסביבת רבינו שליט"א ניכר הדבר היטב, כי המונים צובאים על דלתותיו ובאים להתברך מפיו עם תחילת הזמן, לבקש ברכת הצלחה ליזכות לעמוד בתורה הקדושה ולשקוע בה לעשות נחת רוח לבורא ברוך הוא. (נצי"ן במאמר המוסגר כי בשבוע זה רבינו כמעט שלא מקבל קהל בביתו). אחד מהבאים אל רבינו, בן עליה מופלג הביא לפני רבינו פתק קצר בו כתב כך:

לכבוד מרן שליט"א.

אבקש ברכה לתחילת הזמן, שאגדל בתורה ויראת שמים ואוכל לצמוח בלימוד וידיעת התורה ולזכות להיות כמו הרב שליט"א...

מאת...

רבינו הביט בו כלא מאמין, ושאל אותו - וכי מה תרויה עם תגדל ותהיה כמוני? מילא אם היית מבקש ברכה להיות כמו אביו או רבא... וסיים רבינו ואמר לו - "ברכה שתעשה מה שצריך לעשות ותהיה ירא שמים".

* * *

"לאכול מיושב"

אגב לקראת תחילת הזמן נעזר במאמר זה על דעת רבינו שליט"א, במה שמצוי הרבה פעמים אצל צעירים שאוכלים בעמידה, ובפרט באולמות אכילה, ורבינו מעורר על זה וסובר שכיון שאמרו בגמ' גיטין דף ע' שלא לאכול מעומד, אם כן כן צריך להזהר בזה, ועל אלהו רבה או"ח סימן ק"ע סעיף ב' ואמנם משמע במסכת דרך ארץ זוטא פרק ה' שהוא דין על תלמיד חכם, אמר רבינו שהכוונה שתלמיד חכם צריך להזהר בזה יותר משאר בני אדם, אמנם אמר שבאכילה מועטת יש קצת מקום להקל, ועל משנה ברורה סימן רצ"ז סק"ב שגם הנהגים לעשות קידוש והבדלה בעמידה, אבל בשתיית היין יש לשבת. ואמר עוד: שיתכן שדבר שאינו אכילה ולא שתיה, כגון מי שמוציא סוכריה וכדומה, יכול לאכול במעומד. [ויש להרהיב בפרטים אלו עוד, וקצרה כאן היריעה]

דבר העורך

יהודי ירא ה' הגיע אל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, ובקש לשאול את פיו שאלה מענינת בעניני 'כבוד אב' שהתעוררה אצלו: אבי שיחיה הנו יהודי מבוגר, שהפסיק לאחרונה לעסוק במלאכתו, ויושב בביתו בחוסר מעש. כידוע, הבטלה מביאה לידי שעמום ועברות חמורות (כתובות נט ע"ב), וגם עלה בלבי חשש שחלילה השעמום יזיק לפעילות מוחו ולכוח זכרונו.

והנה, אני עוסק ביהלומים, וחשבתי לעצמי, האם אוכל למצא עיסוק כל שהוא לאבי, וכך יתמלא יומו בעשיה וספוק.

ובכן, פניתי אליו וספרתי שאני מקבל מדי יום מעטפות רבות, שבתוכן יהלומים, וקורה לפעמים, שאבן קטנה, נשארת מחוסר שימת לב במעטפה, ומדובר כמובן בהפסד רב.

שאלתי את אבא, האם יהיה מעונין לבוא ולעסוק במלאכת בדיקת המעטפות, ולחפש היטב בכל מעטפה האם נשכחה שם סחורה, אבא הסכים בשמחה.

כבר ביום הראשון מצא בכמה מעטפות יהלומים או חלקי יהלומים, והדבר גרם לו לקורת רוח מרובה. בהמשך הימים, כשמצא עוד ועוד אבנים יקרות, הוא החל להעיר לי בקול רם. כיום המצב הגיע לכך, שבכל פעם שמוצא הוא איזו אבן קטנה, הוא מגיע אלי כשכולו רותח, ושופך עלי קיתונות של גערות: "איזה מן מפורז ורשלן אתה, כיצד אינך שם לב לאבנים היקרות הללו?!", וכך מוסיף לגעור בי בכל פעם ופעם, לעיני שאר העובדים.

וכיצד באמת קורה שהאבנים נשארות במעטפות? - התשובה היא - שאני בעצמי הוא זה שמטמין אותן שם, בפינות ובסדקים, וזאת על מנת שלאבא תהיה "עבודה", כי אלולא הייתי נוהג כך, מן הסתם שכבר מהיום הראשון, היה הוא מבין שאין לו מה לעשות בשורות החברה...

כעת ברצוני לשאול, האם יש פגם כל שהוא במעשי, כי אולי אני מכשיל את אבי שיחיה בעון הכעס, וכמו כן שמא אני גורם לאחרים (שאינם מודעים להצגה' שמתרחשת כאן) לחשוד בי שאיני עושה מלאכתי נאמנה, ומזלזל בסחורה (שלא תמיד שייכת לי)?...

תשובה

בענין הכעס, הבן לא מכשיל כלל את אביו, כי כעסו של האב מוצדק, וראוי לכעוס על בן המאבד ממונו בידים כשוטה (המאבד מה שנותנים לו, חגיגה ד'). וגם במה שמתבזה הבן בפני אחרים, אין כל בעיה, ואדרבה הבזיונות הן מתנה וכפרה נפלאה עבור האדם...

אולם, בעיה אחרת קיימת כאן, והיא הצער שגורם הבן לאביו, שמגלה בכל פעם כי הבן שגידל וטיפח, מתנהל כשוטה המאבד מה שנותנים לו, ושוכח אבנים יקרות מאד במעטפות, והדבר בודאי מסב לאב עוגמת נפש.

ולכן, ימנע הבן מתחבולת הטמנת האבנים הגורמת צער לאביו, ויחפש אחר עצה אחרת להוציאו מחיי בטלה.

(אחת שאלה)

בענין קטן שהגדיל אם ימשיך לספור בברכה

ידוע מה שנסתפקו רבותינו האחרונים (עי' מנחת חינוך במצוה ש"ו ובאבן"ז חא"ח סי' תקל"ט ועוד רבים) בקטן שמגדיל בתוך ימי הספירה האם ימשיך בגדלותו לספור בברכה באופן שלא חסר שום יום בעודו קטן, או דלמא כיון שכל מה שספר הקטן עד היום הוא רק מדין חינוך דהרי לא היה בר חיובא, ויש מן הראשונים שס"ל דמי שלא ספר יום א' לא יספור שוב משום דבעיא תמימות וא"כ אין לקטן להמשיך ולספור דלא מהניא מה שספר בקטנותו.

ובברכי יוסף סי' תפ"ט אות כ' כתב בשם ספר פרי הארץ שקטן שהגדיל תוך ימי העומר וכן גר שנתגייר תוך ימי העומר מונים שאר הימים בלא ברכה, ובשערי תשובה שם אות ד' כתב ע"ד זה אינו לדין שהקטנים שהגיעו לחינוך סופרים ג"כ וכו' שמופלא הסמוך לאיש, ומבואר מדברי הש"ת דלמד דהברכ"י איירי בקטן שלא ספר בהיותו קטן ורוצה להתחיל ולמנות מהיותו גדול ואילך דומיא דגר שנתגייר שמתחיל מהיום שנתגייר, אבל קטן שספר בהיותו קטן יום יום גם לדעת הברכ"י ימשיך ויספור בברכה בהיותו גדול, ועי' בזה בשו"ת ציץ אליעזר ח"ד סי' נ"ה וכתב שם דכן משמע מל' ספר פרי הארץ, אלא דקצ"ע בזה להעמיד דברי הברכ"י בקטן שלא ספר דמאי אתא לאשמועי' וכמש"כ בשע"ת עצמו דאם לא ספר והגדיל ועברו מימי העומר פשיטא דאינו מבורך, (ואולי י"ל בזה דהחיד"א אתא לאפוקי ממש"כ בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ז סי' ק"ב שפסק שקטן שלא ספר בהיותו קטן והגדיל באמצע הספירה יכול לספור בברכה דמאז חל עליו חיוב המצוה וחשיב כאילו קיים כל המצוה וצ"ב).

וראיתי למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בפ' למס' תפילין ברייתא ד' בתפלה של ראש בדר"ה "וקטנים" שכתב ליישב מה שדנו האחרונים בקטן שהגדיל בתוך ימי הספירה דהיאך יכול לספור בברכה הא מצות חינוך פקע ממנו ומצוה דאורייתא לא חל עליו דהא בעי תמימות דלפי מש"כ שם דגם על גדול יש מצות חינוך את"ש, וצ"ע בזה דהנה התם כתב מו"ר שליט"א שדוקא בדברים שאין יכול לעשות בעצמו יש בגדול מצות חינוך על אביו וכעין הראיה שהביא שם מקידושין כ"ט ע"א שהאב חייב להשיא לבנו אשה וזמן הנישואין הוא בן י"ח שנה ומבואר דשייך מצות האב על הבן אפי' בגדלותו הנה כ"ז דוקא בדבר שאין יכול הבן לעשות בעצמו אמרי' דממשיך חיוב האב מדין חינוך וא"כ ספה"ע שאני שהרי יכול לספור בעצמו בהיותו גדול ותו ליכא מצות חינוך והצעת שאלה זו קמיה מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א וכתב בזה"ל "איך יכול לספור בעצמו אם לא התחיל" ובביאור כוונתו נראה דכיון דלולי דין חינוך אין יכול להמשיך ולספור בגדלותו לכך חשיב דאין יכול לעשות בעצמו, וע"ע בזה במש"כ הגר"י ענגיל זצ"ל בספרו ציונים לתורה כלל י"ב (ובעיקר הענין אי שייך חינוך בגדול עי' בזה בספר שערי רחמים להגר"ר פראנקו זצוק"ל ח"ב הל' ת"ת סי' כ"ג דברים נפלאים בזה ואכמ"ל). ולפני זמן רב שדנתי בזה לפני מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מטעמים אחרים כתב לנו בענין זה דקטן שהגדיל בתוך הספירה ימשיך ויספור בברכה שגם קטן חייב מדרבנן.

עניני לשון הרע

מדוע דברת לשון הרע

סיפר רבינו שליט"א שפעם אמר לו החזון איש בשם החפץ חיים זצ"ל, שכאשר יבואו לעולם האמת וישאלו את האדם מדוע אכלת "חדש" יהיה לו תירוץ שהב"ח התיר, אבל כשישאלו אותו מדוע דיברת לשון הרע, על זה לא יהיה לו תירוץ, כי זה גם הב"ח לא מתיר.

ש. הנה פשוטן של דברים משמע מדברי החובת הלבבות שנוטלים מבעל לשה"ר את זכויותיו, שגם בדיבור אחד (!) של לשוה"ר, ולא רק ב"בעל לשון הרע", מתחלפות המצוות והעבירות של זה לזה, ולכאור' הדברים יכולים להכניס את האדם ליאוש גדול, רח"ל, שיאמר: מה יועילו כל מעשים טובים שלי, שבדיבור אחד של לשוה"ר הכל יילך לטמיון, ח"ו?

ת. אם חוזר בתשובה חוזרין לו כל מצוותיו.

ש. למה הטור והבית יוסף לא דיברו מהלכות לשון הרע כפי שהרמב"ם דיבר?

ת. הדברים כ"כ פשוטים שלא ראו צורך להאריך בזה, גם ואהבת לרעך כמוך לא כתבו טור ושולחן ערוך. ושוב נשאל הגר"ח, אם זה כ"כ פשוט למה החפץ חיים עשה ש"ע שלם על זה? והשיב הגר"ח שליט"א: כי ראה שזה פרוץ לכן היה צורך לפרש הלכות אלו.

ש. ה"חפץ חיים" מונה בין מנין הלאוין שיש בחטא לשון הרע "השמר לך בנגע בצרעת", מהו בזמן בזה שאין צרעת ואין כהן המטמא?

ת. הלאו אינו על חלות הטומאה אלא על עצם הצרעת ונוהג גם בזה"ז, כי אם הוה ידענין כהן מיוחס היה מטמא גם בזה"ז. (עי' בס' "שמירת הלשון" שער הזכירה פ"ו שכתב שמקבלים עניות ששקולה כצרעת).

ש. בנוגע לאיסור סיפור לשון הרע אם יש איסור לדבר או לשמוע גנות על ציבור כולל מה שמאוד שכיח ויותר קשה להמנע, כונתי למשל אם מדברין על עדה מסוימת, אנשים שנוהגים במנהג מסוים וכד' ולא מזכירים אנשים פרטיים?

ת. נכון לזהר.

ספירת העומר

ספירת העומר-תזכורת יומית

בימי ספירת העומר היינו סופרים בברכה. מדי ערב היה אבא מזכיר לנו לספור. אם קרה שאי-מי מהילדים נרדם מבלי לספור, היה אבא טורח להעירו כדי שיזכה לספור בברכה ולא יפסיד את המצוה.

(בית אבי - כפי שכתבה בתו של רבינו שליט"א)

והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים (אבות 1, ו)

שמחה

יהודי יקר פנה לרבינו והשיח צערו לפניו על בנו שנשבר ברוחו, וכבר תקופה יושב בבית, ולא הולך לשיבה, ומטכס עצה מה לעשות להחזירו לשיבה וששוב יהגה בתורה מתוך שמחה.

בתחלה חקר ודרש רבינו מה הסיבה לכך שאינו רוצה ללכת לשיבה, והציע שאביו ילמד עמו ויסביר לו היטב הלימוד, או שישכור עבורו מלמד פרטי שישב עמו, ויסביר לו הלימוד שיבין טוב כל דבר, ובכך יקבל טעם טוב בלימוד, וזה יגרום שירצה לחזור.

(מנחת תודה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיה בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**
גליון מס' 163 • תזריע מצורע תשע"ז

וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית (יד, לו)

"ועל מה חסה תורה, אם על כלי שטף יטבילם ויטהרו, ואם על אוכלין ומשקין יאכלם בימי טומאתו, הא לא חסה התורה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה" (רש"י)

עד כמה יש לחוס על ממון ישראל

סיפר רב חשוב מעשה שהיה עם רבינו, בבעל תשובה שקיבל מהוריו הרבה כלים יפים ומהודרים שהשתמשו בהם, ושאל לאותו רב חשוב מה דינם להכשירם, וכיון שהיו שם כלים העשויים מחומרים בחשש שהם כדין כלי חרס, והשתמשו בהם בעירוי מכלי ראשון וכו' ואמר לו שאי אפשר להכשירם. ואותו בעל תשובה נתעצב על לבו, גם על ההפסד וגם שהרגיש איזה רגש אל הכלים מבית אבא ואמא, אמר לו הרב בוא ונשאל לרבינו, והשיב רבינו לאותו בעל תשובה "תשאל בעוד שנה". וכונתו היתה כיון שהבעל תשובה לומד בישיבה ומסתמא יתחזק ויתעלה, א"כ בעוד שנה כבר לא תהיה לו שאלה, ובאמת כך הוה שעלה ונתעלה בתורה ויר"ש עד שהבין שאין הוא צריך להשתמש בכלים. (חוט שני)

שו"ת בעניני לשה"ר ממרן פוסה"ד רבינו נסים קרליץ שליט"א

שאלה: האם מותר לפרסם מי הם החנויות שמוכרות יקר?

תשובה: א. מותר לפרסם בעיר שפלוגי מוכר הזול ביותר בעיר, אבל אסור לומר שההוא פלוגי הוא יקרן, והטעם הוא כיון שהוא מפסידו, וצ"ע אם מותר לפרסם שחנות פלוגית היא חנות יוקרתית].

ב. קונה שנמצא בחנות לקנות, כגון חנות כובעים, ובא חבירו לשם מותר לומר לו אל תקנה כאן כיון שבמקום פלוגי מוכרים יותר בזול או שיש שם מבצע מחירים.

ג. אמנם לחנות הזולה אסור לפתות את הקונים שנכנסו לחנות היקרה שיבואו אצלם, משום עני המהפך בחררה.

שאלה: האם מותר לומר על אחד שאינו יודע ללמוד כל כך?

תשובה: לומר על אחד "שאינו יודע ללמוד" הרי לשון הרע, ואפילו אם אומר עליו "שאינו יודע ללמוד כל כך", מ"מ אם הוא פגיעה בכבודו במצבו ע"י אמירה זו (כגון שמוחזק לידוע יותר) הוה לשון הרע, ולא אמרינן דכי כל אחד מחוייב לידע הרכה ללמוד.

שאלה: האם מותר לשמוע שני בנ"א המתדיינים ביניהם וכל אחד טוען נגד חבירו?

תשובה: אסור משום איסור לשון הרע, זולת אם כוונתו להשכין שלום ביניהם.

שאלה: האם מותר לספר על אחד שהוא גרוש או שעזב שידוך?

תשובה: במקום שאין תועלת בזה, פשוט שודאי אסור לומר דברים שמשמעותם הוא שהוא אדם שקשה להסתדר עימו, וכל כיוצ"ב.

שאלה: אדם שעזב שידוך, או התגרש, האם מותר לספר ל ידידיו ומשפחתו את הסיבה, אף שיש בזה גנאי לצד השני, במקום שאין תועלת?

תשובה: הרי מגנים אותו, ואיזה היתר יש במקום שאין תועלת. ואפשר להשיב באופן כללי שהם לא הסתדרו, או לומר שהם הגיעו למסקנא שהם לא מצאו מכנה משותף לבנות בית וכיוצ"ב, אבל לגנותו ודאי אסור. (חוט שני)

עבודת התפילה

מהות התפילה = התקוה המוחלטת בה'

אמרין במסכת אבות (פ"ב מ"ג) "רבי שמעון אומר אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום".

במשנה זו, במשפט אחד, נמצאת ההגדרה מהי תפילה, והדברים מבוארים ביתר הרחבה בפירוש רבינו יונה על המשנה וזה תוכן דבריו, אדם האומר את מילות התפילה עליו לדעת מהו אומר, האדם בעומדו להתפלל להתחנן ולבקש, עליו להרגיש שהדבר שמבקש, באמת חסר לו, וכאן זה המקום היחיד שיכול לבקש, כשיהודי ניגש בצורה כזו, הרי הוא כעני שמבקש ברחמים ובתחנונים, בלב נמוך ובשברון הנפש, צורה כזו של תפילה נקראת "רחמים ותחנונים לפני המקום".

אך אדם שמתפלל, ואינו מרגיש שבאמת הוא צריך ומוכרח, הרי תפילתו אינה בלב נמוך ושברון לב כעני, צורה זו של תפילה נקראת "קבע".

כך מסביר הרבינו יונה את תוכן דברי המשנה "אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום".

עוד מוסיף רבינו יונה מה יעשה אדם שבאמת אינו מרגיש שחסר לו, הוא חושב שיש לו כל מה שצריך, ואינו נזקק לכלום?, אדם כזה "שמשחקת לו השעה", צריך לדעת, ששום דבר אינו מובטח, מה שנדמה לו שעכשיו לא חסר, זה בגלל שה' מאריך אפו, אבל הכל יכול להשתנות, וייתכן שיש לו חטאים שיגרמו לכך ולא בכל יום מתרחש נס.

אדם שהגיע למצב שנוקק לישועה צריך לשמוח בעבודת התפילה

נאמר במשלי (פ"י פכ"ח) "תוחלת צדיקים שמחה, ותקות רשעים תאבד", מבאר רבינו יונה, הנה לכאורה הפסוק קשה, הרי נאמר בפסוק אחר (משלי יג, יב) "תוחלת ממושכה מחלה לב", רואים מכאן שהדאגה הממושכת שוברת את לב האדם, וכיצד נאמר שהדבר מביא לצדיקים שמחה?

ומשיב רבינו יונה, שהדבר שונה אצל צדיקים, כי הרי מה הסיבה שאדם נשבר כשמחכה ומחכה?! בגלל שהוא סומך על כוחו ועוצם ידו, אך אצל הצדיקים אין הדבר כן, הם אינם סומכים על כוחם ועוצם ידם ולא נשענים על בינתם, כל תקותם היא רק על רחמי ה' יתברך, לכן אף שממתין ומחכה למשהו שוב ושוב, מהו מרגיש, הוא מרגיש שהוא תלוי באלוקים וכל תקותו ממנו, הצדיקים כשהם מגיעים למצב כזה שהם מחכים לרחמי ה', הם מרגישים חיזוק בעבודת הבטחון, והם שמחים עם זה שהגיעו למצב כזה שמרגישים שכל תקותם לרחמי ה', דבר זה כשאדם מרגיש כך נותן לו שמחה כי הוא עובד בזה יותר את ה'.

ומוסיף רבינו יונה, שהדבר מפורש במדרש תהילים ('שוחר טוב', מזמור ק'), בפסוק אחד נאמר "עבדו את ה' ביראה", ובפסוק אחד נאמר "עבדו את ה' בשמחה", וקשה אם יראה אין שמחה ואם שמחה אין יראה, אמר רב אייבו כשתהיה עומד להתפלל יהי לבך שמח שאתה עובד אלוהים שאין כיוצא בו, והיינו כשאדם התעורר שחסר לו משהו, ועומד להתפלל, מה עליו להרגיש, מלבד היראה גם שמחה, כי הרי הוא עובד בזה את אלוהים, בעצם הדבר שבטוח ומבקש מה' כי זה הרי עבודת אלוהים, ועבודת אלוהים צריך להיות בשמחה כנאמר "עבדו את ה' בשמחה". [נאמר בכנס חזק שבת תשס"ח]

דין "קמח שעבר עליו הפסח"

ע"פ פסקי מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ שליט"א

בגמ' פסחים מ. מבואר שהיו לותתים (בוללים) את החיטים במים קודם טחינתם. אולם בסי' תנ"ג ס"ה פסק השו"ע ע"פ הגאונים שבזמנינו אין ללותתם משום שאין בקיאיין היאך ללותת בלא שיבואו החיטים לחשש חימוץ, ובמשנ"ב שם ס"ק כ"ז מובא שאם לותתו, אסורים החיטים והקמח שטחנו מהם באכילה ובהנאה. עוד הוסיף המשנ"ב שם שאם שרו החיטים במעט מים וגם טחנו מיד, מותר להשהותם בפסח.

אמנם בסי' תס"ז ס"ב צידד הביאור "ל כה" בית מאיר" שחיטים שרק זילפו עליהם מעט מים, אפשר להקהל באכילה בפסח בדיעבד ובהפסד מרובה (כדעת ה"יראים" דזליפה מועטת קלה משריה במים מרובים) ומשמע שם שהנידון אף בהשהוה ולא טחנו מיד, דבסק"ט הביא המשנ"ב, דכל הנידון בדגן שנפלו עליו מים מרובים הוא רק כשהוא עליו מים שיעור מיל (שהוא שיעור החמצה), וע"ז הביא בביאור "ל דבזליפה מועטת אפשר להקהל בדיעבד ובהפסד" מ"ע"י"ש.

דעת החזו"א בסי' קכ"א שאפילו בלתינה וכש"כ בזליפה מועטת, הרי שגרעיני החיטה בחזקת שלא התבקעו ואינם בחשש חמץ, אא"כ ניכר שנתבקעו או שעכ"פ הגיעו לשיעור ריכוך הקרוב לכך (שיעורא דמר עוקבא כמבואר בגמ' שם).

להנ"ל, בזמנינו הדרך להתיז מעט מאד מים על גרעיני החיטים קודם טחינתם, ואחר זמן קצר מאד (לכל היותר כחצי דקה) כבר אין בהם טופח ע"מ להטפח, ואמנם עד הטחינה יש שהיה מרובה, מ"מ, החיטה אף שמתרככת מעט נשארת קשה.

לכן, מסתבר שזהו בכלל קולת "זליפה מועטת", שלמשנ"ב אפילו בפסח עצמו יש צד להתיר באכילה, וא"כ אחר פסח שהוא רק קנסא דרבנן, נראה שאפשר להקהל לכתחילה באכילה, וכש"כ לדעת החזו"א הנ"ל.

נמסר ע"י "מו הכשרות" עניני ובידורי הלכה בנושא הכשרות

שע"י בית ההוראה שבנשיאות מרו הגאב"ד רבי נסים קרליץ שליט"א טל' 0722722360

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

גם יש תורשתיות, שטבע המידות עובר מההורים לילדים, אמנם יראת שמים אינה עוברת בתורשה, אבל כשרואים יראת שמים אצל ההורים, גם הילדים מושפעים מזה. כשרואים יראת שמים – מושפעים!

וכבר סיפרתי עובדא באחד שיש לו תפקיד ציבורי חשוב מאד, שבידו לעשות טוב לזה ורע לזה, ויש לחצים כבדים מאד לעשות שלא כפי ההלכה, ויש כאלה שאינם עומדים בניסיון ונכונותם ללחצים, אבל הוא עומד בניסיון, מפני שלמד בישיבה וראה את הרב מפוניבז' ואת המשגיח האור יחזקאל זכר צדיקים לברכה, וראה את היראת שמים שלהם, וזה משפיע עליו עד היום שהוא ירא, ואינו מסוגל לעבור על ההלכה.

ושמעתי עוד עובדא באחד שנסע לאחד מגדולי הצדיקים, וחזר ממנו מלא התפעלות, וקיבל אותו לרב עליו, ושאלוהו ממה התפעל, ומה ראה אצלו, ואמר ראיתי שיש ריבונות של עולם! ושאלוהו וכי לא ידעת זאת? ואמר אכן 'ידעתי' אבל לא 'ראיתי', אצל הצדיק ראיתי את היראת שמים ואת המידות הטובות, וכשרואים זה משפיע הרבה יותר מידעה.

זהו הענין של חינוך. **אם אין איזה דבר מן החוץ שמקלקל, אזי כאשר בבית הכל מתנהל כפי דיני התורה, עם מידות טובות ואמונה ויראת שמים, גם הילדים יוצאים ככה, הן מצד טבע החיקוי, וגם יש תורשתיות, מידות טובות עוברות בתורשה**, אמנם יראת שמים ואמונה אינם עוברים בתורשה, אבל כשרואים יראת שמים אצל ההורים, גם הילדים מושפעים מזה ומקבלים יראת שמים, וכשרואים אמונה מקבלים אמונה.

הייסורים חוסכים גיהנום

ומה היא אמונה, כיצד חיים על פי האמונה? יש גמרא (ברכות לג, ב) שהכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים, שהיראה תלויה בבחירה כמו שכתוב ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך כי אם ליראה, אבל שאר כל הדברים הם בידי שמים, כל הצלחה היא מן השמים, וכל קושי או חוסר הצלחה הוא גם מן השמים, מי יעני ומי יעשר, מי ישלו ומי יתייסר, הכל נגזר בראש השנה לפי הזכויות של האדם.

ובאמת כתב הראשונים (תוס' הרא"ש בר"ה דף ט"ז, וע"ע בתוס' ובר"ן ש) שלפעמים בראש השנה נגזר על האדם ייסורים, וזה נקרא שנכתב לחיים, דהיינו חיי העולם הבא, מפני שיש לו חטאים, ואם לא יקבל את הייסורים בעולם הזה, יסבול אחר כך בגיהנום, וייסורי הגיהנום הם איומים מאד, פי ששים מהאש שלנו (ברכות נז, ב) שאין לשער מה זה, והרמב"ן בהקדמתו לאיוב כתב שכל ייסורי איוב הם פחות מהגיהנום, רגע אחד בגיהנום הוא יותר מייסורי איוב של כל השנים!

ייסורי הגיהנום הם ייסורי הנפש, שהגוף אינו מחזיק מעמד בייסורים כאלה, ומת מרוב ייסורים, אבל הנפש קיימת וסובלת גם את הייסורים הקשים ביותר, הייסורים מתחזקים ומתחזקים, והנפש עדיין קיימת בגיהנום, כמו שמובא בגמרא (גיטין נז, א) על בלעם וטיטוס ואותו האיש שהם נמצאים כל הזמן בגיהנום, גיהנום כלה והם אינם כלים (ר"ה יז, א), הנפש נשארת קיימת, וסובלת ייסורים איומים שאין לשער.

אבל מי שאינו רשע כל כך, ויש בידו מצוות ומעשים טובים, לאחר מירוק הנפש בגיהנום נכנס לגן עדן, כמו שמובא בגמרא (חגיגה טו, ב) על אלישע בן אבויה (אחר) שאחרי פטירתו לא ידעו בבית דין של מעלה מה לעשות איתו, כי אי אפשר להכניסו לגן עדן, מפני שעשה הרבה עבירות, אבל גם לגיהנום אינו יכול להיכנס, מפני שלמד הרבה תורה, וזכות התורה מצילה מן הגיהנום, ונשאר לא בגן עדן ולא בגיהנום, מסתמא זהו כף הקלע, שזה גם כן ייסורים איומים, ונשמתו סבלה מאד מזה.

וכשנודע על כך לרבי מאיר תלמידו אמר: "מתי אמות ואעלה עשן מקברו", היינו שכשימות יבוא לבית דין של מעלה ויבקש בשבילו שיכניסוהו לגיהנום, כדי שייגמר דינו בזה ויוכל אחר כך להיכנס לגן עדן בזכות התורה שלמד, וכך היה, שאחרי פטירתו של רבי מאיר עלה עשן מקברו של אחר, וזה היה סימן שהכניסוהו לגיהנום.

אך כששמע רבי יוחנן מזה אמר: וכי 'גבורתא היא למיקלא רביה' להכניס את רבו בגיהנום? "מתי אמות ואכבה עשן מקברו", היינו שכשימות רבי יוחנן יבוא לבית דין של מעלה וילמד עליו זכות שיוציאוהו מהגיהנום, ויכניסוהו מיד לגן עדן בזכות התורה שלמד, ובאמת כך היה כשמת רבי יוחנן פסק העשן מקברו של אחר. ככה יש חשבונות בבית דין של מעלה, שיש שם מזכרים ומחייבים, ומלמד זכות וחובה.

מעשי ידי טובעים בים

הזכרנו לאחרונה את מאמר חז"ל (סנהדרין לט, ב) שבשעת קריעת ים סוף ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אך הקב"ה אמר להם מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?! וביארנו כי יש לררם גם על המצרים שהם מעשי ידיו של הקב"ה, כמו שמצינו שצריכים לררם על בעלי חיים כמו שכתוב (תהלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו [ועיין ב"מ דף פ"ה העובדא ברבינו הקדוש], ומטעם זה אמר הקב"ה למלאכי השרת שלא יאמרו שירה על טביעתם של המצרים.

אמנם נראה שאין זה נכון, שהרי אמרו (ילקוט שמואל רמז קכ"א) כל המרחם על אכזרים לסוף נעשה אכזר על הרחמנים, ובדאי שאין לררם על המצרים האכזרים, ויש לבאר מה שאמרו מעשי ידי טובעים בים וכו', שאין זה מצד רחמנות, אלא מטעם אחר, שהקב"ה כביכול מצטער על איבוד מעשי ידיו, ויש בזה אכזבה שלא הגיעו לתכלית הנרצית בבריאתם.

כמו שמצינו במשנה בסנהדרין (מו, א) אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך וכו', והיינו מפני שתכלית הבריאה היא להטיב עם הנבראים, ובסוף פרקי אבות אמרו כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, אמנם הרי הקב"ה הוא מלך הכבוד ולא חסר לו כבוד, אלא התכלית בזה הוא להטיב עם הנבראים, שיעשו כבוד שמים ועל ידי זה יזכו לעולם הבא שהוא הטוב האמיתי.

ואם אדם מצטער, הרי הצער מגיע לו, מפני שלא עשה כבוד שמים כפי שהיה יכול לעשות, וחסר כבוד שמים על ידו, לכן הוא מוכרח להיענש ולהצטער, ושכינה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי כי הקב"ה מצטער על זה שאינו יכול להטיב עם האדם ומוכרח להענישו.

וכך גם יש לפרש מה שאמרו מעשי ידי טובעים בים וכו', שאין זה מצד רחמנות על המצרים, שהם אכזריים ואין לררם עליהם, רק הקב"ה מצטער שלא נתקיימה בשלמות תכלית הבריאה להטיב.

חינוך הילדים

ונתעכב עתה על דבר נוסף, בענייני חינוך. הנה הטבע הוא שילד עושה את מה שאביו ואמו עושים, בלי שיצטרכו להשפיע ולדבר איתו על כך, יש טבע החיקוי, וכשילד רואה שאביו לומד ומתפלל, הוא מבין שזה דבר טוב, ומחקה את אביו. זכורני מימי ילדותי, כשהייתי כבן חמש או שש, לאחר התפילה בימים הנוראים הייתי בא הביתה וחוזר על התפילה עם המנגינות של החזנים, כך הוא טבע החיקוי. וכן בכל העניינים, **אם האבא ירא שמים גם הן נעשה ירא שמים, ואם האבא נזהר מלשון הרע, גם הן לא ידבר לשון הרע, וכאשר יש לאבא מידות טובות, גם לבן יהיו מידות טובות, ואם אצל ההורים רואים שלום בית, גם לבן יהיה שלום בית**, זהו הטבע, שכל מה שהבן רואה משפיע עליו שיעשה גם כן.

ואם ח"ו יש קלקול בבנים, יתכן שהאבא אינו אשם בזה, כי יש גם חברים רעים שמשפיעים ומקלקלים, ויש להזהר ולשמור מאד מהשפעה של חברים רעים, ואם יש חבר רע, צריכים להפריד ממנו, ולהשגיח שלא יהיה לילד קשר עם החבר הזה. מעשה שהיה באחד מהגדולים, שהילד שלו הגיע מהחיידר בחוף לארץ, וסיפר מה שילד אחר דיבר איתו – דברים שלא כהוגן, ומיד הוציאו אביו מהחיידר ולקחו ללמוד בבית, שהיה בית של תורה, עם הנהגה של יראת שמים ומידות טובות על פי התורה, ועל ההורים לשים לב ולהשגיח שלא יהיה לבן קשר עם חברים רעים.

ובאגרת הגר"א כתב כי ח"ו בקלקול הבנים ייענשו אב ואם מאד, כשיש קלקול אצל הבנים, זה סימן שהאב והאם לא ידעו איך לחנך.

וכיצד באמת מחנכים? יש מומחים בחינוך, שאפשר להתייעץ איתם על כל קושי. אמנם לא כל אחד מומחה בחינוך, יש כאלה שחושבים שהם מומחים ואינם מומחים, יש מומחים אמיתיים ויש פחות מומחים, כמו בענייני רפואה שיש רופא יותר גדול, ויש יותר קטן, כך גם בחכמת החינוך, יש הרבה דרגות במומחיות, לדעת כיצד מחנכים.

ומעשה שהיה במשפחה אחת, שהצליחו מאד בחינוך הילדים, ושאלו את ההורים מה עשו וכיצד הצליחו שהילדים כל כך מחונכים: ולא ידעו לענות על זה, כי באמת לא עשו שום פעולה מיוחדת לחנך אותם, ולא "עסקו" בחינוך, וגם לא שמעו הרצאות על דרכי החינוך, רק ההורים עצמם היו מתנהגים כראוי, וזה השפיע גם על הילדים שיהיו כך.

נמצאנו בגמרא (שבת קמ"ט, ב) על נבות היזרעאלי, שהיה לו כרם, ואחאב ביקש לקנות ממנו את הכרם, ונבות לא הסכים, ויעצו לאחאב שייקח עדים בני בלעל שיעידו על נבות שקילל את המלך וגם בירך את השם, שהוא חייב מיתה, ואין צריכים כלל לדון בבית דין, רק המלך בעצמו דן אותו, כדין מורד במלכות, וכך עשו, והרגו את נבות על פי עדי שקר.

ולאחר זמן נתחייב אחאב מיתה לשמים, מחמת חטאים שהיו לו, ושאלו בבית דין של מעלה מי יפתה את אחאב שילך למלחמה וייהרג שם, ויצא הרוח - רוחו של נבות היזרעאלי - ויאמר אני אפתנו, נבות ביקש לפתות את אחאב כדי להתנקם ממנו על שהרגו שלא כדין, והסכים הקב"ה, אבל אמר לו "צא ממחיצתי", כיון שאחאב נענש על ידו, וכל מי שחברו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה (ועיין שם בגמ' עוד טעם) - לאחר שכבר זכה להיות בגן עדן, במחיצתו של הקב"ה בבית דין של מעלה, הוציאוהו משם! אלו הם דינים שיש בבית דין של מעלה.

ונחזור למה שדיברנו. מבואר בראשונים כי לפעמים יש אדם שהוא צדיק ויש לו חטאים, ואם לא יהיו לו ייסורים בעולם הזה, ייענש אחר כך בגיהנום שזה יותר גרוע, לכן נותנים לו ייסורים בעולם הזה, ייסורים כאלה שאפשר לסבול אותם, וזה מכפר לו על החטאים, שעל ידי זה יחזור בתשובה, וגם הייסורים עצמם ממרקים, ונעשה בזה נקי.

נמצא, שגם ה"מי ייתיר" שנגזר בראש השנה הוא לטובת האדם, ומצינו בגמרא (ב"מ פ"ה, א) שרבינו הקדוש קיבל ייסורים - מפני שנכשל במשהו קיבל ייסורים. וגם בדור האחרון, כבר נתפרסם העובדא מהגאון רבי חיים גריינמאן זצ"ל שנגלה אליו בחלום הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל ואמר שהייסורים הועילו לו מאד בעולם האמת, ורצה רבי חיים שיהיו לו גם כן ייסורים, ומיד קיבל ייסורים. זוהי מדרגה.

ואמנם יש עוד אופן של ייסורים, שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, יא) "כי ישית עמלו בתורה וטרחו בה ואשר תידד שנתו מעיניו יעלה במקום ייסורים", היינו שאם יש לאדם חטאים שצריך ייסורים, יש ייסורים אחרים המועילים לזה והם הייסורים והטרחתו של עמל התורה, שהוא עמל בתורה עם כל הקשיים, ואשר תידד שנתו מעיניו היינו שהוא ישן את המינימום הנצרך, וכל כוחותיו מסורים לתורה ולזיכוי הרבים בתורה, ייסורים אלו חוסכים ממנו ייסורים אחרים, שאינו צריך עוד ייסורים בעולם הזה, וגם בעולם הבא לא יהיו לו ייסורים.

השפעה בדיבור ובמעשים

ולכן כתב רבי ישראל סלנטר באגרת המוסר שלו, כי הדבר החשוב ביותר הוא לזכות את הרבים, כמו שאמר חז"ל (אבות ה, יח; יומא פז, א) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו מאי טעמא כדי שלא יהא הוא בגיהנום ותלמידיו בגן עדן, לכן כדאי לאדם להעמיד תלמידים ולזכות את הרבים בתורה ובמעשים טובים. ועוד רווח יש בזה, שכל המעשים הטובים שעושים המושפעים ממנו, נזקפים לזכותו, ואפילו לאחר פטירתו שהוא כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות עוד מעשים טובים, אם אחרים עושים מעשים טובים מכוחו, זה נחשב כמו שהוא עושה.

וכיצד משפיעים זיכוי הרבים? יש כל מיני צורות של השפעה, ויש גם השפעה בלי שום דיבורים - התנהגות טובה משפיעה על אחרים, כמו שאמרנו (יומא פז, א) ואהבת את ה' אלוהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך וכו' שאם אדם עוסק בתורה ומשאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי לו לפלוני שלמד תורה אשרי אביו ורבו שלימדוהו תורה וכו', ובאמת זה נכון, שהתורה משפיעה מידות טובות כאלו, ועל ידי זה מתאהב ומתקדש שם שמים.

אבל מי שלמד תורה והנהגתו היא עם מידות רעות, אזי ח"ו הבריות אומרות אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי להם לאביו ורבו שלימדוהו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מכוערין דרכיו וכמה מקולקלין מעשיו, היינו שתולים את הנהגתו הרעה במה שלמד תורה.

ובאמת גם זה יכול להיות, שהתורה משפיעה מידות רעות, כמו שאמרנו (שבת פח, ב) למימינים בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא, וכנודע מהגר"א (אבן שלמה פ"א י"א) שהתורה משפיעה על כל אחד ואחד כפי מה שיש בלבו, מי שיש בלבו מידות טובות ועוסק בתורה מתוך מידותיו הטובות, התורה מחזקת את מידותיו הטובות, ואם ח"ו להיפך, התורה מחזקת את מידותיו הרעות, כשעוסק בתורה על מנת לקנטר ולהתגאות הרי הוא נעשה בזה יותר בעל גאווה, ותועבת ה' כל גבה לב!

במה יש להתגאות??

ובענין גאווה וענווה, כבר דיברנו כי ענווה אין פירושה לחשוב שאינו שווה כלום. משה רבינו כתב על עצמו והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב, ג), וידע את מדרגתו שזכה לקבל תורה מסיני, ועליו נאמר (שם ח) פה אל פה אדבר בו, בכל ביתי נאמן הוא (שם ז), ועם כל זה שידע את מדרגתו היה העניו מכל האדם.

והיינו מפני שידע שכל המדרגות שלו הם בחסדי שמים, כי מהיכן יש לו את הכוח לכל המדרגות, כוח הבחירה, וכוח המחשבה, וכוח הענווה להכיר

את האמת, אשר זהו ענין הענווה - הכרת האמת שכל מה שיש לו הוא בחסדי שמים, וכל הזכויות שיש לו, מהיכן יש לו זכויות, כיצד יש לו שכל, ומהיכן יש לו כוחות לחשוב ולעשות, הרי הכל מן השמים, ולא בכוחו ועוצם ידו. כל מה שהוא עושה זה חסד שעושים איתו מן השמים! ממילא וכי שייך להחשיב את עצמו? הרי הוא עני ואביון, שאין לו שום כוח מעצמו, וכל הכוחות שיש לו קיבל מן השמים, ובמה יש להתגאות!?

ואם הוא בעל כשרון, מהיכן יש לו את הכישרון, וכי הוא עשה את הכישרון לעצמו? וכי זה בא ממילא? האם יש דבר שבא ממילא? הרי הכל מן השמים, בחסדי שמים! וכל הכוחות שיש לו, מה שהוא רואה ושומע, וכי זה מקרה ודרך הטבע? הרי יש אנשים שאינם שומעים ואינם רואים, ומדוע זה כך? בהשגחה! ומה שהוא כן רואה, זה גם בהשגחה.

כל מה שיש לאדם, כל הגשמיות והרוחניות שיש לו, זה מתנת שמים, בחסד וברחמים בלי שום זכויות, כי כל הזכויות שלו הם לא בכוחו, כל מה שהוא עושה זה לא הכוח שלו, כוח השמיעה אינו שלו, וגם כוח הראיה, והכוח לאכול וללעוס את המזון, מהיכן יש לו מזון, וכיצד יש לו כוח ללעוס, למה יש אחרים צעירים ממנו שאינם יכולים והוא כן יכול, הרי זה בחסדי שמים בטובת הבורא עליו, אם כן מה היא החשיבות שלו, ובמה יש להתגאות ולהחשיב את עצמו? זה נקרא ענווה.

וזוהי שכתב החובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ה) שהשכל אומר לפנש הרי את חבולה בטובות בוראך, 'חבולה' היינו ממושכנת, מלשון "לא תחבול", כי מרוב הטובות שהנפש מקבלת מהקב"ה, הרי היא חייבת כל כך הרבה שאינה יכולה לשלם ולפרוע את זה, והיא ממושכנת להקב"ה עבור כל הטובות שקיבלה, אם כן מה שייך גאווה!?

החיים על פי האמונה

מי שחי עם האמונה הזאת חי חיים מאושרים, ואין לו שום קושי בחיים, מפני שיודע שכל קושי הוא מן השמים, ומדוע? כל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב), הכל לטובת האדם - גם אם אינו מבין מדוע, כמו שרופא נותן תרופה לחולה, שאין החולה יודע כיצד התרופה מועילה, ומדוע זה טוב לו, אבל הרופא יודע, שהתרופה הזאת טובה למחלה זו, כך גם כל הקשיים שיש לאדם, הם התרופות בשבילו, לפי מצבו הרוחני.

וכשאדם חי באמונה, הרי הוא חי חיים מאושרים, ואין בלבו תרעומות על שום אדם, וכשמישהו מצער אותו, אינו מאשים אותו, אלא מבין שהצער נגזר עליו מן השמים, ואם אדם זה לא היה מצער אותו, היו שולחים מן השמים שליח אחר, אדם או בעל חי שיצער אותו, וממילא על מה צריך לחשוב, וכי על האדם שציער אותו, למה הוא בעל מידות רעות? בודאי שיותר ראו לחשוב על עצמו, למה פסקו עלי צער בבית דין של מעלה. על זה צריך לחשוב! לחפש ולפשפש במעשיו מהו החטא מידה כנגד מידה, מה חטאתי ומה פשעתי, שאין ייסורים בלא עוון (שבת נה, א).

כל ייסורים וביזיונות מועילים לכפרת עוונות, וכתוב בספרים שביזיונות זה הדבר הכי טוב שיכול להיות לאדם, ביזיונות בעולם הזה חוסכים הרבה ייסורי גיהנום, והרי הביזיונות הם רק לרגע אחד ומיד אחר כך שוכחים מהם, ואילו ייסורי הגיהנום הם ייסורים קשים הרבה יותר, ובודאי עדיף לסבול את הביזיונות או ייסורים אחרים לזמן קצר, וחוסכים בזה ייסורים גיהנום קשים ומרים. מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה אומר כי ייסורים שכבר היו לאדם, שווים מיליונים, וצריך לשמוח בהם, אמנם לכתחילה קשה לסבול ייסורים, אבל בדיעבד לאחר שהייסורים היו כבר, הרי זה מיליונים! שהייסורים ממרקים וזוכה בהם לעולם הבא.

ענייני האמונה אין להם סוף, וכל אחד בעצמו יכול גם כן לחשוב ולהתבונן בזה, אפשר הרבה לחשוב על כל פרט ופרט בענייני האמונה, ובפרט בחג הפסח שהוא זמן יציאת מצרים, יציאת מצרים היא יסוד האמונה, כמו שכתוב בעשרת הדיברות אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ובעשרת המכות כתוב וידעתם כי אני ה', וידעו מצרים כי אני ה', שבוה ראו את ההשגחה שהכל בידי שמים, וימים אלו מסוגלים להתחזק יותר בענייני האמונה, וכן בשמחה של מצוה, משכנס אדר מרבין בשמחה, וממשיכים גם בחודש ניסן (עיין רש"י תענית כט, א) שהוא חודש של שמחה, להרבות בשמחת המצוה, שמחה שאנחנו מאושרים בזה שאנו יודעים מהו הטוב שיש לנו, אשרינו מה טוב חלקנו!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת

הר"ר עוזיאל מנחם ז"ל

בהר"ר נתן ז"ל

נלב"ע כ"ג בניסן תשע"ו - תנצב"ה

דברי אמת

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 29 ■ תזריע - מצורע

צרעת הבגד והבית – שינוי מסדרי עולם להזהיר את ישראל מלשון הרע

מן הים, והיא לא דיברה בגנותו אלא טעתה שהשוותו לשאר נביאים, והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנא' "והאיש משה עניו מאד", ואע"פ כן מיד נענשה בצרעת. ק"ו לבני אדם הרשעים הטיפשיים, שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוון אורחותיו, להתרחק משיבתן ומלדבר עמהן, כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם."

חטא הלשון – פגם בעצם מעלת האדם ובכל חלקי האדם

אין לך עדות גדולה יותר לחומר עוון לשון הרע, מדבריהם של רבותינו הראשונים שפעמים שהקב"ה משנה סדרי עולם ומביא נגעים שונים ומשונים על ביתו או מלבושיו של אדם מישראל - כל זאת כדי להזהיר את ישראל ולעוררם לחדול מעוון לשון הרע.

ובאמת, לחטאי הלשון אין דמיון לחטאים הנעשים באבר אחר, כי בעוד שמי שחוטא באבר מסוים הוא פוגם את אותו אבר שחטא בו, הנה החוטא בדיבור פוגם בכל מהותו ומעלתו, שכיון שיחודו ומעלתו של האדם היא בכך שיש לו את התואר "מדבר", נמצא שכשחוטא בלשונו ובדיבורו הוא פוגם בכל מהותו ומעלתו.

זאת ועוד: המהר"ל אומר שהאדם מורכב משלושה חלקים: שכל, נפש וגוף, וכאשר האדם מדבר הוא משתמש בכל שלושת החלקים שמהם הוא מורכב. כי לאחר שהוא חושב בשכלו מה ברצונו לומר, הנפש מנענעת את כלי הדיבור (דהיינו את הגוף) ומכניסה לכלי הדיבור את מה שחושב בשכלו, נמצא שכשחוטא בלשונו הוא פוגם בכל חלקיו, בשכל, בנפש ובגוף!
לכן סבר רבנו החפץ חיים, שאדם אשר חפץ לחזור בתשובה, ראשית עליו לתקן את פגם הדיבור, שכאמור הוא פגם בכל חלקי האדם.

הדמיון בין דיבור לפעמון זהב

וכבר אמרו חכמי הרמז (עיין אלשיך שמות כח), שהכתוב (שמות פרק כח, לג') "פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון" מרמז, שאת כוח הדיבור - שהוא כפעמון המצפצץ ומשמיע קול, צריך לעשות זהב טהור, דהיינו נקי מכל סיג. וכן שעל האדם לייקר את הדיבור כשם שמייקרים זהב. בנוסף, הזהב היא המתכת שהכי פחות מרעיש, ללמד שדיבורו של אדם צריך להיות בנחת ולא בצעקות.

החפץ חיים אמר על הפסוק "והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש" - שמי ששומר על פיו ומשתמש בו לשרת את השי"ת, זוכה ל"ונשמע קולו בבואו אל הקודש", דהיינו שתפילתו ותורתו ישמעו בשמים. לעומת זאת מי שאינו שומר על פיו ולשונו, מטמא בכך את פיו וגורם שתפילותיו ותורתו יפגמו.

"והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים... (פרק יג, מז)

תופעה זו של בגד שנגוע בצרעת, היא תופעה לא טבעית. הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת (פרק טז, ט) כותב, שנגעי הבגדים והבתים האמורים בתורה אינם ממנהגו של עולם כלל. וכך כותב גם הרמב"ן על הפסוק "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים" - "זה איננו בטבע כלל ולא הווה כלל". מהי הסיבה לתופעה בלתי טבעית זו?

אומר הרמב"ם: "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם, אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להזהיר מלשון הרע. שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו. אם חזר בו, יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית (שייך שאדם לא מבין, הבית כבר נותץ והוא עדיין לא שב בתשובה), משתנים כלי העור שבביתו שהוא יושב ושובב עליהן. אם חזר בו, יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנים הבגדים שעליו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע."

הרמב"ם מלמד אותנו שלא זו בלבד שנגעים אלו אינם באים כעונש, אלא אדרבה עניין הנגעים הוא מחסדיו הגדולים של ה' יתברך, אשר ברחמיו משנה סדרי עולם ומביא על ביתו של אדם מישראל או על מלבושיו נגעים שונים ומשונים, שאינם ממנהגו של עולם, כל זאת כדי לעוררו לחדול מעוון לשון הרע.

מעין הדברים האלה כותב גם הרמב"ן על פסוק זה: "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת - זה איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים. אבל בהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח ה' עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יראה באחד מהם חטא ועוון, יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי ה' סר מעליו..."

"ובתו"כ דרשו, שאין הבית מטמא אלא לאחר כיבוש וחילוק הארץ, שכל אחד מכיר את שלו. והטעם, כי אז נתישבה דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכינה בתוכם". (ממוצא דבריו למדנו, שצריך ישוב דעת כדי לדעת את ה', וזה מחייב אותנו לא "ליפול" לתוך עניינים הדורשים ישוב דעת, ללא הכנה מספקת.)

הלימוד ממרים הנביאה

ממשיך הרמב"ם ומבאר את גודל החיוב להשמר מלשון הרע: "ועל עניין זה מזהיר בתורה ואומר: 'השמר בנגע הצרעת', 'זכור את אשר עשה ה' אלוהיך למרים בדרך...' הרי הוא אומר, התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה, שהיא גדולה ממנו בשנים, וגידלתו על ברכיה, וסיכנה עצמה להצילו

היינו מאמינים? מדיבורי הבאי מגיעים לגנות הצדיקים ולגנות הנביאים, עד כדי כך **לאן שדברי הבאי עלולים להביא! מסיים הרמב"ם:** "זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה, שנאמר 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו'."

מדוע לא נברא האדם עם שני פיות

הירושלמי (ברכות, ג ע"ב) מביא שבתחילה אמר רבי שמעון בן יוחאי: "אילו הייתי עומד על הר סיני בשעה שניתנה התורה לישראל הייתי מבקש מהקב"ה שיברא לאדם שני פיות, פה אחד לעמוד בתורה ופה שני שיעשה בו כל צרכיו. חזר ואמר, ומה אם אחד הוא, אין העולם יכול לעמוד בו מפני הלשנתו, אילו היו שניים על אחת כמה וכמה."

האבני נזר מבאר את היתרון שיש בפה אחד, כי כאשר יש לאדם רק פה אחד והוא מדבר אתו דברים שאינם הגונים, הנה כאשר אח"כ בא לשוח בדברי תורה, הוא מרגיש שהדיבורים האסורים משפיעים לרעה על הדיבור בדברי תורה, וזה עצמו מעורר אותו להמנע להבא מלדבר דברים אסורים. אבל אילו היו לו שני פיות, לא היה הפה המיועד לדברי תורה מרגיש את תוצאות הדיבורים האסורים ולא היה לו זירוז להתרחק מהם.

ידועים דברי חובת הלבבות שאמר, והאר"י ז"ל גם הסכים עם זה, שמי שמספר לשה"ר מצוותיו עוברות למסופר, ועבירות המסופר עוברות אליו למספר, ואז עלול אדם לצאת מן העולם ללא מצוות ערום מכל מעשיו הטובים, כפי הנראה, הדברים אמורים רק במי שבאופן תמידי אינו נזהר מלדבר לשה"ר על זולתו.

"וחיים ביד הלשון"

הגר' משה קופשיץ זצ"ל סיפר לי, שהוא דיבר במקום מסוים ואמר שהיום מרבים לדבר על המוות שביד הלשון - כמה מזיק דיבורי לשון הרע, אך הוא רוצה לדבר על החלק של "וחיים ביד הלשון". אדם יכול באמצעות לשונו להרעיף טל של חיים על זולתו על ידי שיעודד אותו, ישבח אותו על מעלותיו וישמח את לבו בדברי ידידות.

לפני שנפוצו בעולם ספריו של רבנו החפץ חיים על שמירת הלשון, היו רבים שעניין שמירת הלשון היה אצלם כמידת חסידות גרידא ולא כחיוב גמור. זכה דורנו שעניין שמירת הלשון התפשט מאד בקרב כלל ישראל, ושמחתי לשמוע שהיום מחנכים כבר מקטנות את הילדים על ברכי שמירת הלשון (כפי שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז"), והיום ב"ה יצא קיצור ח"ח שמתאים גם לכל נפש. עד שאפילו בקרב ילדים בגן ישנה מודעות לא לספר להורים בגנותם של ילדים אחרים. נהניתי לשמוע מבתי תחי' שבנה הקטן חזר פעם הביתה וסיפר בדמעות שחבר הציק לו, שאלה אותו אמו מי הציק לך? השיב הילד הקטן בתמיהה, מה, את רוצה שאני יספר לך לשון הרע!?

הגה"צ הרב סגל זצ"ל ממנצ'סטר, הנהיג סדר לימוד של שתי הלכות כל יום, כך שבארבעה חודשים גומרים את כל ההלכות ובמשך שנה מסיימים שלוש פעמים. כדאי מאד להצטרף לסדר זה, כי במעט השקעה זוכים לרווחים גדולים. צריך לדעת שעיקר קביעת גורלו של האדם בעוה"ב יהא על פי שמירת לשונו, שהרי מוות וחיים ביד הלשון! (נערך ע"פ לעבדך באמת, להערות 0527166490)

ובאמת, מה שאנחנו יודעים על רבם של ישראל החפץ-חיים, שבעניינים של קום ועשה - בראש סולם החשיבות עמד אצלו ההתמדה בתורה, והוא הרבה מאד לעורר ולזרז על חשיבות ההתמדה, וביחס לשמירה מעבירות, הוא ראה בזהירות בשמירת הלשון את הדבר העיקרי.

הדרגה הראויה - להצטער על חסרונות זולתו

ברצוני להוסיף תוספת חשובה. כאשר אדם אוהב מישהו, לא זו בלבד שהוא אינו חפץ לדבר בגנות אהובו, אלא אדרבה הוא מחפש כל טעדיק כדי לדון ולפרש את מעשיו על צד הזכות ולא באופן של גנאי, ואם אינו מוצא צד זכות יש לו צער מכך. כך גם לעניין לשון הרע, הדרגה הראויה היא שלא זו בלבד שלא נדבר בגנותו של הזולת אלא שנחפץ בכל לבנו שלא יהיה לזולת שום גנאי.

עלינו לדעת שהנאה מחיטוט בחסרונותיו של הזולת הוא פגם גדול בנפש. ואף שהנאה זו היא דרכו של עולם, אך התורה מצפה מאתנו להתרומם משפלות הטבע ולהרגיל את עצמנו לחפש מעלות בזולת ולהצטער על כל חסרון שיש בו. וכבר כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער שלישי), "כי העניו חפץ ביקר הבריות וצר לו על בושותם וגנותם... כי דרך הישרים לכסות על כל פשעים ולשבח האדם כי נמצא בו דבר טוב". לעומת זאת "האויל יחפש מומי בני אדם ואשמתם, ויתן בהם דופי ופגם, ולא ידבר לעולם בשבח ודבר טוב הנמצא בהם. והמשל בזה, כי הזבובים לעולם יבואו וינוחו על מקומות הלכלוך".

כך גם לעניין קבלת לשון הרע, "איש מרע ובעל זדון אוהב למצוא פגם ואשם על חברו וקלון על כבודו, והיה כשומעו כי יגיד עליו רעו לשון הרע, זדון לבו השיאו להאמין כי הדברים כנים".

זהירות מהוצאת דבר מגונה מפיו

ידועים דברי חז"ל, שהתורה עיקמה שמונה אותיות כדי לא להוציא דבר מגונה, ומשום כך במקום לכתוב (בפרשת נח) "ואת הבהמה הטמאה", היא הוסיפה שמונה אותיות וכתבה "ואת הבהמה אשר איננה טהורה".

הצורך להימנע מהוצאת דיבור מגונה, הוא משום שהימנעות מדיבור של גנאי הוא חלק מההרחקה מעצמותו של הגנאי. וכפי שנצטוונו לענין עבודה זרה "ושם אלוהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך" - שאפילו לא להזכיר בפה שם אלוהים אחרים, כי הצורך מההרחקה מעצמותה של עבודה זרה מחייב להימנע אפילו מהזכרת שם אלוהים אחרים. ועניינו הרואות, שאדם אשר שונא את פלוני הוא אינו חפץ להזכירו בשמו אלא מכנהו "אותו האיש". וכשרואים אחד שבקלות מדבר דברי גנאי וגסות, זה מוכיח שגם עצמותו של הגנאי אינו רחוק ממנו בתכלית.

התהליך שמביא לחטאי הלשון

בהמשך דבריו כותב הרמב"ם תיאור מזעזע על התהליך שעובר על החוטאים בלשונם: "וזה הוא דרך ישיבת הלצים הרשעים, בתחילה מרבין בדברי הבאי... ומתוך כך באים לספר בגנות הצדיקים... ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם, כענין שנא' 'ויהיו מלעיבים במלאכי האלוקים ובזוים דברים ומתענתים בנביאי', ומתוך כך באים לדבר באלוקים וכופרים בעיקר, כענין שנא' 'ויחפרו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלוהיהם'".

זקניך ויאמרו לך

גליון מס' 26

ישמח לב מבקשי ה', לכל החפץ להתחמם לאורם של רבותינו שליט"א, גליון נושא, חיזוק לבני הישיבות,

לימוד שיתן לך הנאה מיוחדת, ודאי שמכל לימוד יש הנאה, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, אבל מה שאתה בונה בכלים שלך זה הנאה מיוחדת, כאשר אתה תגלה את הדרך בה אתה מבין, את הדרך בה אתה יכול לפתח סוגיא, אתה תהיה מאושר, באחריות, וכמובן שהמקום המתאים לזה הוא בישיבה, יש שיעורים שנועדו לזה, יש צוות של ת"ח שמחכה לך לדבר איתך בלימוד, מטבע הדברים לא עם כל אחד מהצוות אתה תמצא שפה משותפת, אבל עם אחד מכולם ודאי תמצא, ואיתו תוכל לצעוד יחד בדרך להגיע לתוצאה הרצויה, והיא לסלול לך דרך בהבנה.

יצא כעת ליקוט נפלא מהרבה ענינים מרבינו שליט"א ושם כתוב כי יש נטיה לרוב רובם של האנשים ללמוד בשטחיות, וזה גורם שאין הבנה וממילא אין טעם בלימוד העיון, כי עיקר הסיבה שאין טעם בלימוד נובע מחוסר הבנה, ובשם הגר"ח מבריסק זיע"א אמר רבינו שליט"א, כי לומד זה שהופך דפים הרבה מרגיש טוב על כל דף שהופך, הוא מסיים הרבה מסכתות והוא חושב שהוא יודע ש"ס, אבל האמת היא שהוא יודע ש"ס לא, כלומר הוא יודע לא נכון, רק ע"י לימוד בעיון אפשר להגיע לידיעה נכונה.

כאשר אתה עומד בתחילת הזמן תדע להעריך את האוצר שעומד לרשותך, רבינו שליט"א מעורר תמיד את הבחורים כי הם עשירים מאין כמותם, עדיין כל הכוחות פועלים, יש מרץ וכוח, ואפשר פשוט לשבת וללמוד ללא דאגות, בלי שום עול, רק במטרה אחת לשבת וללמוד לגדול להיות ת"ח, הימים האלו זה בבחינת גן עדן, מכינים לך הכל ואתה משוחרר לשבת וללמוד כאות נפשך.

כעת אנחנו נמצאים באמצע ימי ספירת העומר, ולמדנו מרבותינו כי הם ימים שבהם יש הקפדה מיוחדת על כבוד בין הלומדים בתוך בית המדרש, אז באמת זה זמן לחזק את כל הענין הזה בצורה טובה, וכפי שרבותינו לימדונו שהדברים האלה הם מעכבים מאוד בלימוד התורה מחד גיסא, ומאידך גיסא הם מסייעים מאוד למי שנזהר בהם.

בישיבה נמצאים ביחד הרבה זמן כדאי מאוד להזהר מלפגוע בשני, כמה בחורים מסתובבים עם קשיים ועגמת נפש ממשפט פוגע שנאמר להם, ולפעמים האומר לא כל כך התכוון, הוא מזמן שכח שהוא אמר,

הגליון מוקדש באהבה לבני הישיבות עמלי התורה השוקדים על תלמודם יומם וליל, גאוות עם ישראל ותהילתו.

עם ישראל מלא באהבה והערכה בלי גבול לבחורים היקרים שמשקיעים את מיטב כוחותיהם בעמלה של תורה באהבה, בחשק ובשמחה, כמה תענוג ונחת להכנס להיכלי הישיבות ולשמוע את הניגון עתיק היומין, הניגון שמתנגן מאז ימות אבותינו, שלא פסקה ישיבה מימיהם, אמר אביי אמר רבא, ואותו ניגון בוקע ועולה עד לשמי רום, ומשפיע שפע של טהרה וקדושה בכל העולם כולו, מיגיעתם ועמלם של בני הישיבות משתכלל הכתר שבורא כל העולמים מתעטר בו, והבורא יתברך כביכול מתענג על עמל זה ואומר כך נאה ויאה לכך בראתי את עולמי, הם הם הד' אמות של הלכה שבהם עדיין יש השראת השכינה, כאשר מבואר בחז"ל.

כעת נדפס סדרת הספרים ימלא פי תהלתך דברות נועם מרבינו הגראי"ל שליט"א ורוב רובם של הדברים הם מדברים שנאמרו לבני הישיבות, בין הדברים מבצבץ האהבה שאין לה קץ של רבינו שליט"א לכל בחור ובחור שעמל בתורה, ומבין השיטין עולה ומתפרצת הדאגה לכל בחור כי יצליח לעלות בישיבה בתורה ויראת שמים, נשתדל ללקט כמה דברים נחוצים ששמענו מרבינו שליט"א להגישם לפני הבחורים היקרים הנחמדים מפז ונופת צופים.

בחור יקר ואהוב ראשית לכל לא לשכוח את המטרה לשמה באת לישיבה, זה נראה לכאורה פשוט אבל לרוב פשיטותו זה לפעמים נשכח, תדע כי באת לישיבה כדי לקבל דרך והבנה בלימוד, אם תצא מהישיבה בלא לקבל דרך והבנה בלימוד זה נקרא לצאת בידים ריקות, לכן כדאי לך להשקיע בזה מאמץ וכוח להתקדם בהבנה, לכל בחור אמנם יש את הדרך שמתאימה לו, אבל כל אחד עם הדרך שמתאימה לו צריך להגיע בה לידי מיצוי, אם בהבנה, אם בחשבון וכדו', אבל לצאת עם משהו בידים, למה יש מצב שבחור אחרי החתונה צריך ללכת לשמוע שיעורים כי הוא מרגיש שעדיין הוא לא קנה דרך בלימוד, לא חבל על השנים שלמד בישיבה.

אתה יודע כי רבינו שליט"א מאוד מחשיב את הלימוד בעיון, ללמוד עם הבנה זה לימוד אחר לגמרי זה

הוא רק התכוון להתבדח, אבל השני סוחב על עצמו כאב לא נשכח וחבל, חבל על שניכם הוא כל כך מצטער, ואתה ודאי לא רצית לפגוע רק לא נזהרת, ומי יודע היכן וכמה תשלם על זה.

ובבחינה של עשה טוב, לשים לב לשני, ראש ישיבה אחד אמר לי בתחוננים אנא ממך לך משיבה לישיבה ותזעק בפני הבחורים לא להיות אדישים, להיות איכפתיים, אתה יושב על אותו ספסל עם חבר שלך הוא ממש כמו אח שלך הוא חושב כמוך הוא איתך בחבורה אחת, יש לכם כל כך הרבה משותף ממש כמו אחים, ולפעמים קשה לו מסיבות שונות ומגוונות, ואתה יכול בקלות להקל עליו מאוד מאוד, אז למה אתה לא משקיע בזה קצת יותר, אתה יודע מה זה נקרא לבנות עולמות אתה יודע כי חיוך אחד, כן חיוך אחד יתכן שיבנה דורות על דורות של יהודים יראי שמים, והכל נזקף לזכותך, כן, הדברים ממש פשוטים, אבל הם נוראים מאוד, אם תתבונן בקניני התורה תראה כי יש כאן כמה וכמה עיקרים בענין הזה, דיבוק חברים, אוהב את הבריות, נושא בעול עם חבירו, ועוד למדנו מחז"ל כי תורה תחילתה חסד וסופה חסד, זה חסד אמיתי שלא דורש ממך כלום אבל הוא עצום מאוד.

רבינו שליט"א מזכיר תמיד לבחורים לקבל בסבר פנים יפות את הבחורים החדשים שבאים לישיבה, לתת להם הרגשה טובה להקל עליהם את ההסתגלות למקום חדש, יהודי מבוגר סיפר לי כי עד היום הוא זוכר את הבחור שניגש לתת לו שלום עליכם לבבי בימים הראשונים להגעתו לישיבה, הסיפור הזה היה ששים שנה אחורה ובכל זאת פעולה זו לא נס ליחה, ללמדך כמה זה חשוב, זה דבר שלא נשכח, לפעמים יש לבחור קושי והוא מחכה שלמישהו יהיה איכפת ממנו, הוא מסתובב ימים שלמים בלי שאף אחד יסתכל עליו, ואתה בידך לשנות את זה עם קצת שימת לב, אני מבטיח לך כי כאשר תגדל ותיוכח כמה יכלת לעשות אתה לא תסלח לעצמך אתה תכה על חטא למה לא עשיתי יותר למה לא עזרתי, בקלות ממש הייתי יכול לעשות בלי גבול.

תלמיד חכם חשוב אמר לי כי כאשר הוא נזכר בנקודה זו הוא ממש אוכל את עצמו, למה לא עשיתי יותר, בדמעות בעיניו הוא אמר לי מי יודע מה יתבעו ממני בשמים, כמה יכלתי לפעול בלי מאמץ מיוחד כמה יכלתי להאיר פנים להקשיב לחייך, לאור דברים אלו אני פונה אליך בחור יקר אתה בחור חכם תעשה לך מנהג של קבע לשים לב לסובבים אותך ולהיות רגיש לתחושותיהם.

ונקודה נוספת לבחורים היקרים ברי הלבב, תדעו לכם יש לכל אחד כוח בפה ואפשר לחולל איתו נפלאות, הכוח הזה נקרא מחמאה, בחור יקר תשמע טוב להחמיא לשני זה נקרא לתת לו את הכוח לצמוח, מחמאה אמיתית והכרה ביכולות של השני זה הדלק שאיתם הוא יוכל להניע את עצמו למקום גבוה יותר, האדם מחשיב את עצמו הרבה לפי החברה לפי איך הוא מוערך, אז למה אתה מפספס הזדמנות תן לו הערכה

הנקודה שנראה לך שיש לו בה חוזק ותאמר לו במפורש, בואו נבנה עולמות, כל מחמאה זה לבינה בבנין האישיות של חברך, אבל שתהיה אמיתית לא מחמאה ששניכם יודעים שאין בה כלום.

הגאון מוילנא אומר כי כונת חז"ל במיעוט שיחה היינו בדרך של חיוב, כי נצרך ללימוד מעט שיחה, את המעט הזה אפשר לנצל לשוחח להתעניין ולגלות איכפתיות בחבר.

ממוצא הדברים נלמד כי יסוד הכל בנוי על מצוות התורה ואהבת לרעך כמוך, התורה דורשת ממך לאהוב כל יהודי אם הוא שומר תורה ומצוות התורה, מחייבת אותך לאהוב אותו להתייחס אליו כאל אח שלך אהוב וחביב, וגם אם הוא בדעותיו בהנהגותיו הוא שונה ממך בתכלית השוני, אבל הוא חייב להיות אהוב על ידך, כעת שים לב כאשר יש הבדלי דעות יש לך נסיון עם זה, אבל כאשר הוא שוה אליך בדעותיו במושגיו אין הבדלים שעלולים להוות גורם מרחיק, הוא קרוב אליך ממש, אתה פשוט יכול בקלות לאהוב אותו, אהבה זו תוליד בקרבך איכפתיות ורגישות, וזה כבר ממילא יביא לכל הדברים הטובים שהוזכרו למעלה.

ז"ל רבינו שליט"א, כל בחור שואף ורוצה להיות תלמיד חכם והדרך להגיע להצלחה היא הלימוד מתוך שמחה, כאשר לומדים מתוך שמחה זה הדרך היותר בטוחה שניתן להתעלות בה, עם שמחת התורה ניתן להתגבר על הרבה מפריעים, ולצמוח תלמידי חכמים גדולים.

הנני מעתיק מתוך שיחה שאמר רבינו שליט"א ידוע שהזמן הכי טוב שיש לאדם זה שנות הנעורים, אז הוא באמת מאושר, מצד אחד עפ"י רוב אין לו דאגת פרנסה עדיין, ויכול לעלות בתורה ביראת שמים במעשה המצוות ככל אוות נפשו, הראש צלול כוחות הנפש שלו בריאים כמו שכתוב בחז"ל הלומד ילד למה הוא דומה, ומאיך הלומד זקן למה הוא דומה, כאשר האדם מתבגר הוא כבר שחוק ועיף אין לו את כל הנתונים כדי לעלות, נמצא שכעת בגיל הנעורים זה הזמן הכי טוב, ומצד שני היצר שם את כל הכוחות שלו דוקא להפריע בימי הנעורים, הוא מבלבל את הבחור הוא מטריד אותו בכל מיני דברים כל מיני שטויות, אבל העיקר הוא שלא יצמח, כיידוע כי לכל זמן מסוגל יש אז נסיונות גדולים, היצר משקיע המון כוח להפריע, אם זה בדברים של גשמיות אם זה תאוות או מדות רעות אצל אדם צעיר המידות הם חדות יותר.

בחורים יקרים הטו אזנכם לשמוע דברי אלוקים חיים, הלא תדעו כי מי שהוא עשיר כקורח אבל אינו יודע מכך הוא עני גמור, רק עשיר שידוע שיש לו אוצר הוא הנקרא עשיר באמת, אתם עשירים באמת בעושר שאין כמוהו, ככל שתעמיקו ותדעו ותבינו במידת העושר שבידכם כך תוכלו לעלות מעלה מעלה.

בבקשה שטוחה לפני בני התורה די בכל אתר ואתר, נפילה תחינתנו לפני בורא עולם שישלח רפואה שלמה למורנו ורבינו שליט"א, כי כלל ישראל צריכים לו, להאיר לפניהם את הדרך במסילה העולה בית ה', עדי יבוא שילה בב"א.

לע"נ מרן הגאון הגדול רבי
יעקב אדלשטיין
זצוקללה"ה

גליון קל"א, פ' תזריע מצורע
ג' אייר ה'תשע"ז
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זצוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

זאת בתקופה הזאת. העומר מלמדנו על מה שרגיל אדם לחשוב לעצמו שבעמל ובעבודת כפים חרשתי, והכנתי את האדמה לזריעה, וזרעתי וטיפלתי, והנני קוצר, ומעבד אחרי הקצירה, ולבסוף יש את החיטה שזהו הלחם, וההרגשה היא שאת כל זה אני עשיתי בכוחי ובחכמתי. אומר לנו הקב"ה כל זה הוא בכלל לא שלך. והנה התבואה כבר בשלה, והוא רוצה לקצור שיבולת ולהכניס כמה גרעינים לפה, ואז נזכר הוא שאסור, משום שתבואה חדשה היא, כמו שכתוב "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וכו'" עד הביאכם את וכו'". וכל זמן שלא הביאו את קרבן העומר אסור לנו לאכול תבואה חדשה. והטעם שאסור, משום שבעל הבית לא מרשה, זה שייך להקב"ה, זה לא שלי, ואם בעל הבית לא מרשה לאכול מהאוכל שלו אסור לאכול. וזאת מבין כל אחד שאם נכנס אדם לבית של חברו ואומרים לו אל תגע במאכלים, עד שבעל הבית עצמו יהיה הראשון לטעום מהאוכל, פשוט וברור שהאורחים לא נוגעים באוכל, משום שזה לא שלהם. וכך אנו בשדות, גם אם נדמה לי שזה רשום על שמי ואני הבעלים לפי כל החוקים, עדיין זה לא שלך למרות שאתה מטפל בה, זה משום שבעל הבית מרשה לך לטפל בה, אבל כשמגיע הרגע להכניס לפה, אומר בעל הבית שהוא הקב"ה, קודם כל תקריב את העומר.

כתוב במדרש, בא וראה, בני ישראל היו במדבר ארבעים שנה ושם לא היו שדות, ולא היו חטים, ובכל זאת בכל בוקר השכימו וראו על החול של המדבר פרוסה מעטפת של טל ומתחתיה יש גרעינים, "מן הוא". ואלו הגרעינים, אפשר לטחון אותם, ואפשר לעשות קלוי באש, ונעשה אוכל טעים מאד, והכמות היא לכל נפש, "עומר לגולגולת", לכל גולגולת כמות שנקראת עומר, העומר הוא נפח בשיעור של מ"ג ביצים, והוא שיעור של מזון לכל היום, כך לשש מאות אלף גברים, וכך אותו המספר לנשים ולכל בני המשפחה, שזה יוצא מיליונים, כל זה כל אחד מישראל קיבל מאת הקב"ה.

אומר הקב"ה: "כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה" שהמן יפסיק, אם כן כמו שהקב"ה נתן לכם את המן כך אתם צריכים לתת לו בחזרה, ומספיק להקב"ה מכל המיליונים יחד רק עומר אחד. נמצא שהקב"ה אחד והוא נותן למיליונים אנשים לכל אחד ואחד עומר, ואותה הכמות נותן עם ישראל קרבן ציבור למזבח קרבן להקב"ה.

ואחרי שהפרישו את העומר והקריבו אותו, מותרים בני ישראל לאכול שמענתה בעל הבית מסכים לאורחים שיאכלו. זהו הלקח שלומדים מקרבן העומר, שאנחנו לא מנהלים את העולם, ואם הקב"ה לא היה רוצה, לא היה צומח כלום.

מחייבת לספור יום יום שבעה שבועות, ואח"כ מגיע חג השבועות.

בתורה לא כתובים הטעמים על כל מצוה ומצוה, אמנם יש מצוות שכתוב טעם כגון על שבת שכתוב לזכור שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים, ובשבת נח, וכן בחג הסוכות כתוב "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל". וכאן בספירת העומר לא כתוב מה ענין הספירה הזאת, אלא רק כתוב שהספירה מתחילה "מיום הביאכם את עומר התנופה", דהיינו לספור מאותו יום שמביאים את קרבן העומר, ומשם להגיע ליום הזה שנקרא חג השבועות.

את ספר החינוך חיבר רבי אהרן הלוי, שהיה בדורו של הרשב"א, וחיבר ספר על כל תרי"ג מצוות התורה, ובכל מצוה הוא כותב שמונה לנו ללמוד מה המשמעות של המצוה, ומה המצוה הזאת נותנת לשלמות וההתפתחות הרוחנית של האדם, וקרא לזה "שרשי המצוה". וכך כתב שם על מצות ספירת העומר בזה הלשון, "שרשי המצוה על צד הפשט; כל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ והיא העיקר והסיבה שנאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה". כלומר, הסיבה העיקרית ליציאתנו מגלות ישראל מבית עבדים היא כדי שישלם יגיענו להר סיני לקבל את התורה. וזה פסוק מפורש בדיבור הראשון שהקב"ה הופיע בנבואה הראשונה למשה בהר חורב, שמשם ראה את המראה שהסנה בוער באש, אמר לו הקב"ה: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על החר הזה". וכבר אז הודיע לו שיוציאם ממצרים על מנת שיקבלו את התורה.

והענין הזה הוא יותר מן הענין של החרות מהעבדות, למרות שהחרות מהעבדות היא חשובה, שהרי רע מאד הוא להיות עבד, מכל מקום הענין הזה הוא יותר חשוב וזה עיקר המטרה שיעמדו בהר סיני לקבל את התורה. ולכן הוסיף וכתב בספר החינוך "נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, ונתנו לנו מצוה לספור יום יום להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו – שזהו יום קבלת התורה שמשותקים אנו כל כך אל היום הזה – כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות" – פירושו כמו עבד שהאדון הבטיחו לשחררו והעבד סופר ומונה בכל יום אימתי יגיע היום הזה. וסיים שם בספר החינוך וכתב "כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

אלא שאם כן יש להקשות מדוע המנין קשור עם קרבן העומר? ואמנם כיום אין בית המקדש, ואת הקרבן עצמו לא מקריבים, מכל מקום מה שמלמד אותנו קרבן העומר קיים גם היום. וזה הזמן ללמוד

הנשיא

ספירת העומר | מידות | מוסר

[מתוך דרשה לר"ח אייר תשע"ג]

בתקופה שבין פסח לשבועות, יש מצוה שמקיימים אותה יום יום, והיא **מצות ספירת העומר**. והנה יש מצוות שהמצוה עצמה היא רק יום אחד, כגון מצות שופר בראש השנה וכדו', שהן מצוות שקשורות עם תאריכים מסוימים, ומה שאנו עושים ראש השנה שני ימים, משום שכשהיה סנהדרין היה ספק אם העדים יבואו כבר ביום הראשון להעיד שראו את הלבנה, או ביום השני, ומשום כך נקבע לדורות שראש השנה הוא שני ימים, אבל עיקר מצות שופר היא יום אחד. ויש מצוה שנמשכת שבעה ימים כגון מצות לולב שהיא שבעה ימים. ויש מצוות שהן מדרבנן כגון חנוכה שהיא שמונה ימים. אך יש מצוה שהיא ארבעים ותשעה ימים רצופים יום יום, והיא ספירת העומר כמו שכתוב "וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' חמשים יום", חמשים פחות אחד.

בפרשת אמור ישנן המצוות של המועדים, המועד הראשון המוזכר שם הוא שבת, כל יום שביעי הוא שבת קדש, ואחרי פרשת שבת יש את פרשת מועד הפסח, "בארבעה עשר בחדש פסח לה'", "ובחמשה עשר יום חג המצות שבעת ימים מצות תאכלו". מצות ימי הפסח היא "וקצרתם את קצירה" - שאסור לקצור קודם קציר העומר את הקציר הראשון של השעורים, "והבאתם את עומר ראשית קצירכם" זה קרבן מנחת העומר שזה מנחת השבת, שזהו מנחת יום הראשון של פסח, ביום הזה מביאים את העומר. ואח"כ מגיעה עוד פרשה של וספרתם לכם וגו', והיא המצוה לספור שבעה שבועות, והמצוה היא לספור ימים, ולספור גם שבועות.

ובפרשה הזאת של ספירת העומר יש בתוכה את המצוה של חג השבועות, ואין ביניהם הפסק של פ' או ס' [פרשה פתוחה או סתומה בס"ת], זאת אומרת שהספירה היא צמודה עד מנחת השבת השביעית, דהיינו עד מנחת של סוף השבוע השביעי. ואז מביאים את הקרבנות של שתי הלחם, והיום הזה מקרא קדש יהיה לכם, שזה חג, יום טוב, שאסור במלאכה. זאת אומרת שמפסח עד שבועות יש מצוה אחת, "ספירת העומר", שהיא

ממחרת השבתון, ומדוע נתנה התורה בזה מקום לצדוקים לטעות, שהלא הצדוקים בלבד ואמרו שצריך להתחיל ספירת העומר לא ממחרת א' דפסח, אלא צריך להמתין לשבת חול המועד וממחרת השבת הראשונה שבתוך הפסח מתחילים לספור. והיו ויכוחים, וקבעו יום חג מיוחד ביום שרבי יוחנן בן זכאי ניצח את הצדוקים והוכיח לעם ישראל שהצדוקים לא צודקים, וההוכחה הפשוטה ביותר היא מהפסוק בספר יהושע שכתוב מפורש ממחרת הפסח.

אלא ההסבר לזה ראיתי בספר הנפלא "שפתי חיים", שביאר בזה, שכאן מזכירים ברמז את הקשר עם שבת בראשית, שמה שמלמד אותנו הפסח ויציאת מצרים, כבר לימדה אותנו התורה בשבת בראשית, שהשבת מלמדת אותנו שאת העולם ברא הקדוש ברוך הוא. וכך הולך הבנין של האמונה: **היסוד** מתחיל שהקב"ה ברא את העולם, וזה השבת, ואם הוא הבורא אם כן הוא בעל הבית, אבל שלא כמו נגר שיצר שולחן ואח"כ השולחן קיים בלעדיו, אלא יש להקב"ה שליטה על העולם גם אח"כ, וזה מלמדנו יציאת מצרים, שהקב"ה עושה בעולם מה שרצונו. בניגוד לאמונת אומות העולם ויוון שאחרי שברא "רם על כל גוים ה' על השמים כבודו", וביאר הרד"ק, שאמונת אומות העולם היא שאמנם הקב"ה ברא את העולם אבל עכשיו הוא בשמים. והאמת אינה כן, אלא "מי כה" אלוקינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ" וממשיך הקב"ה לנהל את העולם גם בארץ כמו שכתוב בהמשך "מקימי מעפר דל" וכו'. וזהו חג הפסח, שיש להקב"ה שליטה לעשות כרצונו, והעומר שבא אחרי פסח, מלמדנו שהקב"ה עושה ממש את כל מה שברוך הטבע, ומה שאנו עושים ונראה לנו כאילו אנחנו היוצרים והבונים ומצליחים לקבל מה שרוצים, אין זה כוחי ועוצם ידי, אלא כל זה הוא כוחו וגבורתו של הקב"ה, זהו הענין של ספירת העומר.

נסיים במאמר הזהיר הקדוש, שכתב על ימי הספירה שמצאנו ספירה נוספת של שבעה ימים לצאת מידי טוואה לטהרה, בזבה ובמצורע, שסופרים שבעה ימים, כמו כן ספירת העומר שסופרים שבעה שבועות יש בזה גם כן ענין של טהרה, ומי שאינו סופר ספירת העומר הוא עדיין לא נטהר, וביאור הדברים, משום שספירת העומר היא כדי לחזק יום יום יותר ויותר את האמונה הזאת שלא אנחנו מנהלים את העולם, וזה תיקון המידות, שכל המידות נובעות מכך שאדם הוא אגואיסט, ולכן הוא כועס לפעמים, ומשום כך הוא מקנא, ולכן יש לו תאוה, אבל כשיודע שאין לו כלום והכל מיד הקב"ה זה מביא לידי תיקון המידות, ולכן יש בספירה רמזים של חסד, גבורה, תפארת, וכו', לשפר את המידות שזה השער להיכנס לקראת קבלת התורה, זה הענין של ספירת העומר.

יהי רצון שימי ספירת העומר יהיו ימים של התעלות, ובזמן שסופרים ספירת העומר לחשוב מהי המשמעות של העומר, כדי לשעבד את עצמינו לדעת שאנחנו לא שולטים, וכל הדברים שהם חשובים לאדם בעולם הזה, זה רק משום שהקב"ה רוצה שנעשה השתדלות, הקב"ה רוצה שנלך לרופא וכדו', זה גזירת הכתוב, וזהו רצונו, אבל לא שבאמת אנו יוצרים משהו, ועל כל דבר נודה להקב"ה, נראה את זה בחיי היום יום, ונזכה בזה לקבלת התורה האמיתית עם עומק הלב אמן ואמן.

חז"ל את הברכה "יוצר המאורות". וזה מלמדנו קרבן העומר, מהדבר הבסיסי ביותר, החיטה, הדגן שהוא המזון של האדם, שלא אנחנו עושים את זה אלא הקב"ה. והאמונה הזאת היא הבסיס הראשון וכאן נקודת ההתחלה של ההכנה לקבלת התורה, כל קבלת התורה יש לה קיום רק אם אדם מאמין שהכל מידו של הקב"ה.

מידי פעם יש גילויים שמגלים לאדם לראות שאם הקב"ה לא עושה ומקיים את הטבע הפשוט ביותר, זה לא הולך. וכבר היה מעשה שהתפרסם באדם שהיה צריך רפואה, ודרש ברפאים מומחים, והרופא המומחה קבע בדיוק את הדיאגנוזה על פי הצילום והסיטי. וקבעו לו ניתוח, והכל היה על פי הסטטיסטיקה, והניסיון. ומדובר היה ברופא עם הרבה ניסיון, ולקראת הניתוח עושים הכנות, מה לאכול, ואיזה זריקות, וקבעו את יום הניתוח בתקווה שיחלים מהר על פי הניסיון, והגיע הפצינט לבית החולים, וקיבל את הדיווח מהרופא ואמר לו הרופא אנחנו הגענו לברור הברור ביותר וכעת הטיפול כך נמצא אצלנו בשליטה מלאה.

משמע זאת הפצינט אמר שליטה מלאה אין כאן, שהלא השליט הוא רק הקב"ה! אמר לו הרופא, כל הכבוד לך שאתה מאמין, אבל אני אומר לך, שהדבר הזה הוא בשליטה שלנו, והפצינט ענה לו שוב ואמר לו אבל אנחנו מאמינים שזה לא בשליטת אדם. כעס עלי הרופא ואמר הלא ניתחתי כבר עשרות חולים כאלה, והנתונים כל כך ברורים, ואם כן יש כאן שליטה מלאה שלנו, ודבק הרופא בעמדתו שיש לו שליטה מלאה. יום אחד בעיצומן של ההכנות מתקשר הרופא אל הפצינט נרעש ונפחד ואומר לו שרצה לדבר איתו, ובא אליו, אמר לו הרופא דע לך שהאלוקים שאתה מאמין בו הראה לי היום שאין לי שליטה. שהרופא הזה בשעה שישב בעבודתו איבד את השליטה בצרכיו, שברך כלל אדם בריא שולט בצרכיו, כמו שאומרים בתפילה נקבים נקבים וכו', אם יפתח אחד מהם וכו', והוא ניסה להתאפק ולא יכול... ונאלץ לברוח בבושת פנים, והיתה לו הרגשה שהלא הוא אדם בריא ואין שום סיבה שיקרה לו כמקרה הזה. והבין שזה אות מן השמים שהקב"ה נתן לו סימן לעזור לו להיות מאמין שהאדם אין לו שליטה מלאה אפילו על דבר הפשוט ביותר. והרופא הזה אמר שהוא חפץ מאותו היום לעשות את רצון הקב"ה, והחליט שיתחיל להניח תפילין, משום שכבר התחיל להאמין שהשליט הוא הקב"ה.

זהו קרבן העומר שהוא משלים את הדרגה הנוספת על האמונה החזקה של יציאת מצרים.

כתוב "וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד ממחרת השבת השביעית", ובספר יהושע כתוב "ויאכלו בני ישראל תבואה חדשה מעבור הארץ ממחרת הפסח" שאכלו תבואה חדשה ממחרת היום הראשון של פסח, שבתורה קוראת ליום טוב הראשון של פסח שבת, שבתורה גם יום טוב נקרא שבת. כמו שכתוב כמה פעמים שבתון, שזה נקרא יום שבתה. אלא שיש לשאול מדוע השתמשה התורה במילה שבת, ולא ממחרת היום טוב או

שמעתי ממוריני הרב דסלר זצ"ל על כך שרגילים בני האדם שקוברים באדמה גרעיני חיטה, ומכחים כמה זמן, וצומח מזה שיבולים, ויש עוד הרבה חטים. נתאר לעצמנו אילו היה בן אדם שאף פעם בחיים לא ידע שיש תהליך כזה של זריעה. כגון שהיה כלוא בבית הסוהר מיום היוולדו, והיה רגיל שמביאים לו אוכל מוכן, ויצא לאוויר העולם וראה את החיטה שממנה עושים קמח ולחם, שלוקחים אותה ומטמינים אותה באדמה ומכסים אותה בעפר, ועומד וצווה אוי ואבוי מה זאת עשיתם, זה אוכל ואתם לוקחים אותו לאיבוד!

והטעם שכולם לא אומרים כך, משום שבשנה שעברה ראינו שזרעו והצמיח. אומר על כך הרב דסלר זצ"ל - כך הוא כשקוברים אדם שמת באדמה, שאומרים הנה הוא הלך ואינו, אבל האמת היא שזה אותו הדבר, בידענו שיש תחיית המתים, אמנם לא ראינו בעינינו שמתים צומחים, אבל כבר אמר לנו הנביאים "והוצאתי אתכם מקברותיכם עמי" שהם יצאו מהקברים ויצמחו בחזרה, אלא שזהו דבר שלא רגילים לראותו ומשום כך לא מרגישים.

בעל החינוך שואל שאלה נוספת, מדוע הספירה מתחילה מיום הקרבת העומר, היה מן הראוי שיתחילו לספור מן היום הראשון של חג הפסח, שהלא יציאת מצרים היתה כבר ביום הראשון, ואם כן נספור מהיום הראשון, וכתב על זה בעל החינוך, התשובה: **"כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים שהוא אות ומופת וכו'**, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום ענין אחר". דהיינו שיום הראשון הוא ליל הסדר שאומרים בו את ההגדה של פסח, ואוכלים בו מצה ומרור, והיום הזה כולו נתייחד כדי שנזכור את הנס של יציאת מצרים.

מצוות התורה מלמדות אותנו לדעת ולחיות עם כך שהקב"ה מנהיג את העולם. ביציאת מצרים הראה הקב"ה את כוחו ושליטתו בעולם על ידי כך שהראה דברים של שבירת הטבע, הפיכת המים לדם, וכן כל עשר המכות. להראות שהקב"ה שולט בעולם על היבשה ועל האוויר ועל המים. אך בקרבן העומר אנו למדים על הכוחות השגורתיים שמונחים בטבע יום יום, ועל דבר זה שהוא יום יומי ואינו נס גדול אנו מצווים להאמין שהכל נס, שהקב"ה לא חייב לעשות את הטבע, ולא חייב לעשות שהחיטה תצמיח, ולא חייב שאם אדם אוכל זה יתן לו קיום בגוף, אלא הקב"ה עושה הכל, וזו דרגה נוספת ומתקדמת יותר, שביום הראשון של פסח אנו לומדים שהקב"ה הוא השליט והוא יכול להפוך את כל סדרי הטבע. אבל הטבע נראה כאילו הוא מתנהל מאליה, וזה אנו למדים בקרבן העומר שגם הטבע שמתנהל יום יום, אין זה שהקב"ה הפעיל פעם אחת את הרובוט הזה והרובוט פועל לבדו, אלא שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד. וכמו שאנו אומרים בברכת יוצר אור בשבת, "מוציא חמה ממקומה ולבנה ממכון שבתה ומאיר לעולם כולו", הקב"ה מוציא את החמה, ואילו לא הוציא הקב"ה את השמש להאיר לעולם היה חשך, ומה שיש אור משום שזה רצון הקב"ה, וזהו שתקנו

נפשו גחלים תלהט

גליון 138 תזריע מצורע תשע"ז

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מננים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

המאמר הראשון הוא המשכו של המאמר שנדפס בשבוע שעבר אך ניתן ללימוד בפ"ע.

לקראת תחילת זמן קיץ חשבנו לנכון להביא מכתב הדרכה קצרה שיש בו הרבה תועלת.

המאמר השני נמסר לנו ע"י אחד מגדולי תלמידי רבינו [אשר כבר זכה להביא לדפוס כמה מספרי רבינו ז"ל] הגרי"ש שליט"א אשר כל שאיפתו לזכות הרבים בדברי תורת רבינו. ובעזר ה' נביא בשבועות הבאים עוד מאוצרות התורה הנמצאים אצלו.

בהיות וזכינו שעלון זה מפיץ תורת רבינו הגרי"א ז"ל, נתבקשנו על ידי אחד מבני המשפחה הנכבדים להודיע ולפרסם יוזמה נפלאה ללמוד לע"נ רבינו הרב ישראל אליהו בן אלכסנדר זיסקינד במשך השנה ש"ס ולקיים סיום הש"ס ביארצ"ט הבא. נדמה שכל מי שזכה לטעום דברי תורתו מרגיש הכרת הטוב על פקידת עיניים וקניית רוממות המבט על החיים. כידוע שהלימוד עושה נחת רוח עצומה לנשמת הנפטר ומזכה את הלומד לקשר עם הנפטר ואכמ"ל. להצטרפות ולפרטים נוספים ניתן ליצור קשר בטלפון 03-5793923 בשעות הערב.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

כבודה של תורה שהוא יותר סלימודה [ב']

[עיני ישראל ח"א]

[בעלון הקודם ראינו שמהלך יצ"מ היה להעמיד את הכלל ישראל כתיקון לאדם הראשון כאשר עיקר ה"מהפכה" היתה להחזיר את התפיסה של אין עוד מלבדו אחרי שהלכה ונתעלמה בבריאה מאז חטא אדה"ר].

הטעם שעומר בא משעורים

הגם שציינו [א.ה בחלק הראשון של המאמר] את בנית כנס"י עד לרום גובהה בימים מפסח לעצרת, אך מצאנו בזה פנים הפכיים והוא ענין הקרבת העומר. יש בקרבן העומר דין יחודי שרק הוא ומנחת סוטה מביאים מן השעורים דוקא. וחז"ל [מנחות כ"ה ע"ה] פירשו הטעם [במנחת סוטה] משום ששעורים הוא מאכל בהמה ובהיות שסוטה עשתה מעשה בהמה יהיה קרבנה מאכל בהמה. מנחתה היתה בירור אם עשתה מעשה בהמה. א"כ ברור הוא שעל דרך זה יש להבין ולהעמיק גם בגדר מנחת העומר שגם היא באה משעורים.

בכל התורה מכונה עבודה זרה בשם זנות. הפירוש בזה יובן עפ"י דברי רש"י בפרשה השניה של קריאת שמע על הפסוק השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם וכו' וכתב כיון שהאדם פורש מהתורה מיד הוא הולך ומזדווג לעבודה זרה, יעו"ש. הפירוש בדבריו הוא שהתורה היא הגילוי המוחלט של סוגית "אין עוד מלבדו" באופן הכי בהיר. כנס"י זכתה לגילוי זה במתן תורה בלבוש של חתונה כביכול בינה לקב"ה כמ"ש חז"ל בכמה מקומות, וכיון שציור היחס בין הקב"ה לכנס"י הוא כיחס בעל לאשתו, הפניה לע"ז מוגדר כמעשה סוטה, ולכן ע"ז מכונה בתורה בלשון זנות. והנה, במצרים היו ישראל שקועים בעבודה זרה כידוע (יחזקאל פ"כ וברמב"ם פ"א מע"ז) אך ביום ט"ו ניסן פתאום התגלה שבמעמקים נטוע בהם האופי של אברהם אבינו, כאשר התפרצה מפנימיותם החוצה מידת "זכרתי לך חסד נעורייך" כאשר הסכימו בלא חקירות ללכת אחריו במדבר. עי"ז התברר שאינם שייכים למעשה סוטה, ולכן בא העומר ביום השני לברר בירור זה (ומטעם זה נבין מדוע העומר התיר חדש בגבולים. קרבן העומר מאפשר לאדם לאכול לחם. ביאורו שהלחם הוא המאכל המיוחד לאדם, ממילא כאשר הותר באכילת לחם התברר שיש כאן כבר תכונת אדם, ושפסקה תכונת הבהמה).

כל הספירה של ימי העומר באה כתוצאה מהקרבת העומר. לכל הציבור נעשה בירור בנושא זה, האם שייך הוא למעשה בהמה או שכבר פירש מזה. שהרי החפצא של האדם הורכב מנשמת חיים ועפר מן האדמה, מצד הנשמת חיים שנופחה בו כביכול מפיו ית"ש יש אצלו שאיפה לאידיאל מרומם, ואילו מצד גופו יש לו משיכה לחמירות שכללות האידיאל שלה היא השפלות של העפר. ולכן ישנה בימי העומר הרכבה של ב' הנהגות, א. להגביה את האידיאל של רמת החיים לחיי רוממות, ב. להשתלט על

הנטייה של העפר מן האדמה ולהכניסו לשמש את גובה החיים. נבאר את הענין ביתר פרטות.

כולנו יודעי שמך

בברכת התורה הנוסח הוא כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. הלשון "לומדי תורתך לשמה" מובן שמקומו בברכה זו, אבל מה פירוש המטבע "יודעי שמך" בברכה זו. ביאור הדברים הוא עפ"י דברי הגמ' [מגילה ג.]. נביא תמצית הסוגיא. הגמ' הסתפקה שם מי עדיף [לענין קדימות] מקרא מגילה או תלמוד תורה. ורצו לפשוט מהמשנה בה נאמר אין מועד בפני תלמיד חכם (היינו שאפשר להספיד ת"ח במועד בפניו) וכל שכן שבחנוכה ובפורים אפשר להספיד ת"ח. ונלמד מכך שתלמוד תורה עדיף מפורים. דוחה הגמ' שאין כאן ראייה שכן "כבוד התורה קאמרת" (היינו מה שהתירו הספד הוא משום כבוד התורה ולא נוגע לעצם המצוה דתלמוד תורה) כבוד התורה דיחיד חמיר תלמוד תורה דיחיד קיל, ע"כ. מפורש בגמ' שכבודה של תורה הוא למעלה מלימודה. נסביר. הבסיס של המצאות התורה בעולמינו הוא רק לפי ערך כבודה (ע' בשע"ת שער ג' שדיבר בזה באריכות) ובספרי אמרו והיו הדברים האלה וכו' - שתעשם עיקר ואל תעשם טפילה וכל דיבורך לא יהא אלא בהם ולא בדברים בטלים. ענין זה הוא כבודה של תורה בעיקר. כי מהותה של תורה היא כמו שכתב ברמב"ן בהקדמת ספר בראשית שהתורה היא שמו הגדול ית' יעו"ש, היינו שמהותה של תורה היא הגילוי שאין עוד מלבדו. בלימוד של תורה מוקף האדם (באמת) תוך אוירת החיים של אין עוד מלבדו ית"ש. והיא אוירת שם

הוי"ה המתייחס רק לו ית"ש (לא כשאר הכינויים). זו היא הבקשה שנהיה יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה - יודעי שמך פירוש שנהיה קשורים לרמת חיים כזו הנמצאת בחזון של אין עוד מלבדו, ומתוך השקפה זו נהיה לומדי תורתך לשמה, פירוש בדביקות בתורה מצד רוממותה על הכל. וכמו שהבאנו מהספרי אל תעשה אותם טפל אלא עיקר.

תורה תבלין

אמרו חז"ל [קידושין ל' ע"ב] בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. פירוש, שהיצר יכול לשמש כעבד לנשמת חיים על דרך מה שאמרו ואהבת בכל לבבך בשני יצריך. ואם זה נמצא בלימודה של תורה בן בנו של ק"ו שנמצא בכבודה של תורה וכו"ל, א"כ הרפואה האמיתית למחלת היצר (השאיפה אל הגוש עפר) היא הכרת ערכה של תורה והיותה בגדר אין עוד מלבדה כלפי הכל. וכאן אנו מגיעים לימי העומר. אמרו חז"ל ביבמות (ס"ב ב) כ"ד אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא וכולם מתו בין פסח לעצרת על שלא נהגו כבוד זב"ז. אין המדובר כאן על פגיעה ביחס סתמי בין אדם לחבירו אלא על כבודה של תורה [א.ה רבינו ז"ל לא הרחיב ונדמה שכוונתו שלא נהגו כבוד זה בזה היינו בכבוד התורה של השני]. ובימים הללו שעניינם הוא ההכנה למתן תורה ישנה תביעה יותר על כבודה של תורה. נסביר דברינו, באבות ריש פ"ד אמר בן זומא איזהו חכם הלומד מכל אדם. ויעו"ש בפירושו של רבינו יונה שהאריך בזה וקיצור דבריו הוא שהשתוקקות לחכמה היא

החפצא שנקרא חכמה אבל בעל ידיעות בחכמה ואינו משתוקק ומעריך החכמה הוא טיפש יעו"ש. מבואר מכאן שההשתוקקות לחכמה, שהוא ביטוי להערכה שיש לו אליה זהו החפצא של החכמה, כאן הונח הסוד של כבוד התורה כי הכבוד אליה הוא עצמות התורה יותר מהלימוד בה. וההשתוקקות אליה מעמיד את כל החיים כשוליים וכסובבים לחכמה, זהו התבלין לגוש עפר הנ"ל, וזה קורע אותו מהשפלות שלו.

בספר החינוך במצות ספירת העומר, מאריך שהמצב של כלל ישראל כשיצאו ממצרים, בכל אחד מימי העומר, היה השתוקקות עצומה להגיע אל מתן תורה. וכל יום ויום ספרו לעצמם שאנו מתקרבים עוד יום אחד למתן תורה זה הבעיר את השתוקקותם עד אין שיעור יעו"ש בחינוך. מבואר שהימים נועדו להיות ימים של בנין ערך התורה בעיני כלל ישראל, במצב זה משולבות הרוממות של יצי"מ עם עבודת זיכור הגוש עפר. הדבר שדורינו סובל ממנו במיוחד הוא השפלות ערכה של תורה (והדברים ידועים). הגישה למתן תורה בלי הכרת ערכה של תורה, זהו כעין מש"כ הר"י ז"ל הנ"ל שחכם בלי השתוקקות לחכמה הוא טיפש, והשתוקקות אליה, מבטא את הערך והכבוד שיש לחכמה זו בעיניו, ומידת קבלת כל אחד חלקו בתורה מסיני מותנית בשיעור הערכה לתורה. כלל ישראל ראו את ערכה של תורה בהר סיני כשהיא הופיעה בלהבות אש וכו' וכו'. כשמכירים שאין דבר שוה לה אז יקבל דברי תורה שהם שמחים כנתינתן, והוא הוא חלקו

הדרכה בדרכי מלחמת היצר [אגרות דעת נ"ה]

להבחור הנחמד ... נ"י

אחדשה"ט

האמת שחכמת היצה"ר הוא להתערב כ"כ ב"האנכי" של האדם עד שהאדם יאמין וירגיש כי הנטיות השפלות והרעות הם מהרכב נפשו, וממילא עיי"ז הוא כבול ומוגבל בעיניו, דהרי אם הוא שפל ורע איך יכול לחיות בפועל רמת חיים עילאין בהרגשה גמורה, הלא מופלא הוא ממנו (על אף שידוע שיש רמה זו), וכשרוצה להשתחרר מכבליו מרגיש לחימה של עצמו אל עצמו, וזהו בלבול בהחלט. האמת דהרע הוא מחוצה להאנכי, רק ערמומית היצר טשטש תפיסת המציאות לאמיתה, וכאן כשמאמינים בזה, אז הוי מלחמתו של האדם לא עם עצמו אלא עם הזולת, הוא היצרים השפלים, ואדם מסוגל ללחום עם זולת ואין לו היסוס וסיבוך בזה.

אמנם בגילך הצעיר, בן ח"י שנים – הראש והראשון המוביל אל דרך בן עליה הוא ההתמדה בתורה, כי כרכא דכולא בה. והגם דהיא שלא לשמה, אבל תהיה בידעה כי לעת עתה אי אפשר בלא"ה, ולעולם ילמד אדם שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא אל לשמה, ולהכיר כי שאיפתך הוא להגיע לדרגת בן עליה הלומד תורה מתוך הכרה ברורה כי רק היא החיים, ושאר דברים הם טפלים בהחלט אליה ואז דברי תורה אלו יכולים להכשירו ללכת על דרך המלך זה. ולאט לאט עצם הכיוון הזה וריבוי ההליכה בו ילמדך להועיל ויאיר עיניך ולבך על מבט האמת.

אבל הרבה סייעתא דשמיא צריך לזה, ורבים הם המונעים האדם להשיג החיים, (והוא עיי' יצרו הרע שחפץ להמיתו ר"ל) ועיי' תתפלל מקירות הלב בשמונה עשרה בברכת שמע קולנו – ואפי' להוזיל דמעה להשי"ת, (ותרגיש את שאתה מדבר אליו ממש ורק הוא יכול להושיעך) שיתן לך אומץ וכח להחזיק מעמד בעליתך, והשי"ת לא ימנע טוב מן ההולכים מישרים. שאר שאלותיך והדברים אינם נוגעים כאן וממילא איני מזדקק להם עתה.

באם הנך יודע עוד בחור שנקלע בסיבוך שלך תראה לו המכתב.

ישראל אלי

השי"ת יאיר עיניך ולבך באור האורות של האמת

גיעת תורה שבעל פה [תשמ"ה]

גדול שהיא משולה לחשך שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (ישעי' ט') אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באסור והתר בטמא ובטהור. ולעתיד לבא ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה'). ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית שנאמר ויציצו בתחתית ההר (שמות י"ט) ואמר רב דימי בר חמא א"ל הקב"ה לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. ואם תאמר על תורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמר נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה. לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאוודו שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד, ראה מה כתיב אחריו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ואי זה זה תלמוד שהוא על הלב הוי אומר ושננתם לבניך זו תלמוד שצריך שינון עכ"ל המדרש. מבואר כאן שתורה שבכתב אין בה עמילות ואותה קיבלו מיד בנעשה ונשמע, אבל שבעל פה שיש בה עמילות ע"ז היה כפיית ההר כגיגית, וע"ז צריכין אהבת השי"ת כדי להתיגע ולהצטער עליה. ולכן נקראת התורה רחמנא אמר, דהשגת התורה הוא ביטוי לאהבתו ית', ובפרט בהיגיעה והמסירות לתושבע"פ שיש בה מ"ט פנים לכאן ולכאן.

דברי האבנ"ז על והיו הדברים. עד לביטול הבחירה

מטו משמיה דהאבני נזר ז"ל בפ"י הכתוב והיו הדברים האלה כו' על לבבך, כאדם שמונח על לבו אבן משא כמה בני אדם לגוללה, כן הד"ת צריכים להיות מונחים על הלב תחת לחץ כזה שא"א לזוז מזה כלל. זכר לדבר דברי הרמב"ן פ' נצבים עה"פ ומל ה"א את לבבך כו' וזהו מה שאמר הכתוב ירמיה (פלא) הנה ימים באים נאם ה' וקרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה, לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם ה', כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו ביטול יצר הרע ועשית הלב בטבעו מעשהו הראוי עכ"ל. אלא דלע"ל יהיה כתוב על הלב ממש והלב מלא בד"ת ולא כשני דברים נפרדים, אבל כהיום שהם שני דברים עדיין מ"מ צריך להיות מונח על הלב באופן שא"א להזיזו כמשל כובד האבן הנ"ל.

ביאור נוסף בדברי האבנ"ז

ולהבין דבר זה מהו ענין הכבידות הזו חוץ ממה שבאה להכריע את הבחירה. איתא בגמ' (שבת פח) חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. וכתב רש"י באלפים שנה שקדמה תורה לעולם היו עתידין דורות הללו להבראות שנאמר (תהלים קה) דבר צוה לאלף דור וראה הקב"ה שאין העולם מתקיים בלא תורה כל כך והעבירן ולא בראן ונתנה לכ"ו דורות הרי שחסרו תתקע"ד מאלף, עכ"ל רש"י. הרי שהתורה קדמה לעולם אך באופן גבוה יותר למעלה מן העולם,

חיוב לימוד זכות על ת"ח

נביא כמה מאמרי חז"ל סביב מהות התורה ונסה לבארם. דינא הוא שתלמיד חכם צריך לדונו לכף זכות, וכמ"ש (שבועות ל) בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חבירך לכף זכות, תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. וכן אמרו (ברכות יט) תנא דבי ר' ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה, שמא סלקא דעתך? אלא ודאי עשה תשובה. וצריך לבאר אמאי ת"ח בחזקת שעשה תשובה, וודאי שאינו עומד בחטאו, וכמ"ש רבינו יונה ריש שע"ת דאיחור התשובה נמצא רק בעמי הארץ.

אם בחוקתי תלכו תורה שבע"פ

רש"י עה"פ אם בחוקתי תלכו כתב יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. ויש לבאר אמאי "חוקי" התורה הם מחייבים לעמול בתורה? ועוד במדרש הביאו ע"ז הכתוב חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, ואין זה רק הליכה לגז"ש ומה ענין זה לחוקי התורה? ועוד במדרש הזהר אמרו דקאי על תורה שבעל פה שבה הם כל הגזירות שזהו ענין החק, וע"ז נאמר תלכו, וכלשון הגמ' חוקה חקתי גזירה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה.

תורה רחמנא אהבה

עוד נמצא בכ"מ בש"ס "רחמנא אמר" והיינו דחז"ל הגדירו את התורה חפצא של אהבה, עוד איתא במדרש (שהש"ר ב) עה"פ הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה, רבי אבא בשם ר' יצחק אמר אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני, ונתן לי משם התורה שנדרשת מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא, מנין ודגלו, ומאהבה גדולה קבלתיה שנא' ודגלו עלי אהבה עכ"ל. וכן הוא בנוסח הברכה אהבה רבה וכו'.

ואמר במדרש תנחומא (פ' נח אות ג) יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שבחר בישראל משבעים אומות כמו שכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (דברים ל"ב), ונתן לנו את התורה בכתב ברמז צפונות וסתומות ופרשום בתורה שבע"פ וגלה אותה לישראל. ולא עוד אלא שתורה שבכתב כללות ותורה שבע"פ פרטות, ותורה שבע"פ הרבה ותורה שבכתב מעט. ועל שבע"פ נאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב יא) וכתוב ולא תמצא בארץ החיים (שם כח) ומאי ולא תמצא בארץ החיים וכי בארץ המתים תמצא, אלא שלא תמצא תורה שבע"פ אצל מי שיקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה. אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר י"ט), וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבע"פ שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות ל"ד), ואמרו חז"ל לא כתב הקב"ה בתורה למען הדברים האלה ולא בעבור הדברים האלה ולא בגלל הדברים אלא על פי הדברים, וזו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער

מחלוקת הרמב"ן והרמב"ם בגדר מחמר

ידועה מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם מחמר חייב, שיטת הרמב"ם דאין לוקין כיון שניתן לאזהרת מיתת בי"ד דמלאכת חרישה היא כעין מחמר ויש עליה סקילה, לכן אף מחמר שאינו חורש אלא נושא משאות אין לו מלקות. ושיטת הרמב"ן דחרישה אינו שייך למחמר דאינה מלאכת בהמתו **אלא מלאכת האדם**, ואפילו שהבהמה חורשת כיון שהניח עליה עול היא כגרזן ביד החוצב, ויש כאן כח אדם בבהמה.

מזה נבין מהו ענין עול מלכות שמים, דמי שעושה מצותיו מחמת עול מלכות שמים מעשיו מתייחסים לגבוה, והם פעולות של מלכות שמים שנעשים דרכו, משא"כ בלי עול הוא מעשה אדם, ובודאי שיש חילוק גדול באיכות, דהתכלית הנרצה הוא שיהיו מעשי שמים ע"י האדם כשור החורש.

פרשה ראשונה של ק"ש היא קבלת עול, וכל המצוות הכתובים שם נקראים קבלת עומ"ש, ונתבאר לנו ממדרש תנחומא דואהבת וכו' קאי על יגיעת תושבע"פ ומונח כאן קבלת עול, מעתה כל מצוותיו שעושה שהם על פי מה שלמד נעשים תחת עול, ואז הם מעשי שמים, כאן בולט יותר היעוד ד"את השמים ואת הארץ אני מלא" דהכל מעשי שמים. ואמרו חז"ל דכששמעו ישראל אנכי מפי הגבורה נתקעה האמונה בלבבם, ולא יהיה לך נעקר יצה"ר מלבבם, דהד"ת ששמעו היו ד"ת שבלבבך, וע"ז היה כפית ההר כגיגית כמ"ש התנחומא, ומכאן ולהבא הכל מעשיו ית', דבמתן תורה ראו את ה"אני מלא" כפשוטו דכך היא צורת הדברי תורה כשהם בכל לבבך כנ"ל.

נחזור לדברי המדרש עה"פ ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמרו חז"ל (סוכה נג) רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה. פ"י דרגליו של אדם הם ערבים לשלם חובותיו, דבמקום שאין דעתו ומדותיו יכולים לשלם רגליו ישלמו, דבמקום שאין ללוה הערב צריך לשלם. ויש באדם מיניה וביה ערבות, ואף שהרגלים רחוקים ביותר מן השכל והמידות של האדם סוף הגוף ואין בהם לא שכל ולא מדות, אך הם מגיעים למקום שאין המידות מגיעים, והרגלים פועלים ע"פ גזירה, דהרי חישוב דרכיו למקום אחר ובגזירה הגיע להיכן שנדרש משמים, דכיון שיגיע בתורה נחקקו הדברים על הלב ונעשו חוקים, ממילא אף שמצד חשבונותיו היה צריך לילך לכאן או לכאן כפי צרכי המלך, השתלט עליו כח הגזירה להגיע לביהמ"ד ע"י רגליו שהם כלי הערבות לקיים הגזירות.

מדרגת ת"ח אמיתי

ומכאן אפשר לראות מדרגתו של תלמיד חכם, שזה רק בתורה שבע"פ והיודע רק תושב"כ אין לו דין ת"ח דדבר שהצדוקים מודים בו אינו הוראה כלל. והת"ח שהוא משועבד לתורה ודעתו התבטלה לתורה לגמרי, אף שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום דהוא רחוק מן החטא לגמרי, לכן ודאי עשה תשובה. אך בודאי איירי במי שהשחיר עצמו עליה ומסר את כל גשמיותו בעבורה, והשקיע הרבה בחירה בזה אז קונה את התורה בתוך לבו והוא אדם אחר לגמרי.

אמנם היא אותה תורה בודאי, ושם לא היה בחירה ומעשי אדם, רק תורה בשלטון יחידי בעולם בציור של "עד שלא נברא העולם".

ואף לאחר שנברא העולם וירדה לעולם ונמסרה לישראל שיש להם בחירה, נשאר ונמצא עדיין שלטונה היחידי בעולם, והוא שיש כח בתורה שבמקום שהיא נקלטת ומי שמעמיד עצמו אליה היא כופה את דעתה עליו, כאדם המפתה את חבירו לאיזה דבר עד שמסכים עמו ומבטל דעתו. ובמשונות הזה"ק כשמדברים על תורה יש ב' לשונות או ע"ש היגיעה "לעי באורייתא", או בהרבה מקומות "אשתדל בה" שפירושו בלשון תרגום הוא לשון פיתוי, כת"א עה"פ כי יפתה. והיינו שאפשר לקבל את התורה באופן שהיא מפתה אותו לעשות מצותיה, עד שמבטל דעתו ואינו יכול לזוז ממנה.

התורה כופה את עצמה על האדם בצורה של פיתוי

והתוצאה מזה מלבד משקל הבחירה, הוא דאף דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, שהדבר תלוי במעשי בני אדם, ואם ח"ו להיפך נקרא חילול שם שמים שניה כן כאילו חלל מכבודו ית', מ"מ יש גם פסוק בנביא (ירמיה נג) את השמים ואת הארץ אני מלא, ויעוד זה הוא רק דרך התורה בציור שהתורה כופה את דעתה על ישראל באופן של ארי ישדל (לשון רש"י יומא לה: משדלתו, מפתה אותו כי יפתה מתרגמין ארי ישדל, שמות כב).

וכן זה נמצא דוקא בתורה שבע"פ, להקבע בלבבו ולטהר את נשמתו, וכמש"נ מדברי התנחומא הנ"ל, וזה לשונם ז"ל בזה"ק הנ"ל דתורה שבע"פ נקרא חק וגזירה, שבגזירה אין בחירה ומוכרחים לקיים גזירת מלך. אך ודאי שהדרך להגיע לזה היא בבחירה, אמנם אחר שזכה הולכים אצלו המצוות בהרגשה של גזירה, דאף שהגוף הוא גשמי ע"י גזירה אפשר לשנותו ולהכריחו. וכל זה ע"י היגיעה בתושבע"פ כמבואר בתנחומא כנ"ל. להמנע מתענוגים ומשיכה אחר עוה"ז, דדברי תורה צריך לקנות במסירות אליהם ולא בחיפוש הנעימות.

ענף ב

קבלת 'עול' מלכות שמים

עוד איתא בחז"ל קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות, ולהבין מהו ענין קבלת עומ"ש לקיום המצוות. בהקדם דברי המשנה (ברכות פ"ג) שעבד פטור מק"ש, ופשטות הוא שאינו חייב במצוות שאין האשה חייבת בהם, אמנם בירושלמי אמרו את שאין לו אדון אלא הקב"ה יצא העבד שיש לו אדון אחר, ובמדרש הזהר (פרשת בהר ק"ח א', מובא בנפה"ח שע"ד פ"ד) הוסיפו בזה מאי עול מלכות שמים אלא כהאי תורא דיהבין עליה עול בקדמיתא, בגין לאפקא מניה טב לעלמא, ואי לא קביל עליה ההוא עול, לא עביד מדי, הכי נמי אצטריך ליה לבר נש לקבלא עליה עול בקדמיתא, ולבתר דיפלח ליה בכל מה דאיצטריך, ואי לא קביל עליה האי בקדמיתא, לא ייכול למפלח. דאחר שהניח עול על השור אז יוציא רב תבואות בכח שור, כך צריך האדם לקבל עליו עול בתחילה, ואחר כך יעבוד כל מה שצריך ואז יוציא פירות. והיינו אף שעבד יכול לקרוא ק"ש אך היות שזה בלי עול אינו מוציא פירות.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל - פרשת תזריע מצורע תשע"ז -

ורחץ במים את כל בשרו

ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב (ט"ו ט"ז)

הנה יש לדון אם פוסל חציצה בטבילת עזרא.

א. אין פסול חציצה

הנה בשערי תשובה (סי' פ"ח ס"ק א') מסתפק בזה. ובמשנה ברורה (ביאור הלכה סי' פ"ח סעי' א') מביא בשם האשכול (הל' תפילה סעי' א') שכתב בהדיא דחציצה אינו פוסל. אך ביש חציצה ברוב גופו משמע שם דפוסל גם בה.

ב. טבילה לקריי מהני לטבילת גר

אמנם לאידך גיסא, הרי אמרינן בגמרא (מ"ה ב') בההוא דהו קרו ליה בר ארמאה, והיינו שאמרו שנולד מנכרי מכיון שלא טבל אביו לגירותו, [אם כי מל את עצמו], ואמר רבי יהושע בן לוי, שאע"פ שאביו לא טבל לגירותו, מכל מקום הוה גר, דהרי מי לא טבל לטהרה מטומאת קריי, ואם כן עכ"פ בטבילה זאת הוא התגייר. [וטבילה זו היה מתקנת עזרא ולא לטהרות דהרי איירי בבבל].

וכתב במנחת חינוך (מצוה ק"פ) בשם גדול אחד להוכיח מהכא דיש בה פסול של חציצה, דהרי אי נימא דחציצה אינו פוסל בטבילת עזרא, אם כן היאך מהני טבילת קריי בשביל טבילת גר, הא בטבילת גר פוסל חציצה כמו לטהרות, ואם כן הרי יתכן דהיה בו חציצה, אלא על כרחך בטבילה זו פוסל גם כן חציצה.

וצריך עיון דהא מבואר בגמרא יבמות (נ"ח א' ע"ג) שם ברש"י ובתוספות ישנים) דחציצה דרבנן אינה מעכבת בגירות, ואם כן מעכב רק חציצה דאורייתא דהוא רק ברובו ומקפיד, ואם כן אמאי נחוש שהיה בו רובו ומקפיד. ואולי מכל מקום יש לחשוש.

ג. ביאור אחר ב"מי לא טבל לקריי"

תו הקשה במנחת חינוך דהא שאובין כשר לטבילת עזרא, ואם כן היאך אמרינן דהוה גר.

ועיין באחיעזר (ח"ג סי' כ"ז ד"ה וע"ד) שכתב ליישב קושיית המנחת חינוך, שלפי הרמב"ם ימי לא טבל לקריי, אין הכוונה שטבילתו שלא בפני בית דין מועלת, אלא הכוונה דדואי טבל כהוגן לשם יהדות ומוחזק כגר, וכלשון הר"י (ביבמות ט"ו ב' בדפי הר"ף) דהואיל וטבל לשם קריי, דאי לאו גיורא הוה לא היה טובל לשם קריי, נמצא דזה הוי הוכחה להחזיקם בגרים שטבלו כדן בפני שלשה. [א"ה, ולפי זה יש לדחות נמי ההוכחה דמעכב חציצה].

לא אמרה תורה שלח לתקלה

ושלח את הצפר החיה על פני השדה (י"ד ז')

איתא בקרא דמצורע בימי ספורו צריך להביא שתי צפורים, ואחת מהן משלחה על פני השדה.

ואיתא בגמרא קידושין (נ"ז ב') דהצפור המשולחת מותר בהנאה, וקאמר רבא דטעמא משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה, דהרי אם אסור בהנאה, יהא בשליחת הצפור תקלה למוצאה, שהמוצא אינו יודע שהיא אסורה בהנאה ויכשל בהנאתה.

ותיקשי, אמאי יהא תקלה, הרי נימא דהצפור מותר משום כל דפריש מרובא פריש, דהרי רוב הצפורים בעולם אינם צפורי מצורע.

א. איכא עבירה

אלא חזינן דאע"ג דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ומותר

באכילה, מכל מקום אם באמת הוה צפור מצורע אם כן הוי תקלה. ואע"פ דמבואר בתוספות ביבמות (ריש פרק החולץ, ל"ה ב' ד"ה ונמצא) דאם היה מן התורה דין רוב, אף כשנתברר אחר כך דבאמת היה מן המיעוט, מכל מקום פטור מקרבן חטאת, דהרי סמך על הרוב והוה אנוס, מכל מקום חזינן דעכ"פ עבירה איכא.

[אך הא באמת כבר הקשו בחמדת שלמה (יו"ד סי' א') ובחזון איש (יו"ד סי' ק"ג סק"ג), מהא דמתבאר בסוגיא דפסחים (נ"ג א', ע"ג) שם בתוספות ד"ה שחטו) דהשוחרט קרבן בשבת ונמצא טריפה חייב חטאת, וכל הטעם לפוטרו רק מפאת טועה בדבר מצוה, [להסוברים דאף בלא עשה מצוה פטור]. חזינן דאע"פ דסמך על רוב, מכל מקום לא חשיב אנוס וחייב חטאת].

ב. סתירה האם אנוס חייב קרבן

עוד יש לומר דמי שסמך שאינו חלב מכח כל דפריש, ואחר כך נתברר שבאמת היה חלב, חייב קרבן.

דהנה יש להקשות (וכך הקשה בנודע ביהודה תנינא סי' צ"ו) דלכאורה מצאנו בדין זה סתירה האם חשיבא אנוס, דהרי לחד גיסא אמרינן בגמרא (שבועות י"ז א') דאם ראתה תחתיו שלא בשעת וסתה, פטורין מקרבן מפאת אנוס, אמנם לאידך גיסא מצאנו (משנה יבמות פ"ז ב') בהיו עדים שמת בעלה ונישאה לאחר, ואחר כך בא בעלה, ונתברר שהיו עדי שקר, חייבת חטאת.

ומצאנו בזה ב' תירוצים, בנודע ביהודה (שם) תירץ שהרי באמת אנוס זה היה על ידי טעות, דהרי העדים העידו שקר ועדי שקר לאו כלום הוא, לכן מיחשב הדבר טעות ושגגה ולא אנוס, משא"כ בסומך על חזקה או רוב, הרי הוה אנוס, דאין כאן טעות רק ע"פ דין תורה היא מותרת.

אמנם במהרש"ק (מובא בדרכי תשובה סי' קפ"ה ס"ק נ"ד, משו"ת שירי טהרה להגאון מהרש"ק בתשובה ב' לס"י קפ"ה, ונדפסה בסוף ספר מי נדה) כתב דהחילוק דהתם בעדים הדבר היה אפשר לדעת, אלא שלא היתה חייבת לברר, ומשום לא הוה אנוס אלא שוגג, משא"כ בהך דשבועות חשיב אנוס דהרי לא יתכן לברר. [ודייק לה מלשון הרמב"ם, ופליג על תשובת מאיר נתיבים (סי' ע"ג, מובא בפתחי תשובה סי' קפ"ה ס"ק ט"ו)].

ג. לדברי מהרש"ק לא הוה אנוס

לאור דברי מהרש"ק, נמצא דגם לענין צפור המשולחת, אע"פ שלא היה חייב לחשוש דהוא צפור ממצורע, מכל מקום היה ניתן לברור, [וכעין זה יש לומר דאם היתה טמאה מקודם, אך הבעל והאשה לא ידעו, אבל היה מבורר בעולם, דהכי נמי לא חשיב אנוס], ואם כן נימא דמשום הכי אם הצפור המשולחת היה אסור בהנאה, היה תקלה להמוצא, אמנם לדברי הנודע ביהודה ליכא למימר הכי, דהרי סמך על רוב, נמצא דהוה אנוס ופטור מקרבן.

ד. ברכת אילנות

הנה יש לדון בדין ברכת האילנות, מהו ברואה פרחים מלבלין באילן של ערלה, מי אמרינן דכיון דהפירות אסורים בהנאה אם כן דומה לאילן סרק דאין מברכין עליו, או דלמא כיון דעכ"פ הפירות ראויים לנכרי או לחולה, שייך לברך עליהם שברא אילנות טובים להנות בהם בני אדם. [וכן נפקא מינה לענין ברכת שהחיינו על ראיית הפירות].

וכתב בתשובות דובב מישרים (ח"ג סי' ה') דיש ראייה דמברכין, דהנה אמרינן בגמרא בבא קמא (ס"ט א') דרבי שמעון בן גמליאל אומר דאין צריך לציין בשדה של ערלה, כדי שידעו שהיא של ערלה, דהרי בין כך אסור לקחת משם בלי רשות, וכי תימא הרי אם יגנבו יכשלו באיסור ערלה, מכל מקום אין צריך לציין דהלעיטהו לרשע וימות.

ותיקשי, הרי יהיה מחויב לציין שלא יכשלו אנשים כשרים ויעשו ברכה על האילנות המלבבים, ויעברו על איסור ברכה לבטלה, אלא על כרחך דאפשר לברך גם על אילני ערלה.

אך דן בדובב מישרים לדחות הראיה, דיש לומר דבין כך לא יהא ברכה לבטלה, דהרי אזלינן בתר רוב.

אמנם כתב דאינו כן מפאת סוגיין דאמרינן 'לא אמרה תורה שלח לתקלה', חזינן דאע"פ שהאוכלו יאכלנו בהיתר, דהרי אזלינן בתר רוב, ורוב עופות מותרין, מכל מקום נחשב שמשלחו לתקלה, והכי נמי כאן יתחייב היודע לציין שלא יכשלו.

ביטול ברוב

ויש להקשות עוד, אמאי אמרינן דלא אמרה תורה שלח לתקלה, והיינו דאם הצפור המשולחת היה אסור בהנאה היה תקלה להמוצאה, הרי הצפור המשולחת מתערבת ברוב הציפורים שבעולם ויש כאן ביטול ברוב. וכך הקשה במקנה בקידושין (ל"ט א').

א. תירוץ המקנה

במקנה (שם) תירץ דזימנין דהמשלח מכיר את הצפור בטביעת עין או באיזה סימן, וכיון דלגביו אין ביטול ברוב, גם לאחרים לא בטל. והוא חידושא רבנא.

ב. ידיעה על הביטול

יש לדון לתרץ, דהנה כתב בש"ד (יו"ד סי' ק"ט סי"ב) דכדי שיהא ביטול ברוב צריך שתהא ידיעה על הביטול, אבל אם אינו ידוע אינו בטל ברוב.

ובזה יש לעיין, דזה שיודע מביטול הצפור, מכירו בטביעת עין ואם כן בשבילו אינו בטל, ואנשים אחרים שאינם מכירים אותו בטביעת עין, אינם יודעים מהביטול, ואם נימא דלא מצטרפי יהא אתי שפיר. אך בפשוטו יין שנתערב ויודע מהתערבותו, אף שאינו נזיר מכל מקום חייל הביטול, אע"פ דהנזיר אינו יודע מהביטול, ואם כן הכי נמי דכוותה, [והיינו דנימא ידיעת המצורע חשיב ידיעה על הביטול].

ג. נידון רק על אותו צפור

לכאורה יש לומר דכמו בעשר חנויות ותשע מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת נבילה, ונמצא חתיכה אחד של בשר, אזלינן בתר הרוב, אבל לא שייך על החתיכה הנמצא ביטול, דהרי דיינינן רק על חתיכה אחת.

וכן יש לומר בנידון דידן, דאיירי שנמצא רק ציפור אחת, ואין יודע אם פרשה ממצורע או לא.

ואיירי בגוונא דאין הציפור המשולחת יכולה לעזוב המקום, דאם יכולה לעזוב ואם כן הלכה הלאה נמצא דהספק על ציפורים במקום אחר, ואם כן יש ביטול ברוב. אבל באמת אינו כן, דדמי לחד בחד, ואחד מהם פרש ונתערב בכמה, דהמה כולם מותרים והנותר מיתסר, והכי נמי בנידון דידן, אלו שפרשו בטלים ברוב, והצפור שנשאר יאסר.

ד. דברי ערכי תנאים

הנה קושיית המקנה כבר הקשה בספר ערכי תנאים (מרינו יהודה ב"ר קלונימוס ב"ר מאיר מאשפירא, ח"ב עמוד תק"פ). [וזה לשונו, ותימה מאי תקלה, כיון דמן התורה חד בתרי בטיל, נהי נמי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי, מכל מקום כשפורשין אמרינן כל דפריש מרובא פריש, עייניש].

וטמאה שבעת ימים

אשה כי תזריע וְיָלְדָה זָכָר וְטִמְאָה שְׁבַע יָמִים וגו' (י"ב ב')
הנה אייתי במנחת חינוך (מצוה קס"ו) קושיית תוספות ישנים בכריתות (ח' ב' ד"ה א"א) למה לי קרא ביולדת זכר דתשב ז' ימים, הא טמאה שבעה גם בלא קרא, מחמת דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. [ואם היה יוצא דופן הא נמי אינה טמאה לידה].

א. סלקא דעתך דטמאה שבועיים

בתוספות ישנים תירצו דסלקא דעתך דטמאה דשבועיים.

ב. ראתה קודם הלידה

במנחת חינוך אייתי בשם דרכי נועם דנפקא מינה אם ראתה קודם הלידה, דמפאת ראה תשלים רק לשבעה ימים, ומכל מקום גזירת הכתוב דמחמת הלידה טמאה שבעה מיום הלידה ולא מהני טבילה בסוף השבעה ימים,

וכן אם ילדה בימי זיבה ולא ראתה עד עתה, דראה אחת בימי זיבה הוה ליה שומרת יום כנגד יום, וטובלת למחר מחמת דם, ומכל מקום גזרה התורה מחמת הלידה דטמאה שבעת ימים.

ג. ימי טוהר

וכן יש לומר בהיתה בימי טוהר כגון ביולדת תאומים דמפאת הראיה יש לטהר.

ד. מציאה דם טהור

וכן נפקא מינה בראתה בשעת הלידה דם טהור, דהא דאמרינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וטמאה, היינו מפאת דרוב דמים טמאים, אבל במציאה טהור תטהר.

אך הר"ז"ה (בהשגות לבעל הנפש שער הווסתות ז' א') סבירא ליה דלא אמרינן רוב דמים טמאים, אלא אמרינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם טמא, ולדידיה ליכא אף נפקותא. [ועיין בתשובות הגרע"א סי' קנ"ח].

גילוח מצורע דוחה לאו דהקפה

וְהָיָה בְיוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרָיו אֶת רֹאשׁוֹ וגו' (י"ד ט')

הנה אמרינן בגמרא יבמות (ה' א') דמצורע מגלח כל ראשו, דעשה של גילוח מצורע דוחה לאו דלא תקיפו פאת ראשיכם.

והקשה באמרי משה (סי' י"ב) הרי המצוה על המצורע ולא על המגלח, ואם כן היאך שייך לומר בזה עשה דוחה לא תעשה.

והנה יש ליישב קושיא זו בב' אופנים. חדא דיש לומר דיש מצוה גם על המגלח.

עוד יש לומר דבאמת אין מצוה על המגלח, והטעם דאמרינן עשה דוחה לא תעשה, דכיון שהעשה חשיב יותר מהלאו, אם כן גם לאדם אחר מותר לעבור על הלאו כדי שיתקיים העשה.

ויש לדון בהאי יסוד בכמה אנפי:

א. הוכחה מ'לו תהיה לאשה'

הנה לכאורה הוא מחלוקת הראשונים, דהנה אמרינן בגמרא כתובות (מ"א) דאע"פ שיש עשה ליקח האנוסה, כדאיתא בקרא 'ולו תהיה לאשה', מכל מקום אם היא ממזרת לא יקחנה.

ומקשינן בגמרא דליתי עשה ד'לו תהיה לאשה' ולידחי לא תעשה דממזרת. ומשני אם אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל.

ופירשו תוספות (שם ד"ה נית) דהיינו דכיון דהעשה תליא בה, אינו עשה אלים לדחות הלאו אף כאשר היא כן רוצה.

ובתוספות ישנים פירשו, דכיון דהעשה רק עליו ולא עליה, כדחזינן דיכולה לומר שאינה רוצה, אם כן לא שייך לומר בזה עשה דוחה לא תעשה. [והביאו הגרע"א שם].

חזינן מדברי התוספות ישנים, דאם אחד אינו מצווה, אסור לו לעבור על הלאו בשביל שאחר יקיים עשה.

[אמנם במנחת חינוך (שם סי"ק ט"ו) דחה דברי התוספות ישנים, דשאני התם דכיון דיכולה לומר לא בעינא, אסתלק העשה מכל וכל. ולא הבנתי, הרי כל שלא אמרה, הרי האיש מותר, ואם כן גם היא תהא מותרת].

ב. הוכחה מפריה ורביה

וכן הביא הגרע"א (בהגהות על תוספות יום הכיפורים יומא פ"ו א') שמצאנו הכי בתוספות בגיטין (שם), שהרי הקשו דבחצי עבד חצי בן חורין, יבוא עשה של פריה ורביה וידחה לאו דלא יהא קדש, ותירצו דמכל מקום היא אינה מצווה בפריה ורביה, ומחמתה לא שייך עשה דוחה לא תעשה.

חזינן מהני ב' דוכתי, דעשה דוחה לא תעשה רק למי שמקיים את המצוה ולא לאחר.

ג. הוכחה מיבוס

אך יש ראייה להיפוך, דחזינן דדעת הרשב"א בתשובות (ח"א סי' י"ח) דהיבמה אינה מקיימת מצות יבוס אלא רק היבוס מקיים מצוה, והרי חזינן בגמרא יבמות (ד' א') דאמרין דעשה דיבוס ידחה לא תעשה דאיסורי ערוה, אם כן מבואר דסגי שלאחד יהא מצווה.

ד. מחלוקת תוספות ורשב"א

נמצא דלכאורה צריך לומר דהוא מחלוקת הרשב"א עם תוספות בגיטין ותוספות ישנים בכתובות.

ולדעת תוספות צריך לומר כדברי הפני יהושע (שם) דיבמה נמי מצווה במצות יבוס. ונפקא מינה אם חייבות להוציא חומש ממונם כדי לקיים מצוות יבוס.

ה. פליגי בזה הכפות תמרים והגרע"א

ומצאנו דנחלקו בזה הכפות תמרים והגרע"א, דהנה דעת הכפות תמרים (תוספות יום הכיפורים יומא פ"ו א') דמהני עשה דאחד לדחות לאו דאחר, ויליף לה מיבוס וכדלעיל באות ג'.

אמנם הגרע"א (בהגהות על תוספות יום הכיפורים שם) פליג, וסובר שאינו יכול לדחות, ומוכיח הכי מתוספות בגיטין (שם), וכדלעיל באות ב'. ודחה הראיה מיבוס לשיטת הפני יהושע הנ"ל.

ו. דברי המנחת חינוך לדחות הראיה מיבוס

במנחת חינוך (מצוה א' ס"ק ט"ו) כתב לדחות הראיה מיבוס באופן אחר, דלעולם נימא כהגרע"א דלאדם אחר אינו דוחה, אך שאני לענין יבוס, דאע"פ דלדברי הרשב"א יבמה אינה מצווה, מכל מקום אתי שפיר, דהרי עיקר הלא תעשה שהאשה מוזהרת בפסולים, מבואר

הזכרת גשם בימות החמה

מקומות הצריכים גשמים

אמרין (שו"ע סי' קי"ד סע' ד') דבימות החמה אם אמר משיב הרוח ומוריד הגשם חוזר לתחילת הברכה, ואם גמר הברכה חוזר לראש. וכן אמרין (שו"ע סי' קי"ז סע' ג') דאם אמר ותן טל ומטר לברכה, חוזר לברכת השנים.

וכתב הרא"ש בתשובה (כלל ד' סי' י') שאם כל המדינה צריכה גשם גם בימות החמה, דינה כימות הגשמים, בין לענין הזכרה ובין לענין שאלה. אך כתב דלא הסכימו עמו חבריו, וגם הוא עשה כדבריהם. [ולענין ארץ ישראל היום בתשס"ט לאחר פסח, שמעתי שהמורים אומרים שבאמר משיב הרוח ומוריד הגשם בימות החמה חוזר אף בלא תנאי נדבה. ולא אדע אם כן דעת כל המורים].

והנה איתא בשולחן ערוך (סי' קי"ז ב') דאם טעה בימות החמה ושאל גשם, והמדינה צריכה גשמים גם בימות החמה, אינו צריך לחזור, ואם רוצה יתפלל ויתנה בנדבה, דלענין דיעבד סומכין על שיטת הרא"ש דבמקומות האלו שואלין לגשמים גם בימות החמה. והנה יש לשאול בכגון אם טעה במנחה וביקש גשם, דאמרין דבידעבד יצא כהרא"ש ואינו צריך לחזור ולהתפלל, אך הרי בתפילות הקודמות לא טעה, ואם כן הרי להרא"ש לא עלתה לו שחרית [וכן המעריב], נמצא דידעין שודאי חסר לו תפילה, ואם כן שיתחייב להתפלל שנית ממה נפשך, להרא"ש תשלומין לתפילה שחסרה, ולהחולקים על הרא"ש עבור תפילה זו. ויכול לצאת שניהם כשיזכיר בשומע תפילה. [ועיין בחזון איש (או"ח מועד סי' י"ח סק"ח) דעמד בזה אמאי אינו חייב להשלים, עיין שם].

[וכעין זה יש להקשות, דהרי בשעת הדחק יכול להתפלל מנחה כחכמים בפלג המנחה, וכן מעריב כר' יהודה, ואף באותו היום].

ויש לדון בהאי קושיא בכמה אנפי:

א. להרא"ש לא יצא גם בדיעבד

וכי תימא דגם להרא"ש רק לכתחילה יזכיר, אבל בדיעבד יצא גם בלא הזכרת גשמים.

אך מוכח לא כך, דהרי כתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' קי"ז סע' ב' ד"ה ושאל) דהא דעבדינן כהרא"ש לענין בדיעבד, היינו רק כאשר אמר שניהם, גם משיב הרוח וגם ותן טל ומטר, דאם לא כן הוה תרתי דסתרי וממה נפשך לא יצא גם להרא"ש. חזינן דלהרא"ש אם לא הזכיר או שאל חוזר.

ובעיקר דברי המשנה ברורה, בפרי מגדים (סי' קי"ד א"א סק"ו) כתב

בגמרא יבמות (פ"ד ב') משום דאיתקש אשה לאיש, וכל מקום שהוא מוזהר האשה גם כן מוזהרת, וביבוס כיון דהאיש אינו מוזהר דאתי עשה ודחי לא תעשה, [אע"פ דהוה רק דרך זיחון], היא גם כן אינה מוזהרת, ואם כן כי היכי דתעשה ליתא גבי דידה, ליתא גם כן ללא תעשה, דדי לבא מן הדין להיות כנידון. וכך כתב בערוך לנר ביבמות (כ"א').

הנה שאלו דאכתי חזינן דבעינן קרא דעליה דלא נימא ביבוס עשה דוחה לא תעשה אף שיש בו כרת, ולמה לי קרא להרשב"א, והכא לא שייכא טענת המנחת חינוך וערוך לנר, דהרי בחייבי כריתות אשה מוזהרת לא מפאת קרא דלא יקחו, ואם כן ראייה לכפות תמרים.

ז. נפקא מינה לענין תשביתו

הנה נפקא מינה בזה לענין מצות תשביתו, דדוחה לאו דיום טוב אם אין עשה של יום טוב, מהו כאשר זה ששורף החמץ הוא שליח, דאין עליו מצות תשביתו, אם יהא מותר לו לשרוף, דאם נימא דכל שאחד עושה מצוה, גם להשני שרי לעבור לאו, אולי נימא דיהא מותר, אך לדעת תוספות בגיטין יהא אסור.

ח. ניהדר לדין

השתא ניהדר לתגלחת נזיר במצורע, דהקשינו דהרי אין למגלח מצוה, ובשלמא לדעת הרשב"א יתיישב. אך לדעת התוספות לא יתיישב. ונצטרך לומר שיש גם למגלח מצוה.

עוד יש לומר כעין סברת המנחת חינוך, דכיון שלמתגלח שרי, אין איסור להקיף ודמי למגלח נכרי.

דלא איירי באמר משיב הרוח, דהרי בהזכרה ודאי חוזר, דלענין הזכרה לא סבירא ליה להשולחן ערוך כהרא"ש כלל. אך במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' קי"ד סע' ד' ד"ה ואפילו) תמה דהא גם בזה נחלק הרא"ש, ולכן נחלק על הפרי מגדים.

ובחזון איש (מועד סי' י"ח סק"ז) כתב דעיקר כהפרי מגדים, דבסברא יש לחלק בין אזכרה שזה רק בזמנו, ובין בקשה דכל אימת דבעינן יבקש, ונקטינן כהרא"ש רק בבקשה.

[הנה בזה אין נפקותא לדין דמזכירין בקיץ מוריד הטל, ובזה יצא גם בימות הגשמים].

ב. כל תפילה נעשתה כדינה

אלא על כרחך צריך לומר דאמרין דכל תפילה נעשתה כדינה אע"פ דהוה תרתי דסתרי.

והנה בגמרא פסחים (ק"ח א') אמרין דרך תרי כסי בעי הסיבה, ונחלקו אמוראי אם ב' הראשונות או ב' האחרונות, ואמרין דיש להסב בכלהו.

וכתב הר"ן (כ"ג א' בדפי הרי"ף) דאע"ג דספיקא דרבנן לקולא, מכל מקום אם יקל בשניהם מעיקרא תקנותא דהסיבה, דלא יסב כלל בד' כוסות, דבכל אחד יאמר ספק דרבנן לקולא. וזה כעין שכתבו תוספות בביצה (י"ד א' ד"ה איכא) דלא מקילין בדרבנן היכא דיהא קולא לשני צדדים.

והקשה הגרע"א (פסחים שם) הא לא יבוא להקל בשניהם, דאם לא יסב בשנים הראשונות חייב להסב בשנים האחרונות, דממה נפשך, אם האחרונות חייבות, אם כן יסב בהם, ואם הראשונות חייבות אם כן לא שתאן ואם כן נמצא השתא בראשונות.

[וצריך לומר דסבירא ליה להגרע"א כהבית יוסף (סי' תפ"ד ד"ה וכתב, מובא בביאור הלכה סי' תע"ב ד"ה שלא) דמקום הכוס לעיכובא, משא"כ דלדעת הפרי חדש (סו"ס תפ"ד) אין לראשונות תקנה מכיון דאינן במקומן].

ותיקשי מאי שגא מדינא דלעיל דהזכרת גשמים.

ויש לחלק, דהתם כל חדא באפי נפשה מהני, ולכן אין חיוב תשלומין, משא"כ בהך דכוסות הוא מידי דממה נפשך דלא יתכן דהאחרונות יהיו בלא הסיבה.

ג. מעריב מבעוד יום

העירוני דאכתי תיקשי על חילוק הנ"ל, דהנה אם התפלל מנחה כהחלוקים על הרא"ש, והתפלל מעריב כהרא"ש מבעוד יום כר' יהודה, הרי אם המעריב מהני הא עדיין לא התפלל מנחה וכהנ"ל, והרי בכהאי גוונא חיובו במנחה אינו בתורת תשלומין, אלא חייב

השתא בעיקר התפילה מכיון דעדיין מבעוד יום.

ויש לומר דלא קשה, דלא איכפת לן אף שחיובו במנחה לאו בתורת תשלומין, דמכל מקום המעריב כדינה, משא"כ בדי' כוסות, לא יתכן שהאחרונות יחולו בלא הסיבה אם הראשונות יהיו גם בלא הסיבה, דאז האחרונות נעשות ראשונות.

ד. דברי החידושי הרי"ם

הנה יש לדון האם שרי מדאורייתא למיעבד שני דברים שכל אחד שרי, אך סתרי אהדדי דאחד משניהם ודאי אסור.

וכתב בחידושי הרי"ם (תשובות יו"ד סי' ט') דשפיר עבדינן, מדחינן דרך בבת אחת סבירא ליה להרשב"א (עיין שו"ע יו"ד סי' ק"ט סעי' א') דלא אכלינן בתערובת יבש ביבש אבל בזה אחר זה אכלינן.

ה. הוכחה משני שבילין

ובחידושי הרי"ם רמי אנפשיה מהך דאמרינן בגמרא שבועות נ"ט א' דבשני שבילין אחד טמא ואחד טהור, והלך בראשון ונכנס למקדש והזהר וטבל, ואחר כך הלך בשני ונכנס למקדש, חייב קרבן, דהרי ודאי טמא מכא אחת מב' הפעמים.

ולכאורה יש ללמוד מהכא לענין נידון דידן, דאסור למיעבד תרוייהו בזה אחר זה, ומשום הכי אמרינן דאסור לו להיכנס ב' פעמים לבית המקדש אע"פ שכל אחת מותרת. וכן מתבאר מדברי המהרי"ט (יו"ד ח"ב סי' א').

אבל בחידושי הרי"ם (תשובות יו"ד סי' ט') דחה דלעולם אמרינן דכיון דכל אחד מותר בפני עצמו, מותר לעשות שניהם בזה אחר זה. ולא קשה מהגמרא בשבועות, דנהי דמותרות מכל מקום איכא עליה חיוב קרבן.

וזה חידושה דעל פעולה מותרת יש קרבן. ולפי זה בחלב המעורב בב' חתיכות שומן, ואכלן בהיתר בזה אחר זה, חייב קרבן.

[עיין קובץ שיעורים (כתובות אות ע"ה) נמי הקשה כן וכתב דאיירי בגוונא דיכול לברר. ולפי זה באי אפשר לברר לא יהא כן, ולא הוזכר כן בפוסקים. ועיין באור שמח (פ"א מהל' שגגות ה"ו) תמה היאך חייבת קרבן כיון דמותר ואוקמה ברשות היחיד ודלא כתוספות. ועיין באחיעזר אה"ע סי' א' משי"כ בסוגיא

דשבועות].

ו. ראייה מב' כתי עדים

יש ראייה משני כתי עדים המכחישים זה את זה דלכל כת בחזקת כשרות, ומעידה כל כת לחיוב מלקות על ב' אנשים, היאך מותר לשלח בית דין אחת להכות שניהם.

[הנה אם העידו שתי הכתות להתיר דבר שבחזקת איסור, אם מותר לאדם אחד לאכול שתייהן, יהא תליא בפלוגתא מהרי"ט (והרי"ם)].

ז. ניהדר לנידון דידן

הנה ניהדר לנידון דידן, לכאורה אתי שפיר גם לדברי מהרי"ט, דהרי מהרי"ט איירי דוקא בנידון של מציאות אסור, אבל הכא יש לכל פעולה היתר של עבד כמר עבד, ולחידושי הרי"ם אתי שפיר טפי,

אך בפשוטו מודי החידושי הרי"ם דמדרבנן אסירא, וכתוספות בביצה (שם). אך הא הרשב"א התיר בזה אחר זה. ועיין בתשובות הגרע"א (קמא סי' מ"ט).

תשלומין

הנה העירוני לדון בנידון הנ"ל לענין תשלומין, דיש לשאול היאך נדייני כאשר לא התפלל שחרית וחייב להשלימה אחרי מנחה, ובמנחה טעה והתפלל כהרא"ש, היאך יעשה התשלומין על השחרית, דאם יתפלל התשלומין כדינו דלא כהרא"ש, נמצא דאין התשלומין לאחר התפילה.

אלא יתפלל כהרא"ש. וזה חידושה. אך יש לומר דיאמר בשומע תפילה.

אמנם הביאו הפוסקים שבשכח בתפילת העיקר אף דבר שמעכב, מכל מקום סגי לענין זה שהתשלומין לא יפקעו. [עיין פרי חדש (ריש סי' ק"ח) שהביא בשם מהר"ש גארמיזאן שלא יצא, והסיק שכן יצא].

עניני שבת

הוה שלא כדרך, מכל מקום גוף המלאכה, דהיינו הא דהאכל מתבשל, הוה כדרך. וכן נימא בהנ"ל לענין הריגת נמלים כששופך המים שלא כדרך.

אך שמעתי שאינו מוסכם, דהרי לא הובא דבר זה בשאר הפוסקים, הלכך הוה ליה יחידאיה.

ד. מיפסק פסקיה גיריה

ולומר שיניח כלי תחת הברז ומיד יקחנו לפני שהמים מגיעים, והוה ליה כהא דמבואר בגמרא סנהדרין (ע"ב ב') בזרק חץ ויש תריס ואחר כך לקח התריס, דפטור משום רוצח, משטם דבעידנא דשדייה ביה מיפסק פסקיה גיריה ולא חשיב כחו.

וכן לענין נזקין, איתא בגמרא בבא קמא (כ"ו ב') דהזורק כלי מראש הגג, והוי תחתיו כרים או כסתות, ובא אחר וסלקן, או קדם הוא עצמו וסלקן, פטור, דבעידנא דשדייה פסוקי מפסקי גיריה, חזינן דלענין נזקין ורציחה לא חשיב כחו.

אך יש לומר דזה דוקא לענין רציחה ונזיקין, ולא בכל התורה.

וראייה לזה, דהרי חזינן דלענין שחיטה דחשיב כחו ויהא כשר, דהנה אמרינן בגמרא חולין (ל' ב') דרבא זרק גיריה ושחט ציפור באויר, ולכאורה מבואר דמהני השחיטה אע"פ דכיוון החץ ופגע בציפור בעת מעופה, ובעת זריקת החץ, העוף עדיין לא היה באותו מקום שאחר כך נשחט, והרי כתבו תוספות בבא קמא (ל"ג א' ד"ה והוציא) דאם הוציא ראשו לאחר זריקת החץ דמי לפסוקי מפסקי גיריה.

ה. מה תקנתו

ועל כרחך תקנתו לומר לנכרי לשוטפו, דהוה ליה שבות דשבות במקום מצוה דבל יראה. וגם באמירה לעכו"ם שרינן פסיק רישיה.

ועוד נראה שיש לדון לסמוך בשעת הדחק על הערוך (עיין שולחן ערוך סי' ש"כ סעי' י"ח) דפסיק רישיה דלא ניתא ליה מותר.

פסיק רישיה שיהרוג נמלים

עובדא הוה באחד שאכל חמץ בשבת כשחל בערב פסח, וזרק הפירורים לאמבטיה על מנת לשוטפו במים דרך הצנור לביוב, והנה נתלקטו שם נמלים, והשתא אם ישטפם יהרגום.

מעתה מאי ליעבד, דלחד גיסא הרי צריך לבער החמץ כדי שלא יעבור על בר יראה, אמנם לאידך גיסא הרי אם יבער החמץ הרי יעבור על מלאכת שבת בהריגת הנמלים.

א. פסיק רישיה

הנה אם לא הוה פסיק רישיה שימותו, כגון שישארו על שפת החור, אם כן שרי משום דבר שאינו מתכוין. אך אם הוה פסיק רישיה לכאורה אסירא.

ב. פסיק רישיה באיסור דרבנן

אך תליא בפלוגתת תרומת הדשן (סי' ס"ד) ומגיד משנה (מובא במגן אברהם סי' ש"ד ס"ק ה') אם באיסור דרבנן אסרינן בפסיק רישיה. אך פסקו האחרונים לחומרא, עיין בבאר יצחק (או"ח סי' ט"ו ענף א') ובחזון איש (או"ח סי' נ"א).

ג. פסיק רישיה בתרי דרבנן

אך בתרי דרבנן יש מתירין, אבל בנידון דידן הוה רק חד דרבנן, מפאת דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהרי מבואר באליה רבה (הובא במשנה ברורה סי' של"ד ס"ק פ"ה) דקיימא לן דלא כהרמב"ם שמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל הרי הוה כדרך.

ואולי שישפוך המים שלא בידיו אלא יאחזו בשיניו.

[ומהרי"ח אור זרוע (סי' ל"א) כתב דהמבשל כהאי גוונא חייב, דאע"פ דבכל המלאכות אמרינן דהעושה שלא כדרכו פטור, מכל מקום שאני מלאכת בישול, דחייב אף אם מניח הקדירה על האש שלא כדרך, כגון שמחזיק הקדירה בשיניו ויניח על האש, וסברתו, דאע"פ דהנחת הקדירה

אנא תרום להפצת הגליון, בכל תרומה הנך זוכה לסייע להפצת תורת רבינו זצ"ל. וודאי רבינו דצוקלה"ה יהא מליץ יושר לכל המסייע בהפצת תורתו שיתברכו בכל משאלות לבם. אפשר לתרום דרך נדרים פלוס מ"ס קופה 9000893 (תורת הסד) או במערכת טלפונית 03-7630585 מ"ס 346 שלוהה 1 המערכת, סוקולוב 17 ב"ב טל' 035703949 L5703949@gmail.com

זאת למועדי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת תזריע מצורע

טומאת נגעים בזמן הזה

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת וגו', והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים". (פרק י"ג פסוק ב').

הנגעים יבואו עליהם רק בשעה שיהיו בארץ הנבחרת, כי רק במקום הזה הם ראויים שתחול עליהם ההנהגה הניסית הזו לעוררם לשוב בתשובה על ידי הנגעים שהם נס ופלא.

וברמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת (פרק ט"ז הלכה י') כותב, "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהיר מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושובב עליהן, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע וכו'". מבואר ברמב"ם כיסוד דברי הרמב"ם שהנגעים הם בגדר אות ופלא בישראל, שאין להם הבנה על פי דרך הטבע כלל וכלל, אלא כל מהותם באה בתור נס להעיר ולעורר את האדם שחטא ודיבר לשון הרע, שישוב ממעשיו הרעים.

פסוקי המים המאריים

ומעתה י"ל כיון שכל הנגעים הם בגדר נס, אם כן מצינו שהנהגה ניסית הקב"ה מנהיג בישראל רק כשהם ראויים לכך, אבל בזמן שאינם ראויים, שוב לא נוהג בהם ההנהגה הזו. וממילא כדי לזכות לכזו הנהגה שיקבלו הערה משמים כשאינם מעשיהם רצויים, צריכים להיות בדרגה גבוהה כדי לזכות בזה. ולכן בזמן הזה שחרכ הבית, כבר אינם ראויים להנהגה הזו שתתקיים בהם, ומשום כן במציאות אין נגעים, ולא שייך בפועל שתתקיים פרשת טומאת נגעים.

וברמב"ם בפרשת נשא (במדבר, פרק ה' פסוק כ') כותב בפרשת סוטה לגבי השקת מי המרים המאריים שעל ידי זה מתברר עם מי האמת, שכל זה נהג בישראל רק בזמן שרוב העם היו עושים את רצונו של מקום שאז הקב"ה עשה להם את הנס הזה של השקת מי המרים המאריים שעל ידי יתברר מיהו החוטא וכך כלל ישראל מתנקה מרשעים ובעלי עבירות. אבל בזמן שרבו עובדי עבירה בישראל פסקו המים המאריים, ששוב לא היו המים בודקים את הסוטה. וכתב, "והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום, כי חפץ למען צדקו ליסר הנשים שלא תעשינה כזמת יתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם. ולפיכך פסק הענין הזה משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו משרבו הנואפים פסקו מי סוטה, שנאמר לא אפקוד על בנותיכם וגו'. ואין הכתוב אומר שתהיינה הנשים הנואפות פטורות מן העון וכו', רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם ולהיותם עם קדוש, והם לא יבינו בטובה הזאת ולא יחפצו בה וכו'". וממילא לפי דבריו י"ל כדבר הזה גם לגבי נגעים שהאות ופלא שהתחדש בכלל ישראל בנגעים, נעשה רק בזמן שהיו ראויים לכך, ואילו בזמן הזה שכבר אינם ראויים להנהגה הזו אין בהם מראות נגעים, ומשום כן לא שייכת טומאת נגעים בזמן הזה.

אלא שיש לדייק קצת בלשון הרמב"ם לגבי מי המרים המאריים, שמשמעות לשונו היא שרק בסוטה מצינו את הנס הגדול הזה שנוהג בהם רק בשעה שראויים לכך ולא כשאינם ראויים, ואילו בשאר דיני התורה לא מצינו כדבר הזה. ומשמע שזוהי הנהגה מיוחדת רק בסוטה ואין עוד דינים שזה נוהג בהם, ולכאורה הוא ממעט בזה שבצרעת אין את ההנהגה הזו, רצ"ע.

ופרש"י, "והובא אל אהרן הכהן וגו', גזירת הכתוב היא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן".

הנה בקונטרס "מראה כהן" שהודפס במשניות בתחילת מסכת נגעים, מבעל ה"תפארת ישראל" שעל המשניות (אות ל"ט), הקשה מדוע אין טומאת נגעים נוהגת בזמן הזה, הרי לפי הדין צריך להיות שטומאת נגעים נוהגת גם בזמן הזה, וכתב שכבר הקשה כן להגרעק"א ואמר לו שגם הוא התקשה בזה. וכתב, "כל דיני מצורע ונגעים וטהרתן נוהג בין בארץ או בחוץ לארץ, [חוץ מנגעי בתים שאינו נוהג רק בבתי ארץ ישראל], בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית. ומימי תמיהתי למה אין נוהגין כן בזמן הזה, וזכרתי ימים מקדם שבילדותי הצעתי תמיהתי לפני הגאון הגדול מ"ה עקיבא זצוק"ל, והשיבני שגם הוא תמה על דבר זה, ושאלו לו תירוץ המתקבל על הדעת". ולמעשה כתב ליישב שהטעם לכך הוא משום שטומאת נגעים חלה רק על ידי כהן, ורק כאשר הכהן אומר על הנגע שהוא טמא, חל בו טומאה. וכיון שבזמן הזה אין אנו בקיאים ביהוסי כהונה, וכל הכהנים שיש לנו עתה הם רק מכח חזקה, אבל אין להם יחוס שהם כהנים וודאי. וממילא לא רצו לסמוך על חזקת כהונה זו כדי לעבור מחמת כן כמה לאוריו, שהרי המצורע צריך תגלחת לטהרתו ולהעביר תער על כל בשרו. והתגלחת היא גם בזקנו ובפאת ראשו, ובמקום הזה יש איסור לסתם אדם שאינו מצורע לגלח, ורק למצורע יש התר מיוחד לגלח במקומות הללו. ומעתה בזמן שיש וודאי כהן שאז טומאת המצורע היא וודאית, יכול המצורע לסמוך על כך ולגלח את ראשו וזקנו, אבל בזמן הזה שאין כהן, וודאי אם נטמא את המצורע מכח הכהן הזה שאינו כהן וודאי, הרי כל טומאתו תחשב בספק שעד כמה שהכהן הוא לא וודאי כהן, לא יתכן שהטומאה תהא וודאי טומאה. וממילא כאשר יגיע זמן התגלחת של המצורע לא נוכל לגלחו, משום שבזקנו ופאת ראשו יש איסור לגלח, ואי אפשר לסמוך על חזקת כהונה ולעבור מכח זה על כמה לאוין של העברת תער על זקנו ופאת ראשו, שאין ספק מוציא מידי וודאי. ולגבי טומאת נגעי בתים ובגדים כתב, שכיון שמכח הטומאה הזו אנו מוצאים ממון מיד בעלי, שהרי צריך לנתון את הבית ולשרוף את הבגד, ממילא בזמן הזה שאין כהן וואי לא אלימא חזקת כהונה נגד חזקת ממון. וע"ש בכל דבריו.

אינו בטבע כלל

ושמעתי ליישב עוד, דהנה מצינו שכל הנגעים שמוזכרים בפרשה אינם נגעים שבאים בדרך הטבע, אלא כל מהות הנגע הוא בגדר נס ופלא, וברמב"ם בפרשה (פרק י"ג פסוק מ"ז) כותב, "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת, זה איננו בטבע כלל ולא הוזה בעולם, וכן נגעי הבתים, אבל בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהוה כיצור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו. ולכן אמר הכתוב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, כי היא מכת ה' בבית ההוא. והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה', כמו שאמר כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזוה, ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה".

מבואר בדבריו שהנגעים אינם דבר שבטבע, שעל פי הטבע אין שום סיבה שיבואו על האדם נגעים, אלא שכאשר ישראל עושים את רצונו של מקום, אם יש בידם איזה עוון או חטא, הקב"ה מעוררם על ידי נגעים כגופם או כבגדיהם או בביתם, כדי שיתעוררו לשוב בתשובה. ולכן נאמר בפסוק בפרשת נגעים "כי תבואו אל ארץ כנען", לומר שכל

שמרה נפשי כי חסיד אני ”ואם טהרה מזוהה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר”. (פרק ט”ו פסוק כ”ח).

נחשב אצלם כמו ויטו אחרי הבצע. ואלו דברי המאירי, “אע”פ שמידת חסידות בנטיה אל קצה אחרון מדה יתירה היא, ולא נתנה לכל עד שיענש הנמנע ממנה, מ”מ מי שנתפרסמו אבותיו במידה זו באיזו ענין ובא הכן למלא מקומו באותו ענין, הרי אותה מידה שבה אצלו כמידה ממוצעת שכל אדם ראוי לאחוז בה, עד שאם יניחנה ראוי לו ליענש עליה. והוא שנאמר בבני שמואל שלא חטאו בעון הנזכר בהם, רצה לומר ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ויטו משפט, אלא מתוך שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם, ובניו לא עשו כן אלא ישבו בבתייהם כדי להרבות שכר לחזניהם ולסופריהם וכו”.

ישי אבי דוד

ומעתה השיב החזון איש, שלפי זה מובנים דברי הגמרא בברכות, שהרי דוד המלך הוא בנו של ישי, ובגמרא בשבת (דף נ”ה ב’) כתוב על ישי אבי דוד שהוא אחד מהארבעה שמתו בעטיו של נחש. ופרש”י, “בעטיו של נחש, בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא חטאו וכו”.

והיינו, שלא היה בו שום חטא שבעבורו היה ראוי למות, וכל סיבת מיתתו היתה רק מחמת גזירת מיתה שנגזרה על כל העולם מכח חטא עץ הדעת, ולא היה בו שום נדנוד של חטא שראוי להענש עליו. וממילא אם ישי אבי דוד היה בדרגה כזו שנאמר עליו שאין בו חטאים, בוודאי שהיה מושלם בכל השלמויות והיה מקיים את כל המידות של מידת החסידות. ולפי זה מובן מאוד שכלפי בנו, דוד המלך, כל מידות החסידות שנהג בהם אביו אינם מוגדרים בתור מידות של חסידות, אלא הם כמידות שהם מעיקר הדין, וכשהוא הולך בדרכיו של אביו ומקיים את כל מידות החסידות אי אפשר להגדירו כחסיד כיון שכלפיו כל זה נקרא כמידות שהם עיקר הדין.

ומעתה אם דוד המלך משתבח בכך שהוא חסיד ומבקש מהקב”ה “שמרה נפשי כי חסיד אני”, בהכרח מדובר על דרגות של חסידות שנהג בהם יותר מאביו, שהרי בכל מה שנהג בהם אביו הוא מחוייב כמו חיובים שהם מעיקר הדין, ואי אפשר להחשיב את זה אצלו כמעלה עליונה של חסידות, עד כדי כך שבעבור זה יבקש בקשות מיוחדות מהקב”ה שישמרהו בזכות החסידות הזו שיש בו. וזוהי קושיית הגמרא מהי החסידות שהיתה בדוד יתירה מאביו ישי, שבוזה זה ביקש מהקב”ה “שמרה נפשי כי חסיד אני”.

ולזה הגמרא מיישבת שבאמת כל מידות החסידות אינם מוגדרים אצלו כחסידות, שכיון שאביו ישי כבר נהג בהם הוא מחוייב בהם מעיקר הדין, ואינו יכול להגדיר את עצמו בזה כחסיד. אלא שיש לדוד המלך מעלה אחת יתירה מאביו, והיא מעלת המלכות, שאביו ישי לא היה מלך, ודוד היה מלך. וממילא אם דוד המלך התנהג במלכות בהנהגות של חסידות, אז אפשר להגדירו כחסיד. שישנם הנהגות שאפשר לעשותם רק בתור מלך, ואם בהם דוד המלך התנהג בחסידות, אז זה נחשב אצלו שהוא במעלת חסיד, שהרי אצל אביו לא היו את אלו המעלות, ורק הוא בתור מלך יכול לנהוג במעלות אלו.

והנהגות שדוד נהג בהם בתור מלך, היתה בכך “שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא, כדי לטהר אשה לבעלה”. שמעלה כזו לא יכולה להיות אצל ישי אביו, שהרי הוא לא היה מלך ולא היה שייך אצלו את המעלה הזו, אבל דוד המלך שהיה מלך ודרכם של המלכים לשבת אגודות אגודות בכבודו של עולם, ולא ללכלך את ידם בדם ובשפיר ובשליא, ואילו הוא נהג בחסידות ועסק כל היום לברר מהו דם טהור ומהו דם טמא.

וכן שאר מעלות החסידות שמוכאות בגמרא על דוד המלך, מדובר במעלות שנהג בחסידותו בתור מלך, ובתחילה הגמרא מביאה חד מאן דאמר שחסידותו היתה בכך “שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות, ואני חצות לילה אקום להודות לך”. ובסוף מובא עוד, “ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפרכות רבי, ואומר לו מפרכות רבי יפה דנתי, יפה חייבתי, יפה זכיתי, יפה טהרתי, יפה טמאתי, ולא בושתי”. שבוזה שבתור מלך היה קם בחצות לילה להודות להקב”ה ולא

בגמרא בברכות (דף ד’ א’) מובא דוד המלך שביקש מהקב”ה “שמרה נפשי כי חסיד אני”, והגמרא דנה מדוע דוד המלך אמר להקב”ה על עצמו שהוא חסיד, לאיזה חסידות התכוון שיש בו כשביקש את הבקשה הזו “שמרה נפשי כי חסיד אני”.

ואיתא בגמרא, “לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני, לוי ורבי יצחק, חד אמר כך אמר דוד וכו’. ואידך, כך אמר דוד לפני הקב”ה רבוננו של עולם, לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא, כדי לטהר אשה לבעלה וכו”.

מבואר בגמרא שהחסידות שאליה התכוון דוד המלך במה שהגדיר את עצמו כחסיד, היתה בכך שידיו היו מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה, ולא היה יושב ככל המלכים בכבודו של עולם בלא ללכלך את ידיו.

פעם אחת הגיע מרן החזון איש זצ”ל, לבית הכנסת “היכל מאיר” כדי להשתתף באיזו שמחה, וכשישב במקום נישא אליו אחד מהמתפללים ושאלו על דברי הגמרא הזו, מה הפשט בזה שהגמרא דנה מה היתה חסידותו של דוד המלך, והגמרא לא מוצאת במה לומר שהיה חסיד אלא בכך שהיה בודק דמים של דם טהור ודם טומאה, הרי דוד המלך בוודאי היה מופלא בחסידותו ובצדקתו והיה בדרגה העליונה שאפשר להשיג, ומה בכלל הנידון בגמרא מהו חסידותו של דוד המלך. וביותר שגם אחרי שהגמרא כבר דנה מהי חסידותו, היא לא מוצאת במה לומר אלא בכך שהיה מלכלך את ידיו ובודק מהו דם טהור ומהו דם טומאה, הרי דבר כזה יש רבנים רבים שעסוקים בכך, וכי אין לדוד המלך עוד מעלות בחסידות אלא רק המעלה הזו.

שלא עשו כמעשה אביהם

השיב לו החזון איש, שבגמרא בשבת (דף נ”ו א’) מובא, “אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה, שנאמר ויהי כאשר זקן שמואל ולא הלכו בניו בדרכיו, בדרכיו הוא דלא הלכו מיחטא נמי לא חטאו. אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע, שלא עשו כמעשה אביהם, שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם, שנאמר והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל, והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן וכו”.

ולכאורה לא מובן איך יתכן שעל דבר כזה הפסוק כותב על בני שמואל “ולא הלכו בניו בדרכיו, ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ויטו משפט”, שכל אלו דברים חמורים ביותר. הרי הדבר הזה ששמואל היה מסתובב בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם בכדי שלא יטרחו לבוא אליו, היה מעלה יתירה בשמואל שעשה כן מחמת צדקתו וחסידותו, ואם כן אפשר לומר שבוזה שבניו לא עשו כמעשהו הללו, אלא ישבו ודנו בעריהם, הם נחשבים בגדר כזה של ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ויטו משפט.

וביאר במאירי, שבאמת דבר שאינו מעיקר הדין אלא הוא רק מעלה יתירה מצד מידת החסידות, מי שאינו נהוג כן אי אפשר להענישו על כך, שאין זה מוגדר אצלו כעבירה. אלא שכל זה דווקא בסתם בני אדם, אבל אצל אלו שאבותיהם נהגו במידה מסויימת של חסידות, והבנים רוצים למלא מקומם של אביהם, הרי לגביהם מידת החסידות שנהג בהם אביהם אינה מוגדרת כמידת חסידות בלבד, אלא כמידה ממוצעת וכמו דבר שהוא חובה מצד הדין והשכל שחייבים לנהוג בו. ואם אין הם נוהגים כאבותיהם, הרי במידה מסויימת אפשר להחשיב להם את זה כעון שהם ראויים להענש על כך.

וממילא כאשר בני שמואל באו למלא את מקום אביהם הצדיק, ולא עשו כמעשהו שנהג בחסידות והיה מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם, הרי זה נחשב להם לעון עד כדי כך שעל זה נאמר עליהם בפסוק “ויטו אחרי הבצע”. וזה הפשט בגמרא שמצד אחד “כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה”, שבאמת לפי פשוטו, בני שמואל לא חטאו בחטאים הללו שלא הלכו אחרי הבצע ולא לקחו שוחד ולא הטו משפט, אבל בכל זאת לפי מה שהיה להם לנהוג כחסידותו של שמואל אביהם הרי בזה שלא נהגו כחסידותו, המידה הזו של החסידות מוגדרת לגבם כבחצינת “ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ויטו משפט”, משום שכיון שאביהם נהג בחסידות הזו הרי גם הם מחוייבים, וכשלא נוהגים כן זה

נמלך במפיבושת רבו, ולא היה בוש מכך, מראה על חסידות מיוחדת שנוהגת רק במלך.

נהג לישון כמלכים שישנים עד שלש שעות, זה מראה על חסידותו שהיה בו מעלה יתירה בחסידות יותר מישי אביו. וכן מה שכתור מלך היה

חיוב ברכה בספירת זבה ובספירת העומר

"ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר טהרה". (פרק ט"ו פסוק כ"ח).

תמימות אין לו מצווה במה שסופר מכאן ולהבא, אבל למפרע לגבי הימים שספר מתחילה קיים בהם מצווה. או דלמא שהחסרון של תמימות הוא לא חסרון רק מכאן ולהבא, אלא זהו חסרון גם על המצווה שלמפרע, וממילא הפסיד את כל המצווה, וגם הימים הראשונים שספר בהם בטלה מהם המצווה, ואין לו מצווה בספירת הימים הללו. ומצינו בזה כמה דעות בפוסקים, ובספר "עבודת הקודש" להחיד"א (מורה באצבע, סקרי"ז) כתב יזדרז ויעשה סימנים שלא ישכח לילה אחד כשאינו מונה בציבור, דאפשר שישכח גם ביום ולא יוכל עוד לספור בברכה, ולמפרע היו כל הברכות מלילות שעברו לבטלה וביטול מצוות עשה". מפורש בדבריו שנוקט שאם הפסיד ושכח לספור באחד מהימים, הפסיד את כל המצווה מלמפרע, וגם הימים הראשונים שספר לא קיים בהם מצווה, והברכות שבייך היו ברכות לבטלה.

ולכאורה לפי דברי החיד"א קשה מאוד איך אפשר להתחיל ולספור בברכה, הלא יש לחוש שמא ישכח לספור באחד מהימים, ולמפרע יהיו בכל הברכות שבייך ברכות לבטלה. ומה ההבדל בין ספירת זבה לספירת העומר, הלא כשם שבספירת זבה אנו אומרים שאינה סופרת בברכה משום החשש שמא תסתור את הספירה באחד מהימים ונמצאו כל ברכותיה לבטלה, כך צריך לומר גם לגבי ספירת העומר שלא יספור בברכה מחשש שמא ישכח לספור באחד מהימים וימצאו בכל ברכותיו שבייך לבטלה.

ואפשר לומר שהתוספות במנחות והדעת זקנים שכתבו את הטעם בזבה שאינה סופרת בברכה, מחשש שמא תסתור את הספירה ויהיו כל ברכותיה לבטלה, יסברו בספירת העומר כדעת התוספות ולא כדעת ההלכות גדולות, ולשיטתו בכל יום ויום בספירת העומר יש מצווה בפני עצמה, וגם אם שכח ולא ספר באחד הימים לא הפסיד את המצווה, כיון שכל יום היא מצווה נפרדת. וכל דברי החיד"א אומרים רק לדעת בעל ההלכות גדולות, שכל הימים הם מצווה אחת, וכששכח לספור באחד מהימים הפסיד את המצווה ושוב אינו יכול להמשיך ולספור, ואז שייך לומר שגם כל הברכות שבייך למפרע הם לבטלה. אבל לדעת התוספות שבכל יום יש מצווה בפני עצמה, וגם אם שכח לספור באחד מהימים, לא הפסיד את המצווה בין למפרע ובין להבא. וממילא לפי זה אפשר לומר שכזה כיון שהיא מפסידה את כל הספירה למפרע, אסור לה לספור בברכה מחשש שמא תסתור ויהיו כל ברכותיה למפרע לבטלה, אבל בספירת העומר לא שייך לומר כן.

עוד אפשר ליישב שבספירת זבה החשש שמא תראה ותסתור את הספירה אינו תלוי בה, שאין בידה לעשות מאומה בכדי שלא תראה זיבה באחד מהימים ותסתור את כל הספירה, אלא ראית הזיבה באה מאליה ואין לה מה לעשות כדי למנוע את זה. ולכן אנו חוששים בזה שמא תראה זיבה באחד מהימים, ותסתור את כל הספירה למפרע וכל ברכותיה יהיו לבטלה. אבל בספירת העומר החשש שמא הברכות יהיו לבטלה הוא שמא ישכח לספור באחד מהימים, ובדבר זה יש ביד האדם לעשות לעצמו סימנים שלא ישכח לספור. וממילא לכן אין אנו אומרים שלא יספור מחשש שמא ישכח לספור ויהיו הברכות לבטלה, אלא אדרבא אנו אומרים שיספור בברכה ויעשה לעצמו סימנים שלא ישכח.

מסכת אבות - פרק ב'

הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה

"הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך, עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים". (פרק ב' משנה א').

הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה - מדויק בלשון המשנה שהתבוננות באלו השלשה דברים צריכה להיות אצל

האדם בכל עת ובכל שעה, ואפילו בשעה שאינו עומד במצב של ניסיון לעשות עבירה גם כן יש עליו חובה להתבונן בזה, שעל ידי זה בשעה שיבוא הניסיון לחטוא רח"ל הוא ינצל מהעבירה.

והביאור בזה הוא כמו ברפואת הגוף, שכדי להיות מוגן וניצול מכל החולאים, העיצה לכך היא להתחסן לפני שהמחלה באה אל הגוף. החיסון מייצר בגוף האדם רפואה שהמחלה לא תוכל לשלוט בו, וממילא גם אם מאיזו סיבה נכנס בגוף זיהום שגורם למחלה ההיא הרי החיסון דוחה את המחלה החוצה באופן שהגוף לא ינזק ממנה.

וכדבר הזה אומר התנא שהוא בחולי הנפש, שאם אדם רוצה להיות מוגן מפני העבירה, שגם אם ח"ו יבואו עליו ניסיונות מניסיונות שונים ומשונים הוא יוכל לעמוד בהם ולא לבוא לידי עבירה, העיצה לכך הוא להתחסן מראש עוד לפני עת הניסיון, וכך כשיבוא הניסיון הוא יוכל לדחות אותו ולא לבוא לידי עבירה.

וזה אומר התנא שהחיסון כדי לא לבוא לידי עבירה הוא להסתכל ולהתבונן באלו השלשה דברים "דע מה למעלה ממך - עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים". שכאשר יתבונן בזה היטב ובתמידות מוכטח לו שיהיה מוגן וניצול מכל חטא ועוון, ולא יבוא לידי עבירה. שזה מביא על האדם רושם חזק מאוד, שמרחיק אותו מלבוא לידי עבירה. וכמה שיותר מתחזקים ומתבוננים בזה, כך זוכים להתעלות יותר ויותר, ומתרחקים מלבוא לידי עבירה.

דע מה למעלה ממך

דע מה למעלה ממך - עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.

הנה כל השלשה דברים הללו, "עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים", אלו דברים שהם מיסודות האמונה שהקב"ה רואה ושומע וכותב את כל מעשי בני אדם.

וה"חפץ חיים" בספרו "שם עולם" (חלק א' פרק כ"ד) כותב שבדורות הראשונים שהאמונה בה' היתה יותר חזקה, הרי מעט התבוננות ביסודות הללו כבר היתה מספיקה לאדם כדי שייציר לעצמו באופן מוחשי את אלו הדברים ולא יבוא לידי עבירה. אבל ככל שהדורות יורדים האמונה מתחלשת, הרי כדי להגיע לידי התבוננות שלמה וחזקה כי עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, צריכים להמחיש את הדברים הללו בציורים יותר מוחשיים, בכדי שהדברים באמת יחדרו לעומק הלב וישפיעו על הרגשי הלב.

ואומר החפץ חיים שמשום כן אנו רואים שהקב"ה מחדש כל מיני חידושים מופלאים בדור, בכדי שמתוך כך נלמד בצורה מוחשי על עניני האמונה שעין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. והפנימיות של החידושים הגשמיים שמתחדשים בדור, הם כדי ללמד על הרוחניות, על האמונה בה' והשגחתו.

ומבאר בזה את החידוש של הטלפון שהוא דבר חדש שבדורות הקדמוניים לא האמינו שיוכל להיות דבר כזה, אדם מדבר בביתו וחברו שמעבר לים שומע את קולו. וזהו כדי ללמד את ענין אוזן שומעת שכל דיבור ודיבור של האדם כשמדבר כאן בעולם, הקב"ה שומע את קולו,

ולא נאבד ממנו שום דיבור.

וזהו גם ההקלטות, המצלמות וההסרטים שהתחדשו בדורות האחרונים, כל זה להראות בחוש שכל מעשה וכל דיבור שהאדם עושה לא נאבד שום דבר, וכשיבוא לעולם האמת יראו לו את כל ימי חייו בהסרטה כולל דיבור ושמיעה, כך שלא יוכל לברוח או להכחיש שום דבר. וע"ש שהאריך בכל זה בארוכה.

האמת תהא נעדרת

ובאמת גם בדורות הראשונים היו ניסיונות גדולים מאוד, אלא שעיקר הניסיונות היו בדברים אחרים כמו בעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, וכמו שמצינו בגמרא בסנהדרין (דף ק"ב ב') לגבי מנשה שאמר שהיצר הרע של עבודה זרה שלט באותו הדור, וכמעט ולא היתה אפשרות לעמוד מפניו, ואילו לא היה בטל היצר הרע הזה, היו כל החכמים רצים כדי לעבוד עבודה זרה. ובגמרא ביומא (דף סט ב') מובא שאנשי כנסת הגדולה ביטלו את היצר הרע של עבודה זרה, ואת היצר הרע של עריות ראו שאם יבטלוהו יבטל העולם, אז הם רק סימו את עיניו, שהחלישו בזה את כוחו ממה שהיה קודם לכן. רואים מכל זה שאלו היו עיקר הניסיונות של הדורות הראשונים, אבל באמונה היו כולם מאמינים בני מאמינים, ולא היה בזה ניסיון כל כך גדול.

אבל בדורות האחרונים נאמר בגמרא בסוטה (דף מ"ט ב') "בעקבות משיחא חוצפא יסגא וכו'", והאמת תהא נעדרת וכו', ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים". והפירוש "והאמת תהא נעדרת" הוא, שבכל מעשה שיקרה בעולם עם הכלל או הפרט, יתלו את הדבר בסיבה כזו או אחרת, אבל הסיבה האמיתית שזה בא מידו יתברך, תהא נעדרת. שעיקר הניסיון יהיה באמונה, לראות את יד ה' בכל מעשה ומעשה, ולהבין ששום דבר אינו נעשה מאליו אלא רק מיד ה', כי גבוה מעל גבוה וממילא כדי לחזק את האמונה לאלו שרוצים שומר. להתחזק בזה, המציא הקב"ה חידושים בעולם, בכדי שמתוכם ילמדו את האמונה, ויתחזקו באמונה חושית כי "עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים".

ובאמת ראוי לדעת שגם כל החידושים והאותות שהקב"ה שולח בעולם כדי לחזק את האמונה, הרי הם במידה מדוקדקת כפי מה שנצרך לדור. **מרן הגרי"ז מברסק זצ"ל סיפר**, שבזמן הגאון מווילנא כאשר היה נכנס דיבוק באיזה אדם, היה הגר"א אומר לרבי חיים מוולאדין שילך מהר כדי לראות את הדיבוק ולשמוע את דבריו שמספר מעולם האמת, משום שעוד מעט ההנהגה הזו מתבטלת מהעולם. שכאשר שומעים מהדיבוק באופן חושי מה שעובר עליו בעולם האמת, זהו חזיון גדול באמונה, ופעם שהיו ניסיונות גדולים בדברים אחרים לא היה בזה סתירה כל כך לבחירת האדם, ולכן הרבה פעמים היה מצוי דיבוק שבא בתוך בן אדם. אבל בדורות הבאים שעיקר הניסיונות הם באמונה, אילו יהיה מצוי דיבוק בעולם, יראו בזה את האמונה בצורה מוחשית, ויהיה זה סתירה לבחירת האדם. ובאמת רואים שלאחר דורו של הגר"א כמעט ולא היו יותר דיבוקים, חוץ מכמה פעמים בודדות.

גליון השבוע מוקדש לע"נ הגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל – ראש ישיבת פוניבז' לצעירים

נלב"ע ביום רביעי כ"ג בניסן תשע"ז

על כל שאלה של בחור צעיר השיב במאור פנים מופלא, ולא זו ממנו עד שראה שהבחור הבין כראוי את דברי הגמרא, ולפעמים היה מתעכב זמן רב אחרי התפילה כדי לבאר ולברר לבחור השואל את הדבר שהתקשה בו, ולא חס על כוחו וזמנו.

ועל הכל צדקתו הגדולה והעצומה, כל תפילה ותפילה נאמרה בכוונה עצומה, בכוונת הלב ובכוונת המחשבה, כלפי חוץ לא ראו עליו תנועות רעשוניות, אבל בהתבוננות ראו גם ראו את התפילה שבאה מתוך הלב שכולו מלא וגדוש בתורה וביראה.

וביום השביעי, יום שבת קודש, היה ניכר לכל כי זורח על פניו אור עילאי, היה זוהר מיוחד שנסוך על פניו בענוות חן.

אלו הם מקצת שבמקצת מקצות דרכי הגאון זצ"ל, אפס קצהו, ויה"ר שנזכה ללמוד ממעשיו וללכת בדרכו הטהורה והקדושה, ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים לעד ולעולמי עולמים

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

מצורע אינו טמא עד שיאמר הכהן

וְיִאָּמְרוּ הַכֹּהֵן וְטָמֵא אִתּוֹ (יג, ט)

טומאת מצורע שונה מכל הטומאות שבעולם. בכל הטומאות על ידי המעשה בלבד נטמא, כגון זב וזבה או יולדת שטמאים מחמת עצם הטומאה, וכן כל הנוגעים בטומאה נטמאים על ידי עצם מעשה הנגיעה, ואין צורך שכהן יאמר שהם טמאים, משא"כ מצורע שאינו נטמא על ידי גוף הנגע עד שיטמאנו הכהן או יסגירו.

ושעם הדבר ביאר **הסתייפלר זצ"ל** ב"קריינא דאגרתא" (חלק ב סימן תקנ), "שהוא מדה כנגד מדה. לפי שהנגעים באים על לשון הרע, דהיינו על חטא הדיבור, לפיכך טומאתו על ידי דיבור".

רוצים להראות לאותו חושא המדבר לשון הרע, מהו כח הדיבור: דע לך, אינך נטמא עד שהכהן יאמר בפיו שהנך טמא. כשהכהן הוציא מפיו את המילה "טמא" - נהיית טמא: תראה מה החוזק של מילה.

מבהילו א מוראדיגע זאך.

הקורא טמא - הוא עצמו טמא

וְטָמֵא שְׁמָא יִקְרָא (יג, מה)

על דרך רמז דרשו פסוק זה, שאם אדם אומר על השני שהוא טמא, הרי שהוא עצמו טמא, והוא שאומר הכתוב: "וטמא - טמא יקרא" - רק מי שהוא עצמו טמא - קורא לאחרים בשם טמא.

בענין זה אמר **האדמו"ר מגור** בעל ה"אמרי אמת" א' גוש וורט:

אחד מכלי השיר בבית המקדש היה נבל, ואמרו חז"ל (ילקוט תהלים רמז תתלא): "ולמה נקרא שמו נבל? שהוא מנבל כל מיני זמר". הנבל מנגן כל כך יפה, שכלי הזמר האחרים מתנבלים לעומתו.

ולכאורה אם כך, צריך לקרוא לו "מנבל" ולא "נבל", שהרי הוא מנבל את האחרים!

אלא - אומר **האדמו"ר מגור** - אם הוא מנבל אחרים, הוא בעצמו נבל, וזה שמו...

וכך היא האמת - "כל הפוסל - במומו פוסל", וטמא - טמא יקרא.

חיצים מלמעלה וגחלים מלמטה

זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוָה (יה, ט)

בגמרא (ערכין טו ע"ב) מבואר, כי הנגעים באים על עוון לשון הרע.

הרבה פעמים שואלים בן אדם: "למה אתה מדבר כך, הרי זה לשון הרע?" והוא משיב בשיא התמימות: "זה לא לשון הרע, סיפרתי את האמת..." השם ירחם: אם מה שסיפרת זה האמת - הרי שדיברת "לשון הרע באמת". אם היית משקר - לא היה זה "לשון הרע", אלא "מוציא שם רע"!

בתנא דבי אליהו (פרק יח) מובא אגיואלדיגע זאך: אדם שדיבר לשון הרע, באים המלאכים וזורקים אותו לעומקה של גיהנם, והגיהנם בא לפני הקב"ה ואומר: "ריבונו של עולם, אין בי די כדי להעניש אותו". אתה שולח אלי אנשים, ואין בי כדי לתת להם מספיק עונש על מה שחשאו!

בעל הלשון הגדיל עוונות מהארץ ועד לשמים, והגיהנם לא מספיק עבורו!

ומה הגיהנם מציע? - "אלא שלח חיציק עליהם מלמעלה, ואני אתן גחלי רתמים מלמטה, הדא הוא דכתיב (תהלים קכד): 'חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלֵי רִתְמִים'".

ומסיים המדרש: "אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: רצונכם להימלט מגיהנם? הריחיקו עצמכם מלשון הרע, ואתם זוכים בעולם הזה ובעולם הבא".

רבנות! אני מדבר לעצמי: צריך חיזוק גדול בנושא זה - חטאי הדיבור הם נורא נוראות!

* *

אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון ר' אייזיק שר, שהיה גיוואלדיגער מחנך, צדיק גדול, חכימא דיהודא, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה: יש לי תאוה בלתי נשלטת לספר לשון הרע! בפרט סיפורים כאלו שאף

אחד לא יודע! הרי זה כל כך מתוק, ממש זיס, צוקעה, והתאוה הזאת בוערת בי כמו אש. האם הרב"ה יכול לתת לי עצה איך להתגבר על זה, ולא להיכשל?" נענה ראש הישיבה ואמר לו: "אביך היה אצלי לפני שבועיים והתעניין עליך. הוא עשה עלי רושם נהדר, ממש א' פיינער מענטש. רציתי לשאון אותך האם גם עליו, על אבא שלך, יש לך תאוה לדבר לשון הרע?"

- "לא", השיב התלמיד. "על אבא שלי אין לי תאוה לדבר לשון הרע".

- "יהאם אתה מרגיש שאתה עומד בפני 'ניסיון' כשאתה לא מדבר עליו? האם

אתה מרגיש שאתה 'מתגבר' על תאוה כשאתה נוצר את פיה ביחס אליו?"

- "לא! ביחס לאבא שלי אין לי כל תאוה לדבר. זה אפילו לא 'ניסיון' בעבורי".

- "מדוע? האם לאבא שלך אין חסרונות?"

- "אין אדם ללא חסרונות. גם לאבא שלי יש חסרונות, ובכל זאת אין לי כל תאוה לדבר עליו. ולא זו בלבד אלא אם אשמע מישהו שידבר עליו לשון הרע- לא ייתן לי הדבר מנוחה, ולא אוכל לישון כל הלילה".

- "תנסה להסביר לי מדוע? במה שונה הוא מכל אדם אחר?"

- "על אבא שלי אני לא רוצה לדבר! אני אוהב אותו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

- "אם כך אתה בעצמך נתת עצה נפלאה איך להתגבר על התאוה ולא לדבר לשון הרע על הזולת: תאהב אותו! אם תאהב אותו - לא תרצה לדבר עליו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

רבנות! א' גיוואלדיגער נקודה!

א' גיוואלדיגער יסוד!

לפלוני יש חסרונות? אז מה? גם לאבא שלך יש חסרונות, גם לבן שלך יש חסרונות! יתרה מכך, גם לך יש חסרונות! ובכל זאת על מי שאוהבים - אין כל תאוה לדבר לשון הרע!

אחד מגדולי ישראל השאיר צוואה בה ביקש שלא יספידו אותו לאחר מותו. לאחר שנפטר התעורר דיון שלם, מצד אחד הצוואה, ומצד שני יש חיוב להספיד גדול בישראל. ר' איצלה פטרבורג אמר: "אני אעשה פשרה. כתוב בפסוק 'וַיָּבֹא אֲבִרָהֶם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֶּתֶר' - לספוד אי אפשר, אבל לבכות אפשר. שבחים אי אפשר לומר, אבל דברי התעוררות אפשר". ור' איצלה אמר דברי התעוררות במשך שעותיים, וכל העם געה בבכייה.

ככלות השבעה הנפטר התגלה לר' איצלה בחלום ואמר לו: "ישר כוח על שני דברים. הראשון - על שלא הספדתם אותי, והשני - על שעוררתם את הקהל והיה לי מזה תועלת גדולה בשמים".

שאל אותו ר' איצלה: "מה קורה שם, בבית דין של מעלה?"

נענה ואמר לו: "את עומק הדין - אין לשעה. לתלמידי חכמים יש הרבה מליצי יושר מכוח התורה שלמדו. וחטאי הלשון - על כולם".

גיוואלד! גיוואלד! מצד אחד מה שאפשר לזכות על ידי הפה, אם משתמשים אתו לדברי תורה וקדושה. ומצד שני אפשר לעשות אתו חורבן גדול! "חטאי הדיבור - על כולם"

המפרשים מבארים שהסיבה לכך שחטאי הדיבור כל כך חמורים היא, כי בדיבור האדם נבדל מכל הברואים! כוח הדיבור ניתן רק לאדם, וכמו שאומר הפסוק (בראשית ב, ז) 'וַיְהִי הָאָדָם לְפֶשֶׁת חַיָּה', ומתרגם אונקלוס: "לרוח ממללא". אדם שלוקח את הייחודיות שלו, את הדיבור, ה"רוח ממללא", ומשתמש אִתָּה לדיבורים אסורים - אין לך פשע גדול מזה! הוא חושא ומורד בה' עם המתנה הנפלאה והימיוחדת שה' נתן לו!

רבנות! צריך להיזהר מאד. לפעמים לא צריך אפילו לדבר! מספיק שאומרים "עליו אני אפילו לא רוצה לדבר" והרי זה כאילו דיבר עליו את הכולל העולם מבארים את הפסוק (בראשית מט, ו) 'כִּי בִּאָפֶס הָרְגוּ אִישׁ שְׁבַעקִימַת האֶף בלבד אפשר "להרוג" בן אדם!

נורא נוראות!

הלשון זקוקה לשמירה מעולה!

ונצח הפנה ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות (יה.ד.)

וברשי: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פשוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים, שמפספסין תמיד בצפצוף קול".

על עוון לשון הרע אמרו חז"ל (ערכין טו ע"ב): "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא, מאי דכתיב: 'מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה?' אמר לו הקדוש ברוך הוא ללשון: כל אבריו של אדם זקופים ואתה מושל, כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים, ולא עוד, אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר".

אשאל אתכם, מורי ורבותי: וכי שני השומרים הללו הם אכן גדרים, המקשים על האדם לדבר? אם אין שיניים יותר קל לדבר? אם עושים גדר של אבנים ושל ברזל - ניחא, אי אפשר להיכנס, אבל הגדרים האלו שהקב"ה ברא ללשון - איזו גדר הם? אם מיישור יעשה גדר מנייר שהגנבים לא ייכנסו - זו גדר? ודאי שהכוונה ללימוד מוסר מאותן 'חומות', שאדם ילמד וישיכיל ויתבונן - תראו כמה מוחבאת הלשון פנימה, כמה היא זקוקה לשמירה, כל עוד התינוק לא יודע לדבר - אינו צריך שיניים, ברגע שהוא מדבר - יש לו כבר שיניים. כל זאת, כדי שאדם יתבונן ויבין כמה שמירה צריכה הלשון.

יש לנו ב"ה את ספר "שמירת הלשון" - קילורין לעיניים. **רבי יחזקאל אברמסקי** זצ"ל אמר על ה"חפץ חיים" זצ"ל - כמה פשוט ככה גדלות, וכאשר פותחים את הספרים שלו מבינים כי לשון הרע וגסות הדיבור, הם פשוט אש! אחד הדברים שכתובים בחז"ל וה"חפץ חיים" מצטט זאת שוב ושוב הוא, שהמדבר לשון הרע, בתפילה ובלימוד שלו נכנסת רוח טומאה, והתפילה נמאסת. באותו פה שדיברת לשון הרע אתה לומד ומתפלל לרבשע? מוראדיגע זאך! סיפרתי כמה פעמים את הסיפור ששמעתי בבורו פארק, טוב לספר אותו לאחרים, בפרט לילדים.

מלך גרמניה ערך ביקור ברוסיה. כמובן הגיע עם כל הפמליה. ערכו סעודה גדולה לכבודו, ארוחת ערב גדולה. שר הטבחים הגיש מאכל, שאצלנו קוראים לו קישקע - מעי של בהמה. טוחנים כל מיני מטעמים ומכניסים בתוך הקישקע.

מלך גרמניה ראה מאכל חדש, טעם ממנו ומאוד מצא חן בעינו. הוא הורה לשר הטבחים שלו שהצטרף לפמליא: "תיפגש עם שר הטבחים של רוסיה, ותבקש ממנו את המתכון, כי אני רוצה שתלמד לעשות 'קישקע'".

אתם יודעים, אוכל למלך זה לא סתם, קצת ככה וקצת ככה. צריך לשמוע את ההוראות בדיוק מוחלט [ובפרט אצל הגרמנים...]. כך וכך בשר שחון, כך וכך קמח, פלפל, מלח, סוכר, וכמה פפריקה ושאר תבלינים, הפגישה נערכה והטבח הרוסי הודריך את עמיתו הגרמני ברשימה מפורטת, ממש על המילימטר. נסעו בחזרה. מלך גרמניה מגיע לביתו, שכח מהקישקע לגמרי.

ויהי היום, הגיע מלך פלוני לביקור בגרמניה. הטבח הוציא את הרשימה הטמונה באוצרותיו, ועשה כמו שלימדוהו ברוסיה, הכל בדיוק מוחלט - מלח, סוכר, פלפל, בשר, פלאי פלאים. והכניס את הכל בתוך הקישקע.

התבשיל היה מוכן, הגישו לסעודה הגדולה, החלו לשעם. המלך נטל את הסכין ואת המזלג, הכניס את מאכל בפה, ואבוי! נהיה לו חושך בעיניים. טעם טפל, עם ריח נורא. לא ידעו אם זה רעל, או שלקחו את האוכל מהאשפה...

מיד הורידו הכל מהשולחן, ובינתיים הביאו לכל המסובים מים לשטוף את הפה מהוגעל שנדבק בו.

אחרי הסעודה מלך גרמניה רצה כמעט להרוג את שר הטבחים. הטבח התחנן: "אדוני המלך, אני יכול להישבע אלה שבועות, עשיתי בדיוק כמו ששר הטבחים ברוסיה לימד אותי, לא שיניתי דבר וחצי דבר. מה אני יכול לעשות שכך קרה". המלך הורה לו בזעם: "עכשיו אתה נוסע לרוסיה לברר מה היתה הבעיה והיכן הטעות".

הטבח שמח עד השמים, העיקר שהוא לא הורג אותו. יצא לדרך נסע לרוסיה. הגיע, וסיפר לשר הטבחים של רוסיה: "אוי מה שהיה לנו, עשיתי את הקישקע, והמסובים כמעט הקיאו, הרגישו שאוכלים זבל".

הטבח הרוסי בקש ממנו: "תביא את הרשימה שלך". הגרמני הציג את הרשימה על פיה הכין את הקישקע - אחד, שתיים, שלוש, ארבע, הכל בסדר.

"רגע", נזכר הטבח הרוסי, "כאשר הבאת את המעי למטבח, מה עשיתי?" "מה פירוש מה עשיתי? שחנתי בשר, שחנתי לחם, פפריקה, מלח וסוכר, ומילאתי את הכל בתוך המעי".

"אוי, ווי", קפץ הרוסי ממקומו, "אתה גורמלי? הלא זה מעי של בהמה! את המעי צריכים לשטוף היטב, עם מים רותחים, ואחר כך להשרות במים עשירים וארבע שעות, שכל הטינופת תצא מהמעי ויתנקה. אחר כך שוב שוטפים, עד שבשוחים שהמע נקי לחלוטין. רק אז אפשר להכניס את כל המרשם... היכן השכל שלך?!" - כעס עליו שר הטבחים של רוסיה.

יכול אדם להטעין על עצמו את המצוות הטובות ביותר, אבל אם יכניס אותן בפה לא נקי, הוא מקלקל את הכל!

מהכפרה - נבין את חומרת העוון...

ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואוב...
וביום השמיני יקה שני כבשים תמימים וכבשה אחת פת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלילה בשמן ולך אחד שמן (יה.ד.)

לא מזמן הייתי בבית חולים. באמצע היום אחד החולים ששכב לידי לקח בודם לב. על המקום הביאו מכונת הנשמה, ועוד מכונות גדולות ומפחידות שאיני יודע איך קוראים להן. הייתי על ידו ממש, מצדם היו מוציאים אותי מהחדר ברגעים המפחידים הללו, רק עקב מצבי הייתי מוכרח להישאר. מה שנעשה שם, מהומה שלמה:

ממה שנוקק החולה לכאלו מכונות ולכל כך הרבה אנשי צוות - הבנתי שמצבו חמור ביותר, ה' ישמרו!

תראו לאיזו כפרה זקוק המצורע - אומר **הסבא מקלם** זצ"ל - ותבינו באיזו מחלה קשה הוא לקה, ה' ישמרו!

הבה נראה. המצורע זקוק לרפואתו, כדי לטהר אותו: שתי ציפורים חיות טהורות, ועץ ארז, ואוב, ושני תולעת, וגילוח. שני כבשים וכבשה אחת - לאשם, לעולה ולחטאת. שלושה עשרונים סולת, ולוג שמן, וצריך לתת דם על הבוהן ועל האוזן. כמה מכשירים ענקיים מביאים אליו:

וכל זאת בעולם הזה. ומה קורה אם, חלילה, צריכים להתעסק איתו בעולם הבא? - - -

מה אנו לומדים מכך? את כח הדיבור, מה שאפשר, רחמנא ליצלן, להפסיד בדיבור אחד. מבהיל ומרעיד!

מעשתי ראובן

בשנה האחרונה לחיי, שב רבי ראובן מטיפול הדיאלוזה לביתו, כשגופו דווי ואיבריו מותשים. ליד דלת הבית המתינה לו מעספה ומכתב בתוכה. רעיותו של רבי ראובן הוציאה את המכתב ממעספתו, סקרה את המילים ופרצה בדמעות שליש. רבי ראובן ניגש לראות בשל מה הבכי, עינו התרוצצו בזריות בין השורות ופניו החווירו כשלב.

אחד מבני הבית שנוכח במקום בשעת מעשה, ניגש להציץ במכתב, אך רבי ראובן קימש מיד את הגייר ותחבו לכיסו כשהוא זועק: "לשון הרע! מי הרשה לך להסתכל בזה?"

הסתבר כי כותב המכתב היה יהודי שביקש לערוך עם רבי ראובן עסקה מסוימת. כאשר רבי ראובן לא נענה להצעתו, טרח הלה וכתב מכתב מזעזע בו פירט אחת לאחת כיצד כל ייסוריו של רבי ראובן באו לו ב'מידה כנגד מידה'!

במכתבו תיאר האיש את כל תחלואיו של רבי ראובן, תוך כדי שאינו מותיר בגופו אבן על אבן שאינו נוגע בה, ופוגע בנקודות הכי כאובות ורגישות. "הקב"ה מכה בך, מכיוון שאתה רק נאה דורש ולא נאה מקיים. כליותיך חולות כי הן יועצות רע". כך הלך אותו אדם ומנה במכתבו המצמרר שמונה או תשע נקודות, כשהוא מוכיח את רבי ראובן ומעורר אותו לערוך חשבון נפש ולחקור בשל מה באו עליו כל ייסוריו.

רבי ראובן סיים לקרוא את המכתב בשתיקה, ומיני אז, בכל פעם שפגש את אותו אדם, נהג לברך אותו לשלום בסבר פנים יפות ולדבר עימו בחביבות מיוחדת כדי להפיס את דעתו.

כאשר כותב המכתב ערך שמחות לילדיו, רבי ראובן התאמץ להופיע ולאחל לו שירוה נחת מכל יוצאי חלציו. כשנבצר ממנו להגיע, עקב מחלתו, נהג לשגר מתנות יקרות ערך ולצורך מכתב ברכה חם ולבבי.

ניתן היה לחשוב כי בכך הסתיים הסיפור, אבל האמת היא כי הסיפור עדיין לא התחיל! רבי ראובן גזר את שולי המכתב באופן ששם הכותב לא יפיע והסמין אותו במקום סתר. בכל פעם כששב מאירועים ודרשות בהם מאות אנשים האזינו לדבריו בשקיקה, הוא ניגש לארון, הוציא את המכתב ממסתורו והחל להתעמק בדברים שוברי הלב. רק כאשר הרגיש שמידת הגאווה שבורה ורצוצה, השיב רבי ראובן את המכתב למסתורו למשמרת עד שיוזקק לו בפעם הבאה.

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

מצפה רמון אצל ידידנו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"ו נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א נתיבות 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שחר שכי נתיבי רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (ויס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב) פתח תקוה גני הדר בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 צפת בביהכ"ס אוהל דב רח' האחד עשר קרית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 קרית גת 052-7698554 050-4156568 רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים רכסים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 בביהכ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך בביהכ"ס היכל משה רמת השרון בביהכ"ס מאור חזקיהו בכולל הוד צבי תפרח 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה	תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) בית הכנסת בית ישראל קרית יובל 052-7639488 רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) מרום הרים רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה בבתי הכנסת: המרכז חזון אי"ש שערי חסד 054-8498969 (קירט) מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק בביהכ"ס המרכזי נאות הפסגה 052-7608620 קרית ספר בית הכנסת קהילת משך 053-3127555 בביהכ"ס קהילת קצות החושן ברכפלד ישיבת מיר בביהכ"ס קהילת ר' עקיבא בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י גרינ פארק ביהכ"ס בני הישיבות גבעה הדרומית בביהכ"ס זכרון משה	הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) בביהכ"ס צא"י טבריה קרית שמואל ביהכ"ס חניכי הישיבות- שערי דעת רח' המגנים 32 בביהכ"ס אהבת שלום טלז סטון 02-5335545 (כל בו אלן) יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת זאב בביהכ"ס ברכות שמואל 054-8422492 גבעת שאול זופניק בביהכ"ס אוהל יונתן בכולל ישכר באוהליך גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה חניכי הישיבות- רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוס) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכ"ס היכל שמואל נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: בני הישיבות חניכי הישיבות מרכז מגן אברהם	פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אהרון רח' רדק בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן הליכות חיים המרכזי - רמת אלחנן יד אהרון לדרמן משכונת יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קהילות יעקב שלייכר שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משכן חכמה סלבדוקא פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז- ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוהצירא (9) שכון ה' ביהכ"ס המרכזי זכרון יעקב 04-6392214 (קניגסבורן) חדרה בביהכ"ס יד זאב חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינור) ישיבת נחלת הלויים בביהכ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיוית שיוית נחלת משה אלעד 054-8415551 (הופנר) אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים מאור שרגא אחייעזר אשדוד רובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לשרים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו ביתר גבעה A בביהכ"ס אשכנז זכור לאברהם גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות בני תורה קהל חסידים דרכי תורה בית חלקיה 050-4156578 (מן) בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) ויזניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: אוהל משה ורחל- רח'
---	--	--	---	---

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

